

Hallituksen esitys Eduskunnalle Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Luxemburgissa lokakuussa 2001 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen poliittisten ja taloudellisten suhteiden kehittämisestä sekä alueellisen yhteistyön edistämisestä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla alueilla.

Vakautus- ja assosiaatiosopimus kattaa vaapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun Kroatian tasavallan ja Euroopan unionin välillä. Se sisältää myös määräyksiä muun muassa alueellisen yhteistyön lisäämisestä, työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelujen kaupasta, maksuista ja pääomista sekä oikeus- ja sisäasioiden yhteistyöstä.

Sopimus sisältää edelleen määräyksiä, jotka liittyvät yhteistoimintaan eri aloilla ja niihin liittyvien säännösten kehittämiseen ja parantamiseen. Johtavana periaatteena on pyrkimys Kroatian tasavallan lainsäädännön lä-

hentämiseen ja lopulta yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten mukaiseksi. Tavoitteena on parantaa asteittain Kroatian liittymisvalmiuksia Euroopan unioniin. Sopimuksen johdannossa sopimuspuolet tunnustavat Kroatian aseman mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti sillä edellytyksellä, että se täyttää kesäkuussa 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat arviointiperusteet ja panee täytäntöön tämän sopimuksen ja erityisesti sen alueellista yhteistyötä koskevat määräykset.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus tulee voimaan, kun kaikki sopimuspuolet ovat sen hyväksyneet omien menettelyjensä mukaisesti. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus tulee voimaan.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Toukokuussa 1999 käynnistetyn Euroopan unionin vakautus- ja assosiaatioprosessin tavoitteena on ollut varustaa prosessiin kuuluvat Länsi-Balkanin maat (Albania, Bosnia-Hertsegovina, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Serbia ja Montenegro sekä Kroatia) sellaisilla eurooppalaisiin käytäntöihin ja standardeihin perustuvilla valmiuksilla, joilla ne voivat ylläpitää vakaita demokraattisia instituutioita, varmistaa oikeusvaltion pysyvyyden ja säilyttää avoimen ja vauraan talouden. Taustalla on pyrkimys toistaa sama siirtymävaihe, jonka Keski- ja Itä-Euroopan valtiot kävivät läpi ennen liittymisneuvotteluiden aloittamista. Vakautus- ja assosiaatioprosessi edellyttää sekä Euroopan unionilta että Länsi-Balkanin mailta pysyvää sitoutumista siihen, että ne pysyvät tiukasti tavoitteessaan integroida alue täydellisesti unioniin ja että ne toteuttavat siihen tarvittavat toimenpiteet.

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset ovat Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten tyyppisiä laaja-alaisia jaetun toimivallan sopimuksia, jotka kattavat vapaakaupan lisäksi poliittisen vuoropuhelun ja määräyksiä yhteistyön kehittämiseksi useilla eri aloilla. Ne eivät kuitenkaan laajuudeltaan ja kattavuudeltaan ole Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen veroisia. Myös tulevien vakautus- ja assosiaatiosopimusten johdantoon on tarkoitus sisällyttää maininta kyseisten maiden asemasta mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana.

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 310 artiklan nojalla tehtyjä jaetun toimivallan sopimuksia, jotka sisältävät sekä yhteisön että jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Vakautus- ja assosiaatiosopimusten kauppapoliittisten määräysten osalta yhteisön toimivalta on yksinomainen. Useimmat muut sopimusten kattamat yhteistyöalat sen sijaan sisältävät myös jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia asioita. Sopimukset edellyttävät siksi sekä yhteisön että jäsenmaiden hyväksymistä. Sopimukset ovat pääperiaatteiltaan

samantyyppisiä, mutta ne sisältävät tiettyjä maakohtaisia eroja.

Euroopan unioni on tehnyt tällä hetkellä kahden Länsi-Balkanin alueen maan (entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia ja Kroatian tasavalta) kanssa vakautus- ja assosiaatiosopimukset. Kroatia jätti jäsenyyshakemuksensa Euroopan unionille helmikuussa 2003. Neuvottelut vakautus- ja assosiaatiosopimuksista Albanian kanssa on aloitettu tammikuussa 2003. Bosnia-Hertsegovinan osalta komissio on käynnistänyt vakautus- ja assosiaatiosopimusneuvotteluita edeltävän toteuttavuusselvityksen. Serbia ja Montenegron osalta seuraava vaihe vakautus- ja assosiaatiosopimuksia ajatellen on päätös toteuttavuusselvityksen käynnistämisestä.

Kroatian tasavallan vakautus- ja assosiaatiosopimus allekirjoitettiin Luxemburgissa 29 päivänä lokakuuta 2001. Sopimus tulee voimaan, kun kaikki sopimuspuolet ovat hyväksyneet sen omien menettelyjensä mukaisesti.

2. Nykytila

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantuloa odottaessa kauppaa ja siihen liittyviä kysymyksiä koskevat määräykset on pantu täytäntöön yhteisön ja Kroatian tasavallan välisellä väliaikaisella sopimuksella kaupasta ja kaupan liitännäistoimenpiteistä (EYVL L 330, 14.12.2001, s. 3), joka tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2002. Poikkeuksellisten kaupan toimenpiteiden käytönotosta Euroopan unionin vakautus- ja assosiaatioprosessiin osallistuville maille tai siihen yhteydessä oleville maille ja alueille annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2000 (EYVL L 240, 23.9.2000, s. 1) nojalla tehtyjen kaupan alan myönnytysten soveltamista jatketaan rinnan väliaikaisen sopimuksen kanssa.

Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan hajoamisen jälkeen Suomi kartoitti kahdenvälistä sopimussuhteensa seuraajavaltioiden kanssa. Suuri osa Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan kanssa tehdyistä sopimuksista oli vanhentunut, eikä niiden voimassaolo ollut mahdollista tai tarkoituksenmukaista jatkaa seuraajavaltioiden kanssa Suomen tultua

Euroopan unionin jäseneksi. Kroatian kanssa on sovittu tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen soveltamisesta (SopS 59—60/1987, SopS 34/1995). Viisumivapaudesta Kroatian kanssa tehdyn sopimuksen (SopS 23/1992) määräykset ovat korvautuneet Schengenin säännöstöllä. Suomella on Kroatian kanssa myös sopimus sijoitusten vastavuoroisesta edistämisestä ja suojaamisesta (SopS 91—92/2002). Vireillä on lisäksi 21.2.2002 allekirjoitettu sopimus kansainvälisestä maantieliikenteestä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Vakautus- ja assosiaatiosopimukset kattavat vapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun sekä määräyksiä muun muassa alueellisen yhteistyön lisäämisestä, työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelujen kaupasta, maksuista ja pääomista sekä oikeus- ja sisäasioiden yhteistyöstä.

Sopimukset sisältävät lisäksi määräyksiä yhteistoiminnasta eri aloilla ja vastaavien säännösten kehittämisestä ja parantamisesta. Johtavana periaatteena on pyrkimys Kroatian tasavallan lainsäädännön lähentämiseen ja lopulta yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten kanssa sopimuksen sisältämillä yhteistyöaloilla. Yhdenmukaistamisella pyritään asteittain parantamaan Kroatian mahdollisuuksia liittyä Euroopan unioniin. Yhteistyöaloja koskevat määräykset ovat varsin väljiä, ja niillä pyritään osaltaan tukemaan kyseisten alojen instituutioiden luomista ja toimintaa. Tarvittaessa vakautus- ja assosiaationeuvosto ja vakautus- ja assosiaatiokomitea määrittelevät asianmukaiset menettelyt yhteistyön kehittämiseksi.

Vakautus- ja assosiaatiosopimusten täytäntöönpanoa valvoo vakautus- ja assosiaationeuvosto, joka kokoontuu säännöllisin väliajoin ja olosuhteiden niin vaatiessa. Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksen soveltamisalalla. Tehdyt päätökset sitovat sopimuspuolia. Vakautus- ja assosiaatiokomitea valmistelelee vakautus- ja assosiaationeuvoston kokoukset. Vakautus-

ja assosiaationeuvosto voi myös siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle.

3.2. Sopimuksen poliittinen merkitys

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksella perustetaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välinen assosiaatio. Sen eräänä tavoitteena on luoda puitteet sopimuspuolten väliselle vuoropuhelulle, jotta mahdollistettaisiin tiiviiden poliittisten ja taloudellisten suhteiden kehittäminen. Sopimuksen täytäntöönpano valmistaa osaltaan Kroatiaa Euroopan unionin jäsenyyteen. Tavoitteena on myös alueellisen yhteistyön lisääminen ja sen myötä alueellisen vakauden lisääminen. Sopimus luo entistä paremmat monenväliset institutionaaliset puitteet poliittisten suhteiden kehittämiseksi. Sopimus sisältää myös määräyksiä parlamentaarisen tason vuoropuhelusta.

Suomen kahdenväliset poliittiset suhteet Kroatian kanssa ovat kehittyneet suotuisasti. On huomattava, että vakautus- ja assosiaatiosopimus ei korvaa kahdenvälisiä suhteita, vaan toimii niitä täydentäen.

3.3. Sopimuksen kauppapoliittinen merkitys

Sopimuksella on myönteisiä vaikutuksia aikaisempaan tilanteeseen verrattuna, sillä Suomen ja Kroatian väliset kahdenväliset kaupalliset sopimukset eivät ole yhtä kattavia kuin vakautus- ja assosiaatiosopimus.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksella on Euroopan unionin ja Kroatian kauppavaihdon kehitykselle suuri merkitys sen perustaessa sopimuspuolten välille vapaakauppa-alueen. Sopimuksessa annetut molemminpuoliset myönnytykset ovat kuitenkin luonteeltaan asymmetrisiä siten, että yhteisön antamat etuisuudet ovat olennaisesti Kroatian antamia myönnytyksiä suuremmat ja yhteisön soveltamat siirtymäajat olennaisesti Kroatian siirtymäaikoja lyhy-

emmät. Teollisuustuotteiden osalta yhteisö poistaa tullit välittömästi sopimuksen tultua voimaan Kroatian saadessa eri sektoreille kuuden vuoden siirtymäajan. Maataloustuotteiden ja jalostettujen maataloustuotteiden osalta sopimuspuolet antavat toisilleen vastavuoroisia myönnytyksiä kuitenkin niin, että yhteisön antamat myönnytykset ovat Kroatian antamia myönnytyksiä kattavammat. Lisäksi sopimukseen liittyvän pöytäkirjan nro 3 mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto päättää pöytäkirjassa mainittujen jalostettujen maataloustuotteiden luettelon laajentamisesta, tullien muuttamisesta sekä tariffikiintiöiden korottamisesta tai poistamisesta.

Vakautus- ja assosiaatiosopimus tarjoaa taloudellisen yhteistyön ja kaupan osalta myös Suomelle ja suomalaisille yrityksille entistä paremmat yhteistyö- ja vientimahdollisuudet kolmansiin maihin verrattuna. Uudentyyppiiseen yhteistyöhön liittyvien toimintojen taloudellisia vaikutuksia ei tässä yhteydessä ole mahdollista arvioida.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatioon tai henkilöstöön kohdistuvia vaikutuksia. Sopimuksen hallinnointiin liittyvät vakautus- ja assosiaationeuvoston ja -komitean kokoukset voidaan hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

4.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Sen tavoitteena on kuitenkin parantaa ydinenergian käytön turvallisuutta (102 artikla) sekä kehittää ja vahvistaa yhteistyötä ympäristön ja ihmisten terveyden suojelussa. Sopimus sisältää lukuisia ympäristönsuojelua koskevia yhteistyöaloja (103 artikla). Sopimuksen voidaan olettaa omalta osaltaan edesauttavan Kroatian ympäristölainsäädännön kehittämistä ja yhdenmukaistamista Euroopan yhteisön vastaavan lainsäädännön kanssa.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä pyritään osaltaan siihen, että laillisesti maassa oleskelevien sopimusvaltioiden kansalaisten oikeusturva ja tasa-arvo työ- ja sosiaalilainsäädännössä paranee. Sopimus edellyttää muun muassa sitä, ettei vakautus- ja assosiaatiomaan kansalaisia saa syrjiä esimerkiksi työolojen, palkan tai irtisanomismääräysten osalta. Myös eläke-etuudet pyritään huomioimaan ja yhteensovittamaan työskentelymaasta riippumatta. Sopimus ei vaikuta jäsenvaltioissa voimassaoleviin maahantuloa koskeviin säännöksiin.

5. Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä virkatyönä. Sopimuksesta on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, työministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja ympäristöministeriöltä sekä Suomen Pankilta, kansaneläkelaitokselta, kilpailuvirastolta, tullihallitukselta ja ulkomaalaisvirastolta samoin kuin Ahvenanmaan maakuntahallitukselta. Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, työministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja ympäristöministeriöltä sekä Suomen Pankilta, kansaneläkelaitokselta ja ulkomaalaisvirastolta.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Ottaen huomioon vakautus- ja assosiaatiosopimusten laajuuden ja sen, että sopimusteksti on julkaistu kokonaisuudessaan liitteenä komission esitykseen (KOM(2001) 371 lopull. — 2001/0149(AVC)) neuvoston ja komission päätökseksi Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välisen vakautus- ja assosiaatiosopi-

muksen tekemisestä Euroopan yhteisöjen virallisen lehden suomenkielisen laitoksen painoksessa EYVL C 332 E, 27.11.2001, s. 2—221, tämän hallituksen esityksen liitteeksi on otettu varsinaisen sopimustekstin lisäksi vain ne sopimuksen liitteet ja pöytäkirjat, joilla on merkitystä eduskunnan hyväksymisen kannalta.

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen soveltamisala määritellään 126 artiklassa, jossa todetaan tätä sopimusta sovellettavan alueisiin, joilla sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta, Euroopan hiili- ja te-

räsyhteisön perustamissopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta näissä sopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti, sekä Kroatian alueeseen. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen voimassaolo on kuitenkin päätynyt 23 päivänä heinäkuuta 2002. Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen Ahvenanmaata koskeva pöytäkirja nro 2 soveltuu mainittujen viittausten nojalla automaattisesti tähän vakautus- ja assosiaatiosopimukseen myös ilman erillistä Ahvenanmaata koskevaa pöytäkirjaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö

Sopimuksen johdannossa todetaan muun muassa Euroopan unionin halu liittää Kroatian tasavalta mahdollisimman tiiviisti Euroopan poliittiseen ja taloudelliseen valtavirtaan sekä Kroatian tasavallan asema mahdollisena Euroopan unionin jäsenehdokkaana kesäkuussa 1993 vahvistettujen arviointiperusteiden mukaisesti.

1 artikla. Sopimuksen 1 artiklassa perustetaan Euroopan unionin ja Kroatian tasavallan välille assosiaatio ja luetellaan assosiaation tavoitteet.

I OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

2—6 artikla. Sopimuksen 2—6 artikla sisältää sopimuksen yleiset periaatteet. Sopimuksen 2 artiklassa on viittaukset ETYKin Helsingin ja Pariisin päätössiakirjoihin koskien demokraattisia periaatteita ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä markkinatalouden periaatteita. Sopimuksen 3 artiklassa viitataan vakautus- ja assosiaatioprosessiin, jonka keskeiset tekijät ovat rauha ja hyvät naapuruussuhteet. Vakautus- ja assosiaatio-sopimus tehdään ja pannaan täytäntöön Euroopan unionin arviointiperustelujen ja Kroatian omien ansioiden perusteella. Sopimuksen 4 artikla sisältää Kroatian sitoumuksen jatkaa ja edistää alueellista yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita. Sopimuksen 5 artiklan mukaan assosiaatioon kuuluu enintään kuuden vuoden siirtymäkausi. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti sopimuksen soveltamista ja Kroatian taloudellisten uudistusten toteuttamista. Sopimuksen 6 artiklassa todetaan sopimuksen olevan asiaa koskevien WTO:n, GATT 1994 -sopimuksen ja GATS-sopimuksen mukainen.

II OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

7—10 artikla. Sopimuksen 7—10 artiklassa selostetaan poliittista vuoropuhelua. Poliittinen vuoropuhelu on merkittävä osa sopimusta ja kuuluu Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimuksen 7 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat sopimuksen puitteissa poliittisen vuoropuhelun, joka muun muassa edistää Kroatian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja asteittaista lähentymistä Euroopan unioniin. Sopimuksen 8 artiklan mukaan poliittista vuoropuhelua käydään vakautus- ja assosiaationeuvostossa. Poliittista vuoropuhelua voidaan toteuttaa myös Kroatian ja Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltion ja komissiota edustavien johtavien virkamiesten välillä, diplomaattisissa yhteyksissä, mukaan lukien kansainvälisillä foorumeilla, sekä muin keinoin, jotka edistävät poliittista vuoropuhelua. Sopimuksen 9 artiklan mukaan parlamentaaraisella tasolla vuoropuhelua käydään parlamentaarisessa vakautus- ja assosiaatiokomiteassa. Sopimuksen 10 artiklan mukaan poliittista vuoropuhelua voidaan käydä myös monenvälisellä tasolla ja alueetasolla.

III OSASTO

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

11—14 artikla. Sopimuksen 11—14 artikla sisältää alueellista yhteistyötä koskevat määräykset. Sopimuksen 11 artiklassa Kroatia sitoutuu edistämään aktiivisesti alueellista yhteistyötä, jota yhteisö tukee teknisten avun ohjelmiensa avulla. Kroatian tulee ilmoittaa aikeistaan lisätä yhteistyötä yhteisölle ja sen jäsenvaltioille. Sopimuksen 12 artiklassa

määrätään Kroatia aloittamaan yhden tai useamman vakautus- ja assosiaatiosopimuksen jo allekirjoittaneen maan kanssa neuvottelut alueellista yhteistyötä koskevasta kahdenvälisestä yleissopimuksesta. Sopimusten tulee sisältää muun muassa poliittinen vuoropuhelu, vapaakauppa-alueen perustaminen ja yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa. Sopimukset tulee tehdä kahden vuoden kuluessa Kroatian vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantulosta. Sopimuksen 13 artiklassa määrätään Kroatia tekemään alueellista yhteistyötä muiden vakautus- ja assosiaatioprosessissa mukana olevien maiden kanssa. Sopimuksen 14 artiklan mukaan Kroatia voi lisätä yhteistyötään ja tehdä alueellista yhteistyötä koskevia yleissopimuksia myös Euroopan unionin ehdokasmaiden kanssa.

IV OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

15 artikla. Sopimuksen 15 artikla sisältää määräyksen vapaakauppa-alueen perustamisesta siirtymäaikoiheen. Perustulli, jonka perusteella peräkkäiset alennukset on toteutettava, muodostuu jokaisen tuotteen osalta joko sopimuksen allekirjoittamista edeltävänä päivänä tosiasiallisesti sovellettavasta tullista tai WTO:ssa vuoden 2002 osalta sidotusta tullista sen mukaan, kumpi näistä on alempi.

I LUKU

Teollisuustuotteet

16—23 artikla. Sopimuksen 16—23 artiklassa määrätään, että Kroatian tasavallan teollisuustuotteilla on sopimuksen tultua voimaan tulliton ja kiintiötön markkinoillepääsy Euroopan unionin alueelle. Yhteisö saa vastaavasti osalle tuotteistaan tullittoman ja kiintiöttömän markkinoillepääsyn Kroatian tasavaltaan sopimuksen voimaantullessa. Eri alojen aroille tuotteille on voimaantulopäivästä yhdestä kuuteen vuoteen kestävä siirtymäaika. Yleisen taloudellisen tilanteen ja asianomaisen toimialan tilanteen salliessa Kroa-

tian tasavalta ilmoittaa olevansa valmis alentamaan sovellettuja tulleja myös nopeammassa tahdissa. Sopimuksen 22 artikla koskee tekstiilituotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 1). Sopimuksen 23 artikla koskee terästuotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 2).

II LUKU

Maatalous ja kalastus

24—31 artikla. Sopimuksen 24—31 artiklassa määrätään maatalous- ja kalastustuotteita koskevista järjestelyistä. Käytännössä perustuotteiden osalta (liitteet III, IV a, IV b, IV c, IV d, IV e, IV f, V a ja V b) yhteisö poistaa sopimuksen voimaantulopäivänä maataloustuotteilta tuontitullit ja muut vaikutuksiltaan vastaavat maksut lukuunottamatta eräitä yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin kuuluvia tuotteita. Kroatian tasavalta poistaa sopimuksen voimaantulopäivänä liitteessä IV a lueteltujen maataloustuotteiden tuontitullit, liitteessä IV b lueteltujen maataloustuotteiden osalta tuontitullit poistetaan mainittujen tatriffikiintiöiden rajoissa ja tariffikiintiöiden ylitysten osalta tulleja alennetaan esitetyn aikataulun mukaisesti, liitteessä IV c lueteltujen maataloustuotteiden tuontitulleja alennetaan tariffikiintiöiden rajoissa esitetyn aikataulun mukaisesti. Jalostettujen maataloustuotteiden suhteen (pöytäkirja nro 3) yhteisö soveltaa käytännössä nollatulleja ja Kroatian tasavalta joko soveltaa nollatulleja tai alentaa vaiheittain soveltamia tulleja kunkin tuotteen osalta. Sopimuksen tullessa voimaan yhteisö poistaa kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat tullit. Kroatian tasavalta poistaa kaikki kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat vaikutuksiltaan tulleja vastaavat maksut. Vakautus- ja assosiaationeuvostossa tarkastellaan mahdollisuuksia myöntää lisää myönnytyksiä maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan vapauttamisen jatkamiseksi. Sopimuksen 31 artiklassa määrätään, että maataloustuotteiden kauppaan sovelletaan suojalauseketta (38 artikla), joka mahdollistaa yksipuoliset suojatoimet tarvittaessa.

III LUKU

Yhteiset määräykset

32—44 artikla. Sopimuksen 32—44 artikla sisältää sopimuspuolten välistä kauppaa koskevia yhteisiä määräyksiä. Sopimuksen 32 artiklassa määrätään yhteisten määräysten kattavuudesta. Sopimuksen 33 artiklassa määrätään, että uusia tuonti- tai vientitulleja tai määrällisiä rajoituksia ei saateta voimaan. Sopimuspuolten tuotteiden verotuksellisesta samanarvoisuudesta on määräyksiä 34 artiklassa. Sopimuksen 35 artikla määrää tuontitullien poistamisen koskemaan myös fiskaalisia tulleja. Sopimuksen 36 artiklan mukaan sopimus ei estä tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajakauppajärjestelyjen ylläpitämistä tai perustamista. Sopimuksen 37 artiklassa määrätään polkumyynnistä. Sopimuksen 38 artiklassa on määräyksiä suojatoimista. Sopimuksen 39 artikla sisältää lausekkeen riittämättömästä tarjonnasta.

Sopimuksen 40 artikla koskee valtion monopoleja, jotka on mukautettava niin, ettei neljännen vuoden loppuun mennessä sopimuksen voimaantulosta esiinny syrjintää sopimuspuolten välillä. Sopimuksen 41 artiklassa on määräys alkuperäsäännöistä (pöytäkirja nro 4). Sopimuksen 42 artiklassa luetaan kauppaa koskevia sallittuja rajoituksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden takia. Sopimuksen 43 artikla koskee yhteistyötä pestosten vähentämiseksi. Sopimuksen 44 artiklan mukaan sopimus ei rajoita yhteisön lainsäädännön soveltamista Kanariansaariin.

V OSASTO

TYÖNTEKIJÖIDEN LIKKUVUUS, SJOITTAUTUMINEN, PALVELUJEN TARJOAMINEN JA PÄÄOMAN LIIKKEET

I LUKU

Työntekijöiden liikkuvuus

45 artikla. Sopimuksen 45 artiklan mukaan jonkin jäsenvaltion alueella laillisesti työskenteleviä Kroatian tasavallan kansalaisia ei

saa syrjiä kansalaisuutensa perusteella työehdoissa, palkkauksessa tai irtisanomisessa. Myös työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla on pääsy jäsenvaltion työmarkkinoille edellä mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan. Poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 46 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät. Sopimuksen 45 artiklan 2 kohdan mukaan Kroatian tasavallan on taattava vastaavat oikeudet siellä laillisesti työtä tekeville jäsenvaltioiden kansalaisille sekä heidän Kroatiassa laillisesti oleskeleville aviopuolisolleen ja lapsilleen, jollei Kroatiassa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

46 artikla. Sopimuksen 46 artiklassa määrätään, että Kroatian tasavaltalaisten työntekijöiden työnsaantimahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisen sopimusten nojalla, olisi säilytettävä tai niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava. Muut jäsenvaltiot tutkivat mahdollisuuksia vastaavien sopimusten tekemiseen. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee muiden parannusten myöntämistä.

Suomi ei ole tehnyt työntekijöiden liikkuvuutta koskevia kahdenvälisiä sopimuksia Kroatian kanssa.

47 artikla. Sopimuksen 47 artikla sisältää määräyksiä sosiaaliturvan yhteensovittamisesta, jota varten vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa asianmukaiset säännöt. Neuvoston antamat määräykset eivät kuitenkaan saa vaikuttaa jäsenvaltioiden ja Kroatian kahdenvälisistä sopimuksista aiheutuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jos niissä annetaan Kroatian ja jäsenvaltioiden kansalaisille edullisempi kohtelu.

Sopimuksen 47 artiklan mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioissa työskentelevien kroatialaisten työntekijöiden siellä täyttämät vakautus-, työskentely- tai asumiskaudet laskeetaan yhteen muun muassa eläkkeitä varten. Artiklan 1 kohdan toisen luetelmakohdan mukaan siinä määritellyt eläkkeet voidaan vapaasti siirtää maksavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti sovellettavaan kurssiin. Artiklan 1 kohdan kolmannen luetelmakohdan mukaan kroatialaiset työntekijät saavat perhevustukset jäsenmaan alueella olevia perheenjäseniään varten. Sopimuksen

suomenkielisessä toisinnossa on tässä kohden käännösvirhe, jonka Suomi on pyytänyt korjattavaksi. Kroatia myöntää puolestaan edellä mainituissa toisessa ja kolmannessa luettelamakohdassa tarkoitettua kohtelua vastaavan kohtelun alueellaan oleville jäsenmaiden kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen.

Suomi ei ole tehnyt kahdenvälisiä sosiaaliturvasopimuksia Kroatian kanssa.

Edellä mainituilla sopimusmääräyksillä ei ole vaikutusta nykyiseen tilanteeseen yhteensovitettaessa Suomen ja Kroatian sosiaaliturvalainsäädäntöä. Sopimuksen 47 artiklaan on kirjattu tavoite, jonka toteuttaminen tapahtuu aikanaan vakautus- ja assosiaationeuvoston päätöksellä.

Vaikka sopimusmääräyksillä ei ole välitöntä vaikutusta nykyiseen tilanteeseen, vakautus- ja assosiaatiosopimuksen allekirjoittamisen jälkeen yhteisön lainsäädäntöön on tehty muutos, jolla on merkitystä Kroatian kansalaisten sosiaaliturvan yhteensovittamisen kannalta. Neuvoston asetuksella (EY) N:o 859/2003 yhteisön sosiaaliturvaa koskevat säännökset on 1 päivästä kesäkuuta 2003 lukien laajennettu koskemaan kolmansien maiden kansalaisia, joilla on laillinen asuinpaikka jäsenvaltiossa ja joita kyseiset säännökset eivät jo koske yksinomaan heidän kansalaisuutensa vuoksi. Uuden asetuksen perusteella muun muassa eri jäsenmaissa täyttyneet vakautus-, työskentely- tai asumiskaudet laskeetaan yhteen eläkeoikeuden saavuttamiseksi.

II LUKU

Sijoittautuminen

48—52 artikla. Sopimuksen 48—52 artikla koskee sijoittautumista. Sopimuspuolet takaavat toistensa alueille sijoittautuneille yhtiöilleen, tytäryhtiöilleen ja sivuliikkeille tasapuolisen kohtelun. Lähtökohtana on syrjinnän poistaminen mahdollisimman pitkälle.

53 artikla. Sopimuksen 53 artikla koskee vakautus- ja assosiaationeuvoston toimivaltaa selvittää tutkintotodistusten vastavuoroiseksi tunnustamiseksi tarvittavia toimenpiteitä.

54 artikla. Sopimuksen 54 artikla sisältää määräyksiä keskeisissä tehtävissä toimivien

lähetettyjen työntekijöiden oikeudesta työntekoon.

55 artikla. Sopimuksen 55 artiklassa määrätään sijoittautumista koskevista poikkeusedellytyksistä (esimerkiksi jonkin alan rakennemuutos). Poikkeusten takaraja on kolme vuotta sopimuksen voimaantulosta, jonka jälkeen tällaisia poikkeustoimenpiteitä voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa vain vakautus- ja assosiaationeuvoston luvalla ja sen määräämin ehdoin.

III LUKU

Palvelujen tarjoaminen

56 artikla. Sopimuksen 56 artiklassa määrätään palvelujen tarjonnasta. Sopimuksen 56 artiklan 1 kohdassa määrätään, että sopimuspuolet sitoutuvat toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain palvelut, joita tarjoavat sellaiset yhteisön tai Kroatian yhtiöt tai kansalaiset, jotka ovat sijoittautuneet toisen sopimuspuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja. Artiklan 3 kohdan mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet 1 kohdan määräysten asteittaiseksi täytäntöönpanemiseksi neljän vuoden kuluttua vakautus- ja assosiaatiosopimuksen voimaantulosta.

57 artikla. Sopimuksen 57 artiklassa määrätään, ettei tämän sopimuksen voimaantulolla toteuteta toimia, jotka aiheuttaisivat palvelujen tarjonnan osalta merkittävästi aikaisempaa rajoittavamman tilanteen.

58 artikla. Sopimuksen 58 artiklassa määrätään, että sisämaaliikenteen osalta sopimuspuolten välistä suhdetta säännellään pöytäkirjassa nro 6 erityisesti rajoittamattoman maanteiden kauttakulkuliikenteen varmistamiseksi, syrjimättömyyden periaatteen soveltamiseksi ja Kroatian liikennealan lainsäädännön asteittaiseksi yhdenmukaistamiseksi yhteisön lainsäädännön kanssa. Kansainvälisen meriliikenteen osalta sopimuspuolet noudattavat periaatetta kaupallisin perustein tapahtuvasta vapaasta pääsystä markkinoille ja liikenteeseen. Lentoliikenteen alalla vastavuoroisesta markkinoillepääsystä sovitaan tämän sopimuksen voimaantultua tehtävässä erityisessä sopimuksessa.

IV LUKU

Juoksevat maksut ja pääomaliikkeet

59—61 artikla. Sopimuksen 59—61 artiklassa määrätään juoksevista maksuista ja pääomaliikkeistä koskevista säännöistä. Sopimuksen 59 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen VIII artiklan mukaisesti hyväksymään kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot yhteisön ja Kroatian välillä.

Sopimuksen 60 artiklan mukaan sopimuspuolet varmistavat pääomasiirtojen vapaan liikkuvuuden vastaanottajamaan lainsäädännön mukaisesti perustettujen suorien sijoitusten osalta. Siirtojen vapautta laajennetaan neljän vuoden siirtymäkauden jälkeen portfoliosijoituksiin ja kestoltaan vuotta lyhyempiin rahoituslainoihin ja -luottoihin. Sopimuksen 60 artikla sallii Euroopan yhteisön toteuttaa pääomien liikkuvuutta rajoittavia määräaikaista suojatoimenpiteitä silloin, kun pääomasiirrot poikkeuksellisissa olosuhteissa aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttaturssipolitiikan tai rahapolitiikan toteuttamiselle. Samoin perusteella Kroatiassa on oikeus toteuttaa suojatoimenpiteitä.

Sopimuksen 61 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat neljän vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulopäivästä toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön sääntöjen asteittaisen soveltamisen jatkamiselle. Säännöt määrittää vakautus- ja assosiaationeuvosto.

V LUKU

Yleiset määräykset

62—68 artikla. Sopimuksen 62—68 artikla sisältää työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumista, palvelujen tarjoamista ja pääomaliikkeitä koskevat yleiset määräykset.

Sopimuksen 62 artiklassa määrätään, että IV osaston määräyksiä sovelletaan, jollei yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden perusteella käyttöön ote-

tuista rajoituksista muuta johdu. Niitä ei sovelleta toimintaan, joka jommankumman osapuolen alueella liittyy edes tilapäisesti julkisen vallan käyttöön.

Sopimuksen 63 artiklassa määrätään, että kansallisia lakeja ja asetuksia koskien luonnollisten henkilöiden maahantuloa, oleskelua, työskentelyä, työehtoja ja sijoittautumista sekä palvelujen tarjoamista voidaan soveltaa, mutta niin, etteivät ne mitätöi tämän sopimuksen nojalla sopimuspuolelle kuuluvia etuja tai heikennä niitä.

Sopimuksen 64 artiklassa määrätään, että IV osaston määräyksiä sovelletaan myös Kroatian ja yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten yhteiseen määräysvaltaan kuuluviin ja niiden yhdessä kokonaan omistamiin yhtiöihin.

Sopimuksen 65 artiklassa rajataan kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevin sopimuksin annettavat veroetuudet IV osaston määräysten ulkopuolelle. Määräyksiä ei myöskään saa tulkita estämään verojen välttämistä tai kiertämistä koskevia toimenpiteitä. Määräysten ei myöskään pidä estää erottelemasta verovelvollisia, jotka ovat keskenään eri tilanteessa erityisesti asuinpaikkansa suhteen.

Sopimuksen 66 artikla sisältää määräykset tilanteeseen, jossa yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla tai Kroatiassa on maksutaseeseen liittyviä vaikeuksia.

Sopimuksen 67 artiklassa määrätään, että IV osaston määräyksiä mukautetaan asteittain ottaen erityisesti huomioon palvelukaudan yleissopimuksen (GATS-sopimuksen) V artiklan vaatimukset.

Sopimuksen 68 artiklan mukaan sopimuksen määräykset eivät estä toimenpiteitä, jotka koskevat kolmannen maan pääsyä osapuolten markkinoille.

VI OSASTO

LAKIEN LÄHENTÄMINEN, LAINVALVONTA JA KILPAILUSÄÄNNÖT

69 artikla. Sopimuksen 69 artiklassa sopimuspuolet tunnustavat, että on tärkeää lähentää Kroatian voimassa olevaa lainsäädäntöä yhteisön lainsäädäntöön. Kroatia pyrkii kai-

kin tavoin varmistamaan, että sen voimassa olevat lait ja tuleva lainsäädäntö saatetaan asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön kanssa. Lakien lähentäminen tulee ulottaa kosemaan asteittain kaikkia tässä sopimuksessa tarkoitettuja yhteisön säännösten osia tämän sopimuksen 5 artiklassa määritellyn ajanjakson eli kuuden vuoden loppuun mennessä.

70 artikla. Sopimuksen 70 artikla sisältää kilpailusäännöt ja muut taloutta koskevat määräykset. Sopimuksen 70 artiklan mukaan yritysten väliset sopimukset kilpailun rajoittamiseksi, määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ja kilpailua vääristävät valtiontuet ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen kanssa. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan yhteisössä sovellettavien kilpailusääntöjen, erityisesti Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81, 82, 86 ja 87 artiklan, soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden sekä yhteisön toimielinten käyttöön ottamien tutkintavälineiden perusteella. Kroatian tasavallan valtiontukea koskevista poikkeuksista määrätään 70 artiklan 3—9 kohdassa.

71 artikla. Sopimuksen 71 artiklassa sopimuspuolet vahvistavat pitävänsä tärkeänä teollis- ja tekijänoikeuksien ja kaupallisten oikeuksien riittävää ja tehokasta suojaa sekä niiden noudattamisen varmistamista. Kroatia saattaa näiden oikeuksien suojan yhteisössä vallitsevalle tasolle kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi velvoittaa Kroatian myös liittymään alan kansainvälisiin sopimuksiin. Mahdolliset ongelmat käsitellään vakautus- ja assosiaationeuvostossa.

72 artikla. Sopimuksen 72 artikla sisältää julkisia hankintoja koskevat määräykset. Sopimuksen 72 artiklan mukaan pääsy julkisiin hankintoihin pidetään vastavuoroisesti suotavana ketään syrjimättä.

73 artikla. Sopimuksen 73 artiklan mukaan Kroatia saattaa lainsäädäntönsä asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön teknisten määräysten ja standardointia, metrologiaa, akkreditointia ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien eurooppalaisten menettelyjen kanssa.

74 artikla. Sopimuksen 74 artiklassa säädetään kuluttajansuojasta. Sopimuspuolet sitoutuvat yhteistyöhön Kroatian kuluttajansuojan saattamiseksi yhteisön vaatimuksia vastavaksi.

VII OSASTO

OIKEUS- JA SISÄASIAT

Johdanto

75 artikla. Sopimuksen 75 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat oikeus- ja sisäasioiden alan instituutioiden ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseen. Yhteistyössä keskitytään erityisesti oikeuslaitoksen riippumattomuuteen, sen tehokkuuden parantamiseen sekä lakimiesten koulutukseen.

Yhteistyö henkilöiden liikkuvuuden alalla

76 artikla. Sopimuksen 76 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat yhteistyöhön viisumi-, rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksissä ja luovat kehyksen näiden alojen yhteistyötä varten myös aluetasolla. Yhteistyö perustuu keskinäisiin neuvotteluihin ja tiiviiseen koordinointiin sekä alan tekniseen ja hallinnolliseen apuun.

77 artikla. Sopimuksen 77 artiklassa määrätään laittoman maahanmuuton estämisestä ja valvonnasta sekä takaisinotosta. Sopimuspuolet sitoutuvat yhteistyöhön ja ottamaan takaisin toisen sopimuspuolen alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa pyydyttäessä ja ilman lisämuodollisuuksia. Sopimuspuolet myös ilmaisevat valmiutensa tehdä keskinäisen sopimuksen takaisinottoon liittyvistä erityisvelvoitteista, mukaan lukien velvoite ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä. Kroatia on myös valmis tekemään tällaisia sopimuksia kahdensivuisesti jäsenmaiden kanssa ennen kuin Euroopan yhteisö ja Kroatia ovat tehneet tällaisen sopimuksen. Sopimuksen 77 artiklassa määrätään myös, että vakautus- ja assosiaationeuvosto selvittää muita toimenpiteitä laittoman maahanmuuton, mukaan lukien ihmiskaupan estämiseksi ja valvomiseksi.

Suomen kannalta Kroatia ei ole merkittävä turvapaikanhakijoiden alkuperä- tai lähtömaa. Viime vuosina tapaukset ovat olleet yksittäisiä. Takaisinottosopimuksen tekemiseen ei ole tällä hetkellä erityistä tarvetta.

Kokonaisuutena Balkanin alue on Euroo-

pan unionin alueelle suuntautuvan laittoman maahantulon merkittävä kauttakulkureitti.

Yhteistyö rahanpesun ja laittomien huumausaineiden torjumiseksi

78 artikla. Sopimuksen 78 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat kaikkiin keinoin ja yhteistyössä toimien pyrkimyksiin estää rahoitusjärjestelmiensä käyttö rikolliseen toimintaan yleensä ja erityisesti huumausainerikoksista koituvan rahallisen hyödyn pesuun.

79 artikla. Sopimuksen 79 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat laittomien huumausaineiden vastaiseen yhteistyöhön. Tavoitteena on vähentää laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää ja tehokkaammin valvoa huumausaineiden kemiallisia esiasteita. Sopimuspuolten kesken sovittavat yhteistyömenetelmät ja toteutettavat toimet perustuvat Euroopan unionin huumausainestrategian periaatteisiin.

Yhteistyö rikosasioissa

80 artikla. Sopimuksen 80 artiklassa sopimuspuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä rikosten ja muiden laittomien toimien estämiseksi. Yhteistyötä tehdään muun muassa ihmiskaupan, laittoman taloudellisen toiminnan ja erityisesti korruption, huumekaupan, salakujetuksen, laittoman asekaupan ja terrorismin torjumiseksi. Yhteistyö edellyttää sopimuspuolten välisiä neuvotteluja ja tiivistä koordinoitua. Myös teknistä ja hallinnollista apua voidaan antaa.

VIII OSASTO

YHTEISTYÖPOLITIikat

81—105 artikla. Sopimuksen 81—105 artikla koskee yhteistyötä talouden eri aloilla. Menettelyt ja toimet suunnitellaan siten, että niillä edistetään Kroatian taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Yhteistyöpolitiikat ovat osa alueellista yhteistyökehystä ja edistävät siten alueellista vakautta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi määrittellä yhteistyöpolitiikkojen ensisijaisuudesta.

Yhteistyöaloja ovat: yhteistyö talouspolitiikan alalla (82 artikla), tilastoalan yhteistyö

(83 artikla), pankki-, vakuutus- ja muiden rahoituspalvelujen alan yhteistyö (84 artikla), sijoitusten edistämisen ja suojan alan yhteistyö (85 artikla), yhteistyö teollisuuden alalla (86 artikla), yhteistyö pienten ja keskisuurten yritysten kehittämiseksi (87 artikla), matkailualan yhteistyö (88 artikla), tullialan yhteistyö (89 artikla), veroalan yhteistyö (90 artikla), sosiaalialan yhteistyö (91 artikla), maatalousalan ja maatalouden raaka-aineita jalostavan teollisuusalan yhteistyö (92 artikla), kalastusalan yhteistyö (93 artikla), yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen alan yhteistyö (94 artikla), kulttuurialan yhteistyö (95 artikla), tiedottamisen ja viestintäalan yhteistyö (96 artikla), audiovisuaalialan yhteistyö (97 artikla), yhteistyö sähköisen viestinnän perusrakenteiden alalla (98 artikla), yhteistyö tietoyhteiskunnan kehittämiseksi (99 artikla), liikennealan yhteistyö (100 artikla), energia-alan yhteistyö (101 artikla), yhteistyö ydinturvallisuuden alalla (102 artikla), ympäristöalan yhteistyö (103 artikla), yhteistyö tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla (104 artikla) sekä alueellista ja paikallista kehitystä koskeva yhteistyö (105 artikla). Edellä mainittujen alojen yhteistyötä koskevat määräykset ovat pääsääntöisesti väljiä ja luonteeltaan tavoitteellisia.

IX OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

106—109 artikla. Sopimuksen 106—109 artiklassa mainitaan rahoitusavun lähteinä yhteisön rahoitustuki avustuksina ja lainoina, mukaan lukien Euroopan investointipankin lainat. Sopimuksen 107 artiklassa määrätään, että avustuksina annettava rahoitustuki toteutetaan monivuotisen viiteohjelman mukaisesti. Tämän instituutioiden kehittämiseen ja investointeihin käytettävän tuen yleisenä tavoitteena on edistää Kroatian demokratiakehitystä sekä taloudellisia ja institutionaalisia uudistuksia vakautus- ja assosiaatioprosessin mukaisesti. Sopimuksen 108 artiklassa määrätään poikkeuksellisesta makrotaloudellisesta avusta. Sopimuksen 109 artiklan mukaan yhteisön avustukset sovitetaan yhteen muista lähteistä tulevien avustusten kanssa.

X OSASTO**INSTITUTIONAALISET, YLEISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET**

110—115 artikla. Sopimuksen 110—115 artikla sisältää vakautus- ja assosiaationeuvostoa koskevia määräyksiä. Vakautus- ja assosiaationeuvosto valvoo sopimuksen täytäntöönpanoa. Se kokoontuu tarkoituksenmukaisessa kokoonpanossa säännöllisin väliajoin ja olosuhteiden niin vaatiessa. Neuvosto tarkastelee tärkeitä sopimukseen liittyviä kysymyksiä sekä sopimuspuolien yhteisen edun kannalta merkityksellisiä kahdenvälisiä ja kansainvälisiä kysymyksiä.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto muodostuu Euroopan unionin neuvoston ja komission jäsenistä sekä Kroatian tasavallan hallituksen jäsenistä. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa työjärjestyksensä. Sen puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan yhteisön edustaja ja Kroatian edustaja työjärjestyksen määräysten mukaisesti. Euroopan investointipankki osallistuu sitä koskevissa asioissa tarkkailijana neuvoston työhön.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset sitovat sopimuspuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Neuvosto voi antaa myös suosituksia.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto tekee päätökset ja antaa suositukset sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella.

Kumpikin sopimuspuoli voi saattaa sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevan riidan vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi, ja neuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä.

Vakautus- ja assosiaationeuvostoa avustaa vakautus- ja assosiaatiokomitea, joka koostuu Euroopan unionin neuvoston ja komission edustajista sekä Kroatian edustajista. Neuvosto määrää työjärjestyksessään vakautus- ja assosiaatiokomitean tehtävät, joihin kuuluu vakautus- ja assosiaationeuvoston kokousten valmistelu. Neuvosto voi siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle. Komitea voi perustaa alakomiteoita.

116 artikla. Sopimuksen 116 artikla sisältää

parlamentaarista vakautus- ja assosiaatiokomiteaa koskevat määräykset. Niiden mukaisesti perustetaan parlamentaarinen komitea, joka muodostaa puitteet Kroatian tasavallan parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenten kokoontumiselle ja mielipiteiden vaihdolle. Se kokoontuu itse määäämänsä väliajoin.

117 artikla. Sopimuksen 117 artiklassa sitoudutaan varmistamaan sopimuspuolten kansalaisten syrjimätön pääsy toimivaltaisiin tuomioistuimiin ja hallintoelimiin.

118 artikla. Sopimuksen 118 artikla sisältää sopimuksen sallimat poikkeusmääräykset.

119 artikla. Sopimuksen 119 artiklan mukaan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen soveltamisaloilla sovelletut järjestelyt eivät saa johtaa syrjintään.

120 artikla. Sopimuksen 120 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseen. Mikäli sopimuspuoli katsoo, että toinen sopimuspuoli on jättänyt sopimuksen mukaisen velvoitteen täyttämättä, voi se toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista, lukuunottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia, sopimuspuolen on annettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle tilanteen perusteellista tarkastelua varten tarvittavat tiedot.

121 artikla. Sopimuksen 121 artiklassa määrätään sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskevista neuvotteluista.

122 artikla. Sopimuksen 122 artiklan mukaan sopimus ei vaikuta heikentävästi voimassa olevien jäsenvaltioita ja Kroatian tasavaltaa sitovien sopimusten perusteella myönnettyihin oikeuksiin.

123 artikla. Sopimuksen 123 artiklan mukaan 1—6 pöytäkirjat sekä I—VIII liitteet ovat erottamaton osa sopimusta.

124 artikla. Sopimuksen 124 artiklan mukaan sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi. Kumpikin sopimuspuoli voi irtisanoa sopimuksen, ja sopimuksen soveltaminen loppuu kuuden kuukauden kuluttua tällaisesta ilmoituksesta.

125 artikla. Sopimuksen 125 artiklassa määritellään sopimuksen sopimuspuolet.

126 artikla. Sopimuksen 126 artiklassa määritellään sopimuksen soveltamisalue.

127 artikla. Sopimuksen 127 artiklassa määrätään sopimuksen tallettajasta.

128 artikla. Sopimuksen 128 artiklassa määrätään todistusvoimaisista kielistä.

129 artikla. Sopimuksen 129 artiklassa määritellään sopimuksen voimaantulopäivä.

130 artikla. Sopimuksen 130 artikla sisältää määräykset väliaikaisesta sopimuksesta, jonka nojalla eräät tämän sopimuksen yhteisötoimivaltaan kuuluvat määräykset (tavaroiden vapaa liikkuminen, liikenne) saatetaan voimaan yhteisön ja Kroatian välillä.

Sopimuksen liitteenä olevissa yhteisissä julistuksissa sopimuspuolet ilmoittavat tulkintansa sopimuksen 21, 29, 41, 45, 46, 58, 60, 71 ja 120 artiklasta sekä pöytäkirjasta nro 4. Sopimuksen liitteenä olevassa yksipuolisessa julistuksessa Euroopan yhteisö ja sen jäsenmaat ilmoittavat tulkintansa sopimuksen 27 ja 30 artiklasta.

2. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain 1 § sisältää säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne Kroatian kanssa tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä käsitellään jäljempänä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta käsittelevässä jaksossa.

2 §. Lain 2 § sisältää säännöksen, jonka mukaan lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

3 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

3. Voimaantulo

Sopimuksen 129 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus tulee voimaan sitä päivää, jona sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen hyväksymismenettelyjen päätökseen saattamisesta, seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä. Hyväksymisestään ovat hallituksen esityksen antamisajankohtaan mennessä ilmoittaneet Espanja, Irlanti, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Luxemburg, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa ja Tanska. Esitykseen sisältyvä laki ehdote-

taan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Kroatian tasavallan vakautus- ja assosiaatiosopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Esitykseen liittyvän voimaansaattamislain voimaantulemiselle on siten saatava itsehallintolain 59 § 2 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen.

4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Kroatian tasavallan vakautus- ja assosiaatiosopimus on yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan jaon kannalta niin sanottu sekasopimus ja sisältää sekä yhteisön että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Jotkut näistä määräyksistä kuuluvat yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan, toiset taas yhteisön ja sen jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan. Osassa sopimuksen kattamista kysymyksistä toimivalta kuuluu yksinomaan jäsenvaltioille.

Yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan raja ei kuitenkaan ole selväpiirteinen. Sopimuksessa itsessään ei ole määräyksiä, jotka osoittaisivat, miten toimivalta tarkkaan ottaen jakautuu. Lopullisen arvion tekeminen toimivallanjaosta on tässä vaiheessa mahdotonta myös siitä syystä, että toimivallanjako sekasopimuksissa riippuu periaatteessa paitsi yhteisön toimivallan laajuudesta myös siitä, päättääkö – ja jos päättää, niin missä määrin – yhteisö käyttää muuta kuin yksinomaista toimivaltaansa sopimuksia hyväksyttäessä. Vakautus- ja assosiaatiosopimusten osalta Euroopan unionin neuvosto ja komissio eivät ole vielä tehneet päätöstä sopimusten hyväksymisestä yhteisön puolesta. Myöskään komission asiaa koskevassa ehdotuksessa ei ole tarkemmin määriteltä yhteisön ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa.

Viitteitä yhteisön ja jäsenvaltioiden välisestä toimivallanjaosta voidaan sen sijaan saada tarkastelemalla Euroopan yhteisön ja Kroatian tekemää väliaikaista sopimusta, jossa

määrätään vakautus- ja assosiaatiosopimuksen kauppaa ja kaupan liittämisestä koskevien määräysten varhennetusta voimaantulosta ja jonka väliaikaisesta soveltamisesta neuvosto on päättänyt Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 133 artiklan nojalla. Väliaikaisen sopimuksen sisällöstä voidaan tätä kautta saada johtoa sen selvittämisessä, miltä osin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräysten on katsottu kuuluvan Euroopan yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan.

Tällä perusteella voidaan Euroopan yhteisöllä katsoa olevan yksinomainen toimivalta ainakin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten osalta (sopimuksen IV osasto, liitteet I, II, III, IV a, IV b, IV c, IV d, IV e ja IV f, V a ja V b, pöytäkirjat 1, 2, 3 ja 4). Sama koskee myös vaihtotaseeseen liittyviä maksuja ja siirtoja (59 artikla) sekä maksutasevaikeuksiin liittyviä rajoituksia (66 artikla) koskevia määräyksiä. Myös kilpailusäännöt (70 artikla), teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet (71 artikla ja liite VIII) kuuluvat Euroopan yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan. Yhteisöllä on yksinomainen toimivalta niin ikään sopimuksen niiden määräysten osalta, jotka koskevat sopimuspuolten hallintoviranomaisten keskinäistä avunantoa tulliasiossa (89 artiklan 3 kohta ja pöytäkirja 5). Yhteisön yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat pöytäkirjan 6 määräykset maanteiden kauttakulkuliikenteestä.

Yhteisöllä ei ole toimivaltaa toteuttaa niin sanottua poliittista vuoropuhelua kolmansien valtioiden kanssa, joten sopimuksen asiaa koskevat määräykset (II osasto) kuuluvat jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. Nämä määräykset (7—10 artikla) eivät edellytä Suomessa voimassa olevien lakien muuttamista.

Muilta kuin edellä mainituilta osin sopimuksen määräykset kuuluvat osittain yhteisön ja osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan. Toimivallan voidaan katsoa olevan yhteisöllä niiltä osin kuin yhteisö on sopimuksen soveltamisalalla antanut yhteisön sekundaarioikeuteen sisältyviä yhteisiä sääntöjä, koska jäsenvaltiot eivät Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen niin sanotun ERTA-oikeuskäytän-

nön mukaan enää tällöin voi yhteisten toimielinten ulkopuolella tehdä sitoutumuksia, jotka voivat vaikuttaa kyseisiin sääntöihin tai muuttaa niiden merkitystä. Sen arvioiminen, miltä osin toimivaltaa on tällä perusteella siirtynyt jäsenvaltioilta yhteisölle, edellyttää toisin sanoen yksityiskohtaisen selvityksen tekemistä siitä, miltä osin vakautus- ja assosiaatiosopimuksen määräykset voivat vaikuttaa olemassa olevaan lainsäädäntöön tai muuttaa sen sisältöä ERTA-oikeuskäytännön tarkoittamassa mielessä.

Voidaan kuitenkin todeta, että jäsenvaltioilla on merkittävässä määrin toimivaltaa erityisesti työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumista, palvelujen tarjoamista ja pääomanliikkeitä koskevien määräysten (V osasto ja liitteet VI ja VII) osalta. Sama koskee myös oikeus- ja sisäasioita (VII osasto) ja eräitä yhteistyöpolitiikan lohkoja (VIII osasto). Myös alueellinen yhteistyö (III osasto), lainsäädännön lähentäminen ja lainvalvonta (VI osasto) sekä rahoitusyhteistyö (IX osasto) kuuluvat ainakin osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimuksen institutionaaliset ja muut horisontaaliset määräykset (X osasto) taas kuuluvat yhteisön toimivaltaan siltä osin kuin niitä sovelletaan sopimuksen muiden, yhteisön toimivaltaan kuuluvien määräysten soveltamisen yhteydessä. Vastaavasti, kun kysymys on jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvista asioista, sopimuksen institutionaaliset määräykset kuuluvat näiltä osin jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on perustuslakivaliokunnan kannan mukaan luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan

säädettävä lailla taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp). Eduskunta hyväksyy perustuslain 94 §:n mukaisesti sekasopimukset niiltä osin kuin sopimuksen määräykset kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Sopimuksen V osasto ja VI osasto sisältävät lukuisia lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, kuten seuraavassa on esitetty, ja voivat siten edellyttää eduskunnan suostumusta. Selvittämisvaltuuksien antaminen tai yhteistyön kehittäminen eivät kuulu lain alaan eivätkä sellaisenaan edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, mutta asiallisesti useat näissä artikloissa esitetyt asiat kuuluvat Suomessa lain alaan.

Sopimuksen 45 artiklan syrjimättömyysperiaatteen toteuttamiseen liittyvät Suomessa muun muassa perustuslain 6 §, työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 § ja rikoslain (39/1889) 47 luvun 3 §. Ulkomaalaisen maahantulosta, oleskelusta ja työnteosta säädetään ulkomaalaislaissa (378/1991). Työlupaa koskevien säännösten soveltamisesta säädetään ulkomaalaisasetuksessa (142/1994) sekä työministeriön asetuksen nojalla antamassa määräyksessä (M 2/1999). Työntekijän perheenjäsenille työluvut myönnetään työvoimapoliittista harkintaa soveltamatta ajaksi, joka määräytyy perheen maassaoleskelun perusteena olevan oleskeluluvan mukaan. Pysyvä oleskelulupa myönnetään kahden vuoden maassaoleskelun jälkeen. Pysyvän oleskeluluvan saanut henkilö ja hänen perheenjäsenensä voivat tehdä työtä ilman työlupaa.

Sopimuksen 45 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne sisältävät yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia seikkoja ja koska niistä on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, vaikka ne eivät edellytäkään olemassa olevien lakien muuttamista.

Sopimuksen 47 artiklan määräykset sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta

koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Niillä on yhteys perustuslain 19 §:ssä tarkoitettujen sosiaaliturvaa koskevien oikeuksien toteuttamiseen julkisen vallan toiminnassa ja ne kuuluvat siten lainsäädännön alaan.

Yhteisön sijoittautumisoikeutta koskevat säännökset eivät lähtökohtaisesti ulotu kolmansista valtioista oleviin henkilöihin tai yhtiöihin. Kun kolmansista maista tuleva henkilö haluaa aloittaa ammatinharjoittamisen tai perustaa yhtiön jossakin jäsenvaltiossa, häneen sovelletaan kyseisen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Sopimuksen II luvun sijoittautumisoikeutta koskevat määräykset liittyvät perustuslain 18 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella on lain mukaan oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 53 artiklan mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee, mitkä määräykset ovat tarpeen tutkintojen kelpoisuuden molemminpuoliseksi tunnustamiseksi. Tutkintojen tunnustamisesta on Suomessa säännöksiä useissa laeissa, muun muassa laissa Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaansaattamisesta (1597/1992). Lakia voidaan soveltaa myös siten kuin kelpoisuudesta ja oikeudesta harjoittaa ammattia sovitaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden toisen osapuolen kanssa tekemässä sopimuksessa on sovittu. Sopimusmääräys ei edellytä voimassa olevien lakien muuttamista, mutta kuuluu lainsäädännön alaan.

Suomen nykyinen työlupakäytäntö täyttää sopimuksen 54 artiklassa määritellyt edellytykset lähetettyjen työntekijöiden oikeudesta työntekoon. Myös eduskunnalle annettu esitys ulkomaalaislain kokonaisuudistukseksi täyttää tämän määräyksen.

Koska palvelujen tarjoamisesta on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, kuuluvat V osaston III luvun määräykset tällä hetkellä lainsäädännön alaan. Sopimuksen artiklassa 56 säädetään, että osapuolet sitoutuvat toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain palvelut, joita tarjoavat sellaiset yhteisön tai Kroatian yhtiöt, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palvelujen vastaanottaja. Vakautus- ja

assosiaationeuvosto ryhtyy siirtymäkauden toisen vaiheen alkaessa toteuttamaan tarvittavia toimenpiteitä. Ulkomaalaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain (398/1995) mukaan ainoastaan sellainen ulkomaalainen vakuutusyhtiö, jonka kotivaltio kuuluu Euroopan talousalueeseen, voi harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa palveluiden vapaan tarjoamisen perusteella. Näin ollen vakautus- ja assosiaationeuvoston aikanaan toteuttamat toimenpiteet tulevat edellyttämään, että ulkomaalaisista vakuutusyhtiöistä annettua lakia muutetaan siltä osin.

Sopimuksen 60 artiklassa käsitellään pääomien liikkuvuutta rajoittavia määräaikaista toimenpiteitä. Suomea sitovan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaan pääomien ja maksujen siirrot ovat vapaita. Perustamissopimuksessa on kuitenkin lueteltu tilanteita, joissa valuuttaliikkeiden rajoittaminen on mahdollista pääsäännöstä poiketen. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 57 artiklan mukaan neuvosto voi määränemistöllä komission ehdotuksesta toteuttaa toimenpiteitä, jotka koskevat pääomanliikkeitä kolmansiin maihin tai kolmansista maista. Mahdolliset valuutansiirtojen rajoitukset eivät siten kuulu kansalliseen, vaan yhteisön toimivaltaan.

Sopimuksen 73 artiklassa käsitellään standardointia, metrologiaa, akkreditointia sekä vaatimustenmukaisuuden arviointia. Työturvallisuuden takaamiseksi säädetyt standardointi, akkreditointi ja vaatimustenmukaisuuden arviointi kuuluvat Suomessa lain alaan ja perustuvat pääasiassa Euroopan unionin lainsäädäntöön tai kansainvälisiin sopimuksiin. Sopimusmääräys ei kuitenkaan edellytä lainsäädännöllisiä tai muita toimenpiteitä.

Sopimuksen VIII osastossa on yhteisön III-pilariin kuuluvia tulliin liittyviä määräyksiä (89 artikla). Ne ovat kuitenkin niin väljiä, etteivät ne vaadi lainmuutoksia. Sopimuksen määräykset toteutettavasta yhteistyöstä ovat kuitenkin sellaisia, että ne kuuluvat lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 81—105 artiklassa määritellään yhteistyöpolitiikkoihin kuuluvat alat. Yhteistyön kehittäminen ei kuulu lain alaan eikä sellaisenaan edellytä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, mutta asiallisesti useat näissä

artikloissa esitetyt yhteistyön kohteina olevat asiat kuuluvat Suomessa lain alaan.

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen X osasto sisältää määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta ja toiminnasta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto on sopimuksen hallinnointia varten perustettava toimielin, jonka tehtävänä on valvoa sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista (110 artikla). Vakautus- ja assosiaationeuvosto koostuu yhtäältä Euroopan unionin neuvoston ja komission ja toisaalta Kroatian hallituksen jäsenistä (111 artikla). Jäsenvaltio on siis neuvostossa edustettuna vain Euroopan unionin neuvoston edustajan kautta, joka kuitenkin jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia asioita käsiteltäessä käyttää puhevaltaa asianomaisen jäsenvaltion puolesta ja nimissä. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi paitisi antaa suosituksia, myös tehdä sopimuspuolia sitovia päätöksiä. Päätökset tehdään ja suositukset annetaan sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella (112 artikla). Kumpikin sopimuspuoli voi saattaa vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi kaikki sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat erimielisyydet. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä (113 artikla). Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi siirtää osan toimivallastaan vakautus- ja assosiaatiokomitealle (114 artikla).

Ottaen huomioon vakautus- ja assosiaatiosopimuksen sisältö voidaan arvioida, että sopimus sisältää verrattain vähäisenä pidettävän mahdollisuuden siihen, että vakautus- ja assosiaationeuvoston päätökset koskevat kysymyksiä, jotka yhteisön perustamissopimusten mukaan ovat jäsenvaltion toimivallassa ja Suomen perustuslain kannalta kuuluvat lainsäädännön alaan. Koska sopimusta hallinnoiva vakautus- ja assosiaationeuvosto saa kuitenkin sopimuspuolia sitovaa päätösvaltaa, sopimuksen määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta ja toiminnasta kuuluvat näiltä osin lainsäädännön alaan ja edellyttävät eduskunnan suostumusta.

5. Käsittelyjärjestys

Sopimuksen määräykset vakautus- ja assosiaationeuvoston perustamisesta, tehtävistä ja

toimivallasta kuuluvat edellä esitetyllä tavalla lainsäädännön alaan.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vakautus- ja assosiaationeuvosto voi tehdä sopimuksen soveltamisesta ja täytäntöönpanosta päätöksiä, jotka ovat jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta.

Jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan ainakin osittaista toimivaltaa työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumisoikeutta, palvelujen tarjontaa ja pääomaliikkeitä koskevilta osin. Sama koskee myös oikeus- ja sisäasioita, eräitä yhteistyöpolitiikan lohkoja, alueellista yhteistyötä, lainsäädännön lähentämistä ja lainvalvontaa sekä rahoitusyhteistyötä.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksen soveltamisalalla ja siinä määrättyissä tapauksissa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset, jotka voivat koskea myös jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia asioita, sitovat sopimuspuolia. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi tarvittaessa antaa myös suosituksia.

Euroopan unionin neuvosto osallistuu päätöksentekoon vakautus- ja assosiaationeuvostossa, jossa päätökset tehdään yksimielisesti. Jäsenvaltio on vakautus- ja assosiaationeuvostossa edustettuna ainoastaan Euroopan unionin neuvoston nimeämän edustajan kautta. Vakautus- ja assosiaationeuvoston käsitellessä yhteisön toimivaltaan kuuluvia asioita pääperiaatteena on, että yhteisön sisäisessä päätöksenteossa noudatetaan vastaavia äänestysääntöjä kuin päätettäessä yhteisön säädöksestä vastaavalla alalla. Mikäli vakautus- ja assosiaationeuvostossa tehtävä sitova päätös kuuluu jäsenvaltion toimivaltaan, tehdään asiaa koskeva päätös Euroopan unionin neuvostossa yksimielisesti.

Sikäli kuin vakautus- ja assosiaationeuvosto käsittelee jäsenvaltion toimivaltaan kuulu-

via asioita, on jäsenvaltiolla siten neuvoston kautta mahdollisuus vaikuttaa asian käsitteilyyn. Kun myös vakautus- ja assosiaationeuvosto tekee päätökset yksimielisesti, merkitsee tämä sitä, että jäsenvaltio ei käytännössä joudu hyväksymään vastustamaansa päätöstä.

Vaikka jäsenvaltio osallistuu päätöksentekoon itse vakautus- ja assosiaationeuvostossa epäsuorasti neuvoston kautta, ei jäsenvaltion toimivaltaan tai jaettuun toimivaltaan kuuluvissakaan kysymyksissä toimivallan delegointi merkitse hallituksen käsityksen mukaan sellaista Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvan lainsäädäntövallan delegointia kansainväliselle toimielimelle, joka vaikuttaisi Suomen täysivaltaisuuteen enempää kuin vähäisessä määrin. Tämän tyyppistä asetelmaa ei eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ole pidetty perustuslain kanssa ristiriidassa olevana (PeVL 20/1995 vp ja PeVL 31/2001 vp).

Edellä olevan perusteella hallitus katsoo, että Kroatian tasavallan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen hyväksymisestä voidaan päättää äänen enemmistöllä ja että esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Luxemburgissa 29 päivänä lokakuuta 2001 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen niiltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Luxemburgissa 29 päivänä lokakuuta 2001 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välillä tehdyn vakautus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

3 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kroatian tasavallan välinen**VAKAUTUS- JA ASSOSIAATIOSOPIMUS**

BELGIAN KUNINGASKUNTA,
TANSKAN KUNINGASKUNTA,
SAKSAN LIITTOTASAVALTA,
HELLEENIEN TASAVALTA,
ESPANJAN KUNINGASKUNTA,
RANSKAN TASAVALTA,
IRLANTI,
ITALIAN TASAVALTA,
LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,
ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,
ITÄVALLAN TASAVALTA,
PORTUGALIN TASAVALTA,
SUOMEN TASAVALTA,
RUOTSIN KUNINGASKUNTA,
ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen, Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen osapuolet,

jäljempänä 'jäsenvaltiot', ja

EUROOPAN YHTEISÖ, EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ ja EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ,

jäljempänä 'yhteisö',

sekä

KROATIAN TASAVALTA, jäljempänä 'Kroatia', jotka

OTTAVAT HUOMIOON osapuolten vahvat siteet ja yhteiset arvot, niiden halun vahvistaa näitä siteitä ja luoda vastavuoroisuuteen ja yhteisiin etuihin perustuvat tiiviit ja kestävät suhteet, joiden ansiosta Kroatia voi edelleen vahvistaa ja laajentaa suhteita yhteisöön,

KATSOVAT, että tämä sopimus on merkittävä Kaakkois-Euroopan maiden kanssa käynnissä olevalle vakautus- ja assosiaatioprosessille sekä perustettaessa ja lujitettaessa yhteistyöhön perustuvaa vakaata eurooppalaista järjestystä, jossa Euroopan unioni on kantavana voimana; sopimus on merkittävä myös vakaussopimuksen kannalta,

KATSOVAT, että osapuolet ovat sitoutuneet edistämään kaikin keinoin Kroatian ja koko alueen poliittista, taloudellista ja institutionaalista vakauttamista kansalaisyhteiskunnan, demokratian ja instituutioiden kehittämisen, julkishallinnon uudistamisen, kaupallisen ja taloudellisen yhteistyön tehostamisen, myös oikeus- ja sisäasioita koskevan laaja-alaisen yhteistyön sekä kansallisen ja alueellisen turvallisuuden lujittamisen kautta,

KATSOVAT, että tämän sopimuksen perustana on osapuolten sitoutuminen poliittisten ja taloudellisten vapauksien lisäämiseen sekä niiden sitoutuminen ihmisoikeuksien, myös kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen sekä vapaisiin ja oikeudenmukaisiin vaaleihin ja monipuoluejärjestelmään nojautuvien demokraattisten periaatteiden noudattamiseen,

KATSOVAT, että Kroatia vahvistaa sitoumuksensa kaikkien pakolaisten ja hätäsiirtolaisten paluuoikeuteen ja heidän oikeuksiensa suojaamiseen,

KATSOVAT, että osapuolet ovat sitoutuneet kaikkien Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan, ETYJ:n ja erityisesti Helsingin päätöksiäkirjan sekä Madridin ja Wienin kokousten päätöksiäkirjojen, uutta Eurooppaa koskevan Pariisin peruskirjan ja Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen periaatteiden ja määräysten täysimääräiseen täytäntöönpanoon sekä Daytonin, Pariisin ja Erdutin sopimusten mukaisten velvoitteiden noudattamiseen edistääkseen alueellista vakautta ja alueen maiden välistä yhteistyötä,

KATSOVAT, että osapuolet ovat sitoutuneet vapaan markkinatalouden periaatteisiin, ja yhteisö on valmis edistämään talousuudistuksia Kroatiassa,

KATSOVAT, että osapuolet ovat sitoutuneet vapaakauppaan WTO:n säännöistä johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti,

HALUAVAT aloittaa säännöllisen poliittisen vuoropuhelun niiden yhteisen edun mukaisista kahdenvälisistä ja kansainvälisistä asioista, alueelliset näkökohdat mukaan luettuina, ottaen huomioon Euroopan unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan,

OVAT VAKUUTTUNEITA siitä, että vakautus- ja assosiaatiosopimus luo uudenlaisen ilmapiirin keskinäisille taloussuhteille ja ennen kaikkea kaupan ja investointien kehitykselle, jotka kaikki ovat olennaisen tärkeitä tekijöitä talouden rakenneuudistuksen ja nykyaikaistamisen kannalta,

PITÄVÄT MIELESSÄÄN, että Kroatia on sitoutunut lähentämään lainsäädäntöään keskeisillä aloilla yhteisön säännöstöön,

OTTAVAT HUOMIOON, että yhteisö haluaa päättäväisesti tukea uudistusten toteuttamista ja jälleenrakentamista ja hyödyntää tätä varten kaikkia käytettävissä olevia yhteistyön sekä teknisen, rahoituksellisen ja taloudellisen avun välineitä kattavan monivuotisen viiteohjelman perusteella,

VAHVISTAVAT, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen kolmannen osan IV osaston soveltamisalaan kuuluvat tämän sopimuksen määräykset sitovat Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia erillisinä osapuolina eivätkä osana Euroopan yhteisöä, kunnes Yhdistynyt kuningaskunta tai Irlanti (tapauksen mukaan) ilmoittaa Kroatialle, että määräykset sitovat sitä osana Euroopan yhteisöä Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti; sama koskee myös Tanskaa mainittuihin sopimuksiin liitetyn, Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti,

PALAUTTAVAT MIELEEN Zagrebin huippukokouksen, jossa vaadittiin vakautus- ja assosiaatioprosessiin kuuluvien maiden ja Euroopan unionin suhteiden lujittamista edelleen sekä tehostettua alueellista yhteistyötä,

PALAUTTAVAT MIELEEN Euroopan unionin halun liittää Kroatia mahdollisimman tiiviisti Euroopan poliittiseen ja taloudelliseen valtavirtaan sekä maan aseman mahdollisena EU:n jäsenhdokkaana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti sillä edellytyksellä, että se täyttää kesäkuussa 1993 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston vahvistamat arviointiperusteet ja panee onnistuneesti täytäntöön tämän sopimuksen ja erityisesti sen alueellista yhteistyötä koskevat määräykset,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 artikla

1. Perustetaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Kroatian välinen assosiaatio.

2. Tämän assosiaation tavoitteena on:

- luoda poliittiselle vuoropuhelulle asianmukainen kehys, joka mahdollistaa tiiviiden poliittisten suhteiden kehittämisen osapuolten välille,
- tukea Kroatian pyrkimyksiä kehittää taloudellista ja kansainvälistä yhteistyötä muun muassa lainsäädäntönsä lähentämisellä yhteisön säännöstöön,
- tukea Kroatian pyrkimyksiä saattaa markkinatalouteen siirtyminen päätökseen, edistää sopusointuisia taloussuhteita ja kehittää asteittain yhteisön ja Kroatian välinen vapaakauppa alue,
- edistää alueellista yhteistyötä kaikilla tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

I OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

2 artikla

Osapuolten sisä- ja ulkopolitiikan perustan ja olennaisen osan tätä sopimusta muodostavat ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ilmaistujen ja Helsingin päätöksiä kirjassa ja uutta Eurooppaa koskevassa Pariisin peruskirjassa määriteltyjen demokration periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioitus, kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen sekä taloudellista yhteistyötä käsitelleen Bonnin ETY-kokouksen päätöksiä kirjassa ilmaistut markkinatalouden periaatteet.

3 artikla

Kansainvälinen ja alueellinen rauha ja vakaus sekä hyvien naapuruussuhteiden kehittäminen ovat keskeisiä tekijöitä vakautus- ja

assosiaatioprosessissa, johon viitataan 21 päivänä kesäkuuta 1999 tehdyissä neuvoston päätelmissä. Tämä sopimus tehdään ja pannaan täytäntöön 29 päivänä huhtikuuta 1997 tehtyjen Euroopan unionin neuvoston päätelmien ja Kroatian omien ansioiden perusteella.

4 artikla

Kroatia sitoutuu jatkamaan ja edistämään yhteistyötä ja hyviä naapuruussuhteita alueen muiden maiden kanssa, mikä tarkoittaa muun muassa asianmukaisia henkilöiden, tavaroiden, pääomien ja palvelujen liikkuvuutta koskevia keskinäisiä myönnytyksiä sekä erityisesti pakolaisten paluuta sekä järjestäytyneen rikollisuuden, korruption, rahanpesun, laittoman maahanmuuton ja huumekaupan torjuntaa koskevien yhteisen edun mukaisten hankkeiden kehittämistä. Tällainen sitoumus on keskeinen tekijä osapuolten suhteiden ja yhteistyön kehittämisen kannalta ja lisää siten alueellista vakautta.

5 artikla

1. Assosiaatio pannaan täytäntöön asteittain ja toteutetaan täysimääräisesti viimeistään kuuden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. Sopimuksen 110 artiklan nojalla perustettu vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti sopimuksen soveltamista ja Kroatian toteuttamia oikeudellisia, hallinnollisia, institutionaalisia ja taloudellisia uudistuksia johdanto-osan ja tässä sopimuksessa vahvistettujen yleisten periaatteiden pohjalta.

6 artikla

Sopimus on täysin asiaa koskevien WTO:n sääntöjen ja erityisesti GATT 1994 -sopimuksen XXIV artiklan ja GATS-sopimuksen V artiklan mukainen.

II OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

7 artikla

Osapuolten poliittinen vuoropuhelu toteutetaan tämän sopimuksen puitteissa. Vuoropuhelu tukee ja lujittaa Euroopan unionin ja Kroatian lähentymistä toisiinsa ja edistää tiiviiden yhteisvastuullisuuden perustuvien yhteyksien ja uusien yhteistyömuotojen syntyä osapuolten välillä.

Poliittisen vuoropuhelun tarkoituksena on edistää erityisesti:

- Kroatian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja asteittaista lähentymistä Euroopan unioniin,
- osapuolten näkökantojen lähestymistä kansainvälisissä kysymyksissä muun muassa asianmukaisen tietojenvaihdon kautta ja erityisesti kysymyksissä, joilla todennäköisesti on merkittäviä vaikutuksia osapuoliin,
- alueellista yhteistyötä ja hyvien naapuruussuhteiden kehittämistä,
- Euroopan turvallisuutta ja vakautta koskevien yhteisten näkemysten syntymistä, myös niillä aloilla, jotka kuuluvat Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

8 artikla

1. Poliittista vuoropuhelua käydään vakautus- ja assosiaationeuvostossa, jolla on yleinen vastuu kaikissa niissä kysymyksissä, jotka osapuolet haluavat saattaa sen käsiteltäväksi.

2. Osapuolten pyynnöstä poliittinen vuoropuhelu voidaan toteuttaa myös seuraavissa muodoissa:

- kokoukset, joita järjestetään tarvittaessa Kroatiaa sekä Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltiota ja komissiota edustavien johtavien virkamiesten välillä,
- osapuolten välisten diplomaattisten yhteyksien täysimääräinen käyttö, mukaan lukien asianmukaiset yhteydet kolmansissa maissa, Yhdistyneissä Kansakunnissa, ETYJ:ssä, Euroopan neuvostossa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla,
- kaikki muut keinot, joilla voidaan edistää poliittisen vuoropuhelun lujittamista, kehittämistä ja lisäämistä.

9 artikla

Parlamentaarisella tasolla poliittista vuoropuhelua käydään 116 artiklan nojalla perustetussa parlamentaarisessa vakautus- ja assosiaatiovaliokunnassa.

10 artikla

Poliittista vuoropuhelua voidaan käydä monenvälisellä tasolla ja aluetasolla, jolloin siihen osallistuu myös muita alueen maita.

III OSASTO

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

11 artikla

Osana sitoutumistaan rauhaan ja vakauteen sekä hyvien naapuruussuhteiden kehittämiseen Kroatia edistää aktiivisesti alueellista yhteistyötä. Myös yhteisö tukee teknisen avun ohjelmiansa avulla hankkeita, joilla on alueellinen tai rajat ylittävä ulottuvuus.

Aikoessaan lisätä yhteistyötään jäljempänä 12—14 artiklassa mainittujen maiden kanssa

Kroatian on ilmoitettava asiasta yhteisölle ja sen jäsenvaltioille ja neuvoteltava niiden kanssa X osaston määräysten mukaisesti.

12 artikla

Yhteistyö muiden vakautus- ja assosiaatio-sopimuksen allekirjoittaneiden maiden kanssa

Tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen Kroatia on aloitettava neuvottelut vakautus- ja assosiaatiosopimuksen jo allekirjoittaneen yhden tai useamman maan kanssa tehdäkseen alueellista yhteistyötä koskevat kahdenväliset yleissopimukset, joiden tavoitteena on laajentaa asianomaisten maiden välistä yhteistyötä.

Näiden yleissopimusten keskeiset osat ovat seuraavat:

- poliittinen vuoropuhelu,
- osapuolten välisen vapaakauppa-alueen perustaminen asiaa koskevien WTO:n sääntöjen mukaisesti,
- työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumista, palvelujen tarjoamista, maksullikennettä ja pääomien liikkuvuutta koskevat vastavuoroiset myönnytykset, joiden taso vastaa tässä sopimuksessa vahvistettua tasoa,
- määräykset yhteistyöstä muilla aloilla ja erityisesti oikeus- ja sisäasioissa riippumatta siitä, kuuluvatko ne tämän sopimuksen soveltamisalaan.

Yleissopimuksissa annetaan tarpeen mukaan määräyksiä tarvittavien institutionaalisten mekanismien luomisesta.

Yleissopimukset on tehtävä kahden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Kroatian halukkuutta kyseisten yleissopimusten tekemiseen pidetään edellytyksenä sen ja Euroopan unionin suhteiden jatkokehittämiselle.

13 artikla

Yhteistyö muiden vakautus- ja assosiaatioprosessiin kuuluvien maiden kanssa

Kroatian on tehtävä alueellista yhteistyötä muiden maiden kanssa, joita vakautus- ja assosiaatioprosessi koskee, joillakin tai kaikilla tämän sopimuksen kattamilla aloilla ja erityisesti yhteistä etua koskevissa asioissa. Tällaisen yhteistyön olisi oltava sopusoinnussa tämän sopimuksen periaatteiden ja tavoitteiden kanssa.

14 artikla

Yhteistyö EU:n ehdokasmaiden kanssa

Kroatia voi lisätä yhteistyötään ja tehdä alueellista yhteistyötä koskevan yleissopimuksen minkä tahansa EU:n ehdokasmaan kanssa kaikilla tämän sopimuksen piiriin kuuluvilla yhteistyöaloilla. Tällaisen yleissopimuksen tavoitteena olisi oltava Kroatian ja kyseisen maan kahdenvälisen suhteiden asteittainen yhdenmukaistaminen Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä kyseisen maan suhteiden vastaavien osien kanssa.

IV OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

15 artikla

1. Yhteisö ja Kroatia perustavat tämän sopimuksen, vuoden 1994 GATT-sopimuksen ja WTO:n määräysten mukaisesti asteittain vapaakauppa-alueen enintään kuuden vuoden pituiseen, tämän sopimuksen voimaantulosta alkavan ajanjakson kuluessa. Tässä yhteydessä ne ottavat huomioon jäljempänä vahvistetut erityisvaatimukset.

2. Tavarat luokitellaan osapuolten välisessä kaupassa yhdistetyn tavaranimikkeistön mukaisesti.

3. Perustulli, josta tässä sopimuksessa vahvistetut peräkkäiset tullinalennukset laskeaan, on kunkin tuotteen osalta joko se, jota

tosiasiassa yleisesti sovelletaan tämän sopimuksen allekirjoittamista edeltävänä päivänä, tai WTO:ssa vuoden 2002 osalta sidottu tulli, sen mukaan, kumpi näistä on alempi.

4. Jos tämän sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ryhdytään yleisesti soveltamaan mitä tahansa tullinalennusta ja erityisesti WTO:ssa käydyistä tariffineuvotteluista johtuvia alennuksia, nämä alennetut tullit korvaavat 3 kohdassa tarkoitetut perustullit siitä päivästä, josta alkaen kyseisiä alennuksia sovelletaan.

5. Yhteisö ja Kroatia ilmoittavat toisilleen perustullinsa.

I LUKU

TEOLLISUUSTUOTTEET

16 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhdistetyn nimikkeistön 25—97 ryhmässä lueteltuihin yhteisöstä ja Kroatiaa peräisin oleviin tuotteisiin, lukuun ottamatta maataloutta koskevan sopimuksen (GATT 1994) liitteessä 1 olevan 1 kohdan ii alakohdassa lueteltuja tuotteita.

2. Sopimuksen 17 ja 18 artiklan määräyksiä ei 22 ja 23 artiklan mukaisesti sovelleta tekstiilituotteisiin eikä yhdistetyn nimikkeistön 72 ryhmään kuuluviin terästuotteisiin.

3. Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden kauppa osapuolten välillä tapahtuu mainitun sopimuksen määräysten mukaisesti.

17 artikla

1. Kroatiaa peräisin oleviin tuotteisiin yhteisössä sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Kroatiaa peräisin oleviin tuotteisiin yhteisössä sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan tämän sopimuksen voimaantulopäivänä.

18 artikla

1. Muihin kuin liitteissä I ja II lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin Kroatiaa sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Liitteessä I lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin Kroatiaa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

— tämän sopimuksen voimaantulopäivänä jokainen tulli alennetaan 60 prosenttiin perustullista,

— 1 päivänä tammikuuta 2003 jokainen tulli alennetaan 30 prosenttiin perustullista,

— 1 päivänä tammikuuta 2004 jäljellä olevat tullit poistetaan.

3. Liitteessä II lueteltuihin yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin Kroatiaa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain ja ne poistetaan seuraavan aikataulun mukaisesti:

— tämän sopimuksen voimaantulopäivänä jokainen tulli alennetaan 70 prosenttiin perustullista,

— 1 päivänä tammikuuta 2003 jokainen tulli alennetaan 50 prosenttiin perustullista,

— 1 päivänä tammikuuta 2004 jokainen tulli alennetaan 40 prosenttiin perustullista,

— 1 päivänä tammikuuta 2005 jokainen tulli alennetaan 30 prosenttiin perustullista,

— 1 päivänä tammikuuta 2006 jokainen tulli alennetaan 15 prosenttiin perustullista,

— 1 päivänä tammikuuta 2007 jäljellä olevat tullit poistetaan.

4. Yhteisöstä peräisin oleviin tavaroihin

Kroatiassa sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

19 artikla

Yhteisö ja Kroatia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki tuontitulleja vaikutuksiltaan vastaavat maksut keskinäisestä kaupastaan.

20 artikla

1. Yhteisö ja Kroatia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki vientitullit ja vaikutuksiltaan vastaavat maksut.

2. Yhteisö ja Kroatia poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan keskinäiset viennin määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

21 artikla

Kroatia ilmoittaa olevansa valmis alentamaan yhteisön kanssa käymässään kaupassa sovellettuja tulleja 18 artiklassa määrättyä nopeammin, jos sen yleinen taloudellinen tilanne ja asianomaisen toimialan tilanne tämän sallivat.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa suosituksia tätä varten.

22 artikla

Pöytäkirjassa nro 1 määrätään siinä tarkoitettuihin tekstiilituotteisiin sovellettavista järjestelyistä.

23 artikla

Pöytäkirjassa nro 2 määrätään siinä tarkoitettujen yhdistetyn nimikkeistön 72 ryhmään kuuluviin terästuotteisiin sovellettavista järjestelyistä.

II LUKU

MAATALOUS JA KALASTUS

24 artikla

Määritelmä

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöstä ja Kroatiasta peräisin olevien maatalous- ja kalastustuotteiden kauppaan.

2. 'Maatalous- ja kalastustuotteilla' tarkoitetaan yhdistetyn nimikkeistön 1—24 ryhmään kuuluvia tuotteita ja maataloutta koskevan sopimuksen (GATT 1994) liitteessä 1 olevan 1 kohdan ii alakohdassa lueteltuja tuotteita.

3. Tämä määritelmä sisältää 3 ryhmään, nimikkeisiin 1604 ja 1605 sekä alanimikkeisiin 0511 91, 2301 20 ja ex 1902 20 ("täytetyt makaronivalmisteet, joissa on enemmän kuin 20 painoprosenttia kalaa, äyriäisiä, nilviäisiä tai muita vedessä eläviä selkärangattomia") kuuluvat kalat ja kalastustuotteet.

25 artikla

Pöytäkirjassa nro 3 määrätään siinä lueteltuihin jalostettuihin maataloustuotteisiin sovellettavista kauppajärjestelyistä.

26 artikla

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki Kroatiasta peräisin olevien maatalous- ja kalastustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset ja vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

2. Kroatia poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivänä kaikki Euroopan yhteisöstä peräisin olevien maatalous- ja kalastustuotteiden tuontiin sovellettavat määrälliset rajoitukset tai vaikutuksiltaan vastaavat toimenpiteet.

27 artikla

Maataloustuotteet

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voi-

maantulopäivänä tuontitullit ja vaikutuksiltaan vastaavat maksut, joita sovelletaan Kroatiasta peräisin oleviin maataloustuotteisiin, lukuun ottamatta yhdistetyn nimikkeistön nimikkeisiin 0102, 0201, 0202 ja 2204 kuuluvia tuotteita.

Kun kyse on yhdistetyn nimikkeistön 7 ja 8 ryhmään kuuluvista tuotteista, joista yhteisessä tullitariffissa ilmoitetaan arvotulli ja paljoustulli, tullien poistaminen koskee ainoastaan arvotulliosuutta.

2. Yhteisö vahvistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä liitteessä III määriteltyjen, Kroatiasta peräisin olevien ”baby beef”-naudanlihatuotteiden tuontitulliksi 20 prosenttia Euroopan yhteisöjen yhteisessä tullitariffissa ilmoitetusta arvotullista ja 20 prosenttia siinä ilmoitetusta paljoustullista teuraspainona ilmaistun 9 400 tonnin vuotuisen tariffikiintiön rajoissa.

3. a) Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä Kroatia:

- i) poistaa liitteessä IV a lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit,
- ii) poistaa liitteessä IV b lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta mainittujen tariffikiintiöiden rajoissa. Tariffikiintiöiden määriä lisätään vuotuisesti kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta määrättyllä määrällä.

b) Ensimmäisenä tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeisenä vuotena Kroatia:

- i) alentaa asteittain liitteessä IV c lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitulleja kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta mainittujen tariffikiintiöiden ra-

joissa ja siinä esitetyn aikataulun mukaisesti.

c) Tämän sopimuksen voimaantulopäivästä Kroatia:

- i) poistaa asteittain liitteessä IV d lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta mainittujen tariffikiintiöiden rajoissa ja siinä esitetyn aikataulun mukaisesti,

- ii) alentaa asteittain 50 prosenttiin suosituimmuustullista liitteessä IV e lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit kyseisessä liitteessä kunkin tuotteen osalta esitetyn aikataulun mukaisesti.

- iii) alentaa asteittain 50 prosenttiin suosituimmuustullista liitteessä IV f lueteltujen tiettyjen yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuontitullit kyseisessä liitteessä mainittujen tariffikiintiöiden rajoissa ja kunkin tuotteen osalta siinä esitetyn aikataulun mukaisesti.

4. Viineihin ja muihin väkeviin alkoholi-juomiin sovellettavat kauppajärjestelyt vahvistetaan viinejä ja väkeviä alkoholi-juomia koskevassa lisäpöytäkirjassa.

28 artikla

Kalastustuotteet

1. Tämän sopimuksen tullessa voimaan yhteisö poistaa kokonaan Kroatiasta peräisin oleviin muihin kuin liitteessä V a lueteltuihin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat tullit. Liitteessä V a lueteltuihin tuotteisiin sovelletaan kyseisen liitteen määräyksiä.

2. Tämän sopimuksen tullessa voimaan Kroatia poistaa kaikki Euroopan yhteisöstä

peräisin oleviin muihin kuin liitteessä V b lueteltuihin kaloihin ja kalastustuotteisiin sovellettavat, vaikutuksiltaan tulleja vastaavat maksut ja poistaa kokonaan kyseisten tuotteiden tullit. Liitteessä V b lueteltuihin tuotteisiin sovelletaan kyseisen liitteen määräyksiä.

29 artikla

Osapuolten välisen maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan määrän, tuotteiden poikkeuksellinen arkuuden, yhteisön yhteisen maatalous- ja kalastuspolitiikan säännöt, Kroatian maatalouspolitiikan säännöt, maatalouden ja kalastuksen merkityksen Kroatian taloudessa ja WTO:ssa käytävien monenvälisten kauppaneuvottelujen vaikutukset huomioon ottaen yhteisö ja Kroatia tarkastelevat vakautus- ja assosiaationeuvostossa viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2006 tuotekohtaisesti, järjestelmällisesti ja vastavuoroisesti mahdollisuuksia myöntää toisilleen lisää myönnytyksiä maatalous- ja kalastustuotteiden kaupan vapauttamisen jatkamiseksi.

30 artikla

Tämän luvun määräykset eivät millään tavoin estä kumpaakaan osapuolta soveltamasta yksipuolisesti tätä edullisempia toimenpiteitä.

31 artikla

Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 38 artiklassa määrätään, jos toisen osapuolen alueelta peräisin olevien tuotteiden tuonti, johon sovelletaan 25, 27 ja 28 artiklan mukaisesti myönnettyjä myönnytyksiä, aiheuttaa maatalous- ja kalastustuotteiden markkinoiden erityisen herkkyyden vuoksi vakavia häiriöitä toisen osapuolen markkinoilla tai sen sisäisen sääntelyjärjestelmän toiminnalle, osapuolet aloittavat välittömästi neuvottelut asianmukaisen ratkaisun löytämiseksi. Tätä ratkaisua odotettaessa asianomainen osapuoli voi toteuttaa tarpeellisina pitämiään toimenpiteitä.

III LUKU

YHTEISET MÄÄRÄYKSET

32 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan kaikkien tuotteiden kauppaan osapuolten välillä, ellei tässä luvussa tai pöytäkirjoissa nro 1, 2 ja 3 toisin määrätä.

33 artikla

Vallitsevan tilan säilyttäminen

1. Yhteisön ja Kroatian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonti- tai vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia maksuja eikä jo käytössä olevia koroteta.

2. Yhteisön ja Kroatian välisessä kaupassa ei tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen oteta käyttöön uusia tuonnin tai viennin määrällisiä rajoituksia tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä eikä jo käytössä olevista tehdä entistä rajoittavampia.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdan määräykset eivät millään tavoin rajoita Kroatian ja yhteisön maatalouspolitiikan harjoittamista eivätkä toimenpiteiden toteuttamista tämän politiikan osana, sikäli kuin tämä ei vaikuta liitteissä III, IV a, IV b, IV c, IV d, IV f, V a ja V b esitettyyn tuontijärjestelmään, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 26 artiklan mukaisesti myönnettyjen myönnytysten soveltamista.

34 artikla

Verosyrjinnän kieltäminen

1. Osapuolet pidättyvät kaikista sisäistä verotusta koskevista toimenpiteistä tai käytännöistä, jotka suoraan tai välillisesti saattavat osapuolen tuotteet ja vastaavat toisen osapuolen alueelta peräisin olevat tuotteet keskenään eriarvoiseen asemaan, ja poistavat tällaiset toimenpiteet tai käytännöt, jos sellaisia nykyisin sovelletaan.

2. Toisen osapuolen alueelle vietyjen tuotteiden sisäisten välillisten verojen palautuksen määrä ei saa olla suurempi kuin niistä kannettujen välillisten verojen määrä.

35 artikla

Tuontitullien poistamista koskevia määräyksiä sovelletaan myös fiskaalisiin tulleihin.

36 artikla

Tulliliitot, vapaakauppa-alueet ja raja-aluejärjestelyt

1. Tämä sopimus ei ole este tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajakauppajärjestelyjen ylläpitämiselle tai perustamiselle, sikäli kuin ne eivät muuta tässä sopimuksessa määrättyjä kauppajärjestelyjä.

2. Tämä sopimus ei edellä 18 artiklassa yksilöityjen siirtymäkausin aikana vaikuta sellaisten tavaroiden liikkuvuutta koskevien erityisten etuuskohtelujärjestelyjen täytäntöönpanoon, joista joko määrätään yhden tai useamman jäsenvaltion ja Jugoslavian sosialistisen liittotasavallan aiemmin tekemissä, Kroatian vastuulle siirtyneissä rajasopimuksissa tai jotka ovat seurausta Kroatian III osaston määräysten mukaisesti alueellisen kaupan edistämiseksi tekemistä kahdenvälisistä sopimuksista.

3. Osapuolet neuvottelevat vakautus- ja assosiaationeuvostossa tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista sopimuksista ja pyydettyä muista osapuolten kolmansiin maihin soveltamaan kauppapolitiikkaan liittyvistä tärkeistä kysymyksistä. Erityisesti tapauksissa, joissa jokin kolmas maa liittyy yhteisöön, näitä neuvotteluja järjestetään sen varmistamiseksi, että tässä sopimuksessa ilmoitetut yhteisön ja Kroatian yhteiset edut otetaan huomioon.

37 artikla

Polkumyynti

1. Jos osapuoli toteaa, että sen ja toisen osapuolen välisessä kaupassa harjoitetaan

GATT 1994 -sopimuksen VI artiklassa tarkoitettua polkumyyntiä, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tämän polkumyynnin torjumiseksi GATT 1994 -sopimuksen VI artiklan täytäntöönpanoa koskevan sopimuksen ja oman sisäisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvostolle on ilmoitettava tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista polkumyyntitapauksista heti, kun tuovan osapuolen viranomaiset ovat panneet vireille tutkimuksen. Jos GATT 1994 -sopimuksen VI artiklassa tarkoitettua polkumyyntiä ei ole lopetettu tai jos muuta hyväksyttävää ratkaisua ei ole löydetty 30 päivän kuluessa asian saattamisesta vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi, tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet.

38 artikla

Yleinen suojalauseke

1. Jos tietyn toisen osapuolen tuotteen tuonti toisen osapuolen alueelle lisääntyy niin paljon ja sellaisissa olosuhteissa, että tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa:

- vakavaa vahinkoa samankaltaisen tai suoraan kilpailevan tuotteen kotimaisille tuottajille tuovan osapuolen alueella, tai
- vakavia häiriöitä jollakin talouden osa-alueella tai vaikeuksia, jotka saattavat heikentää merkittävästi taloudellista tilannetta jollakin tuovan osapuolen alueella,

tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tässä artiklassa vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

2. Yhteisö ja Kroatia soveltavat ainoastaan tämän sopimuksen määräysten mukaisia suoja-toimenpiteitä keskinäisissä suhteissaan. Nämä toimenpiteet eivät saa olla ankarampia kuin on tarpeen aiheutuneen ongelman korjaamiseksi, ja niiden on tavallisesti muodostuttava tämän sopimuksen mukaisesti kyseisen tuotteen tulliin kohdistettavien lisäal-

nusten lykkäämisestä tai tuotteen tullin korottamisesta. Näihin toimenpiteisiin on liitettävä selkeät määräykset niiden asteittaisesta poistamisesta tietyn ennalta määrätyn ajan kuluessa. Toimenpiteiden kesto ei saa ylittää yhtä vuotta. Erittäin poikkeuksellisissa olosuhteissa voidaan toteuttaa toimenpiteitä, jotka kestävät kokonaisuudessaan enintään kolme vuotta. Tuotteeseen, jonka tuonnissa on aiemmin sovellettu suojatoimenpiteitä, ei saa kohdistaa suojatoimenpiteitä vähintään kolmeen vuoteen aiemman toimenpiteen voimassaolon päättymisestä.

3. Tässä artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa ennen siinä määrättyjen toimenpiteiden toteuttamista tai mahdollisimman pian tapauksissa, joihin sovelletaan 4 kohdan b alakohdtaa, yhteisön tai Kroatian on toimitettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle kaikki tarvittavat tiedot kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi.

4. Edellisten kohtien täytäntöön panemiseksi sovelletaan seuraavia määräyksiä:

a) Tässä artiklassa tarkoitettu tilanteesta aiheutuvat ongelmat on saatettava vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäviksi, joka asiaa tarkasteltuaan voi tehdä niiden ratkaisemiseksi tarvittavat päätökset.

Jos vakautus- ja assosiaationeuvosto tai vievä osapuoli ei ole tehnyt ongelman ratkaisevaa päätöstä tai mitään muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole saavutettu 30 päivän kuluessa siitä, kun asia saatettiin vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi, tuova osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ongelman korjaamiseksi tämän artiklan määräysten mukaisesti. Suojatoimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle.

b) Kun välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden vuoksi ennakkoon tapahtuva tietojen antaminen tai tarkastelu ei ole mahdollista, asianomainen osapuoli voi tässä artiklassa yksilöidyissä tilanteissa soveltaa viipymättä varotoimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä ti-

lanteen korjaamiseksi, ja sen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

5. Suojatoimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvostolle, jossa niistä neuvotellaan säännöllisesti aika- taulun laatimiseksi niiden poistamiselle heti, kun olosuhteet sen sallivat.

6. Jos yhteisö tai Kroatia soveltaa sellaisten tuotteiden tuontiin, jotka ovat omiaan aiheuttamaan tässä artiklassa tarkoitettuja ongelmia, hallinnollista menettelyä, jonka tarkoituksena on saada nopeasti tietoja kaupankäynnin kehityksestä, sen on ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle.

39 artikla

Riittämätöntä tarjontaa koskeva lauseke

1. Jos tämän osaston määräysten noudattamisesta seuraa

- a) elintarvikkeiden tai muiden vievälle osapuolelle välttämättömien tuotteiden vakava puute, tai
- b) sellaisen tuotteen jälleenvienti kolmanteen maahan, johon vievä osapuoli soveltaa viennin määrällisiä rajoituksia, vientitulleja tai vaikutuksiltaan vastaavia toimenpiteitä tai maksuja, ja jos edellä esitetyt tilanteet aiheuttavat tai saattavat aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia vievälle osapuolelle,

kyseinen osapuoli voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tässä artiklassa vahvistettujen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

2. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle. Näitä toimenpiteitä ei saa soveltaa tavalla, joka johtaisi mielivaltaiseen tai perusteettomaan syrjintään samojen edellytysten vallitessa, tai kaupan peiteltyyn rajoittamiseen, ja ne on poistettava, kun niiden ylläpitämisen edellytykset eivät enää täyty.

3. Ennen tämän artiklan 1 kohdassa tarkoi-

tettujen toimenpiteiden toteuttamista tai mahdollisimman pian tapauksissa, joihin sovelletaan tämän artiklan 4 kohtaa, yhteisön tai Kroatian on toimitettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle kaikki tarvittavat tiedot kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi. Osapuolet voivat vakautus- ja assosiaationeuvostossa sopia mistä tahansa tarvittavista keinoista ongelmien ratkaisemiseksi. Jos sopimukseen ei päästä 30 päivän kuluessa siitä, kun asia saatettiin vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi, vievä osapuoli voi soveltaa tämän artiklan mukaisia toimenpiteitä asianomaisen tuotteen vientiin.

4. Kun välitöntä toimintaa edellyttävien poikkeuksellisten ja kriittisten olosuhteiden vuoksi ennakkoon tapahtuva tietojen antaminen tai tarkastelu ei ole mahdollista, yhteisö tai Kroatia voi soveltaa viipymättä varotoimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä tilanteen korjaamiseksi, ja sen on ilmoitettava tästä välittömästi toiselle osapuolelle.

5. Tämän artiklan mukaisesti käyttöön otettavista toimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvostolle, jossa niistä neuvotellaan säännöllisesti tarkoituksena erityisesti aikataulun laatiminen niiden poistamiselle heti, kun olosuhteet sen sallivat.

40 artikla

Valtion monopolit

Kroatian on mukautettava asteittain kaikki valtion kaupalliset monopolit varmistaakseen, että neljännen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta tavaroiden hankinnan ja kaupan pitämisen edellytyksissä ei enää esiinny syrjintää jäsenvaltioiden ja Kroatian kansalaisten välillä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi toteutetuista toimenpiteistä on ilmoitettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle.

41 artikla

Pöytäkirjassa nro 4 vahvistetaan alkuperäsäännöt tässä sopimuksessa määrätyn tullietuuskohtelun soveltamista varten.

42 artikla

Sallitut rajoitukset

Tämä sopimus ei estä sellaisten tuontia, vientiä tai tavaroiden kauttakuljetusta koskevien kieltojen tai rajoitusten soveltamista, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka henkisen, teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi, tai kultaa ja hopeaa koskevien sääntöjen perusteella. Kyseiset kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa johtaa mielivaltaiseen syrjintään tai kaupan peiteltyyn rajoittamiseen osapuolten välillä.

43 artikla

Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä vähentääkseen petosten mahdollisuutta tämän sopimuksen kauppamääräysten soveltamisen yhteydessä.

Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 31, 38 ja 89 artiklassa sekä pöytäkirjassa nro 4 määrätään, jos osapuoli katsoo, että petoksesta on riittävästi näyttöä esimerkiksi siten, että osapuolten välinen kauppa on kasvanut merkittävästi ja ylittää taloudellisia edellytyksiä kuten tavanomaista tuotanto- ja vientikapasiteettia vastaavan tason, tai jos se katsoo, että toinen osapuoli laiminlyö alkuperäselvitysten tarkastamisen edellyttämän hallinnollisen yhteistyön, osapuolet aloittavat viipymättä neuvottelut asianmukaisen ratkaisun löytämiseksi. Tätä ratkaisua odotettaessa asianomainen osapuoli voi toteuttaa tarpeellisia pitämiään toimenpiteitä. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tässä sopimuksessa vahvistettujen järjestelyjen toiminnalle.

44 artikla

Tämän sopimuksen soveltaminen ei rajoita yhteisön lainsäädännön soveltamista Kanariansaariin.

V OSASTO

**TYÖNTEKIJÖIDEN LIKKUVUUS,
SIJOITTAUTUMINEN, PALVELUJEN
TARJOAMINEN JA PÄÄOMAN-
LIIKKEET**

I LUKU

TYÖNTEKIJÖIDEN LIKKUVUUS

45 artikla

1. Jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu:

- kansalaisuudeltaan kroatialaisia työntekijöitä, jotka laillisesti työskentelevät jonkin jäsenvaltion alueella, ei saa heidän kansalaisuutensa perusteella syrjiä työehtojen, palkkauksen tai irtisanomisen osalta kyseisen jäsenvaltion omiin kansalaisiin verrattuna,
- laillisesti jossakin jäsenvaltiossa työskentelevän työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla, jotka asuvat siellä laillisesti, on pääsy tämän jäsenvaltion työmarkkinoille mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan; poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 46 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät, jollei mainituissa sopimuksissa toisin määrätä.

2. Kroatian on myönnettävä 1 kohdassa tarkoitettu kohtelu alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä näiden aviopuolisolle ja lapsille, jotka asuvat sen alueella laillisesti, jollei Kroatiassa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

46 artikla

1. Jäsenvaltioiden työmarkkinatilanne huomioon ottaen ja jollei jäsenvaltioiden lainsäädännöstä ja voimassa olevista työntekijöiden liikkuvuutta koskevista säännöistä muuta johdu:

— jäsenvaltioiden kahdenvälisen sopimusten mukaisesti kroatialaisille työntekijöille myöntämät työnsaantimahdollisuudet olisi säilytettävä, ja niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava,

- muut jäsenvaltiot tutkivat mahdollisuuksia vastaavien sopimusten tekemiseen.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee muita mahdollisia parannuksia, mukaan lukien mahdollisuudet päästä ammattikoulutukseen, jäsenvaltioissa voimassa olevien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti ja ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja yhteisön työmarkkinatilanteen.

47 artikla

1. Jäsenvaltioiden alueella laillisesti työskenteleviin Kroatian kansalaisiin ja heidän maassa laillisesti oleskeleviin perheenjäseniinsä sovellettavan sosiaaliturvajärjestelmän yhteensovittamista varten vahvistetaan säännöt. Vakautus- ja assosiaationeuvoston päätöksellä, joka ei saa vaikuttaa kahdenvälisistä sopimuksista syntyviin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, jos kyseisissä sopimuksissa määrätään edullisemmasta kohteesta, vahvistetaan tätä varten seuraavat määräykset:

- kyseisten työntekijöiden kaikki eri jäsenvaltioissa täyttyneet vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet laskeetaan yhteen vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuolemantapauksen perusteella maksettavia eläkkeitä tai elinkorkoja varten sekä kyseisten työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä terveydenhoitoa varten,

- vanhuuden tai kuolemantapauksen taikka työtaturman, ammattitaudin tai niistä johtuvan työkyvyttömyyden perusteella maksettavat eläkkeet tai elinkorot ovat tuloharkintaisia etuuk-

sia lukuun ottamatta vapaasti siirrettävissä velallisjäsenvaltion tai -valtioiden lainsäädännön mukaisesti sovellettavaan kurssiin,

- asianomaiset työntekijät saavat perheisiä edellä yksilöidyille perheenjäsenilleen.

2. Kroatia myöntää 1 kohdan toisessa ja kolmannessa luetelmakohdassa täsmennetyn kohtelun kaltaisen kohtelun alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä heidän siellä laillisesti asuville perheenjäsenilleen.

II LUKU

SJOITTAUTUMINEN

48 artikla

Tätä sopimusta sovellettaessa tarkoitetaan:

- a) 'yhteisön yhtiöllä' tai 'Kroatian yhtiöllä' yhtiötä, joka on jäsenvaltion tai Kroatian lainsäädännön mukaisesti perustettu ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka yhteisön tai Kroatian alueella.

Jos jäsenvaltion tai Kroatian lainsäädännön mukaisesti perustetulla yhtiöllä kuitenkin on ainoastaan sääntömääräinen kotipaikka yhteisön tai Kroatian alueella, yhtiötä pidetään yhteisön tai Kroatian yhtiönä, jos sen toiminta liittyy tosiasiallisesti ja jatkuvasti jonkin jäsenvaltion tai Kroatian talouteen,

- b) yhtiön 'tytäryhtiöllä' ensin mainitun yhtiön tosiasiallisessa määräysvallassa olevaa yhtiötä,
- c) yhtiön 'sivuliikkeellä' toimipaikkaa, jolla ei ole oikeushenkilön asemaa, mutta jonka toiminta on luonteeltaan pysyvää, esimerkiksi emoyhtiön laajentuessa perustettu toimipaikka, jolla on oma johto ja aineelliset edellytykset käydä liikeneuvotteluja kolman-

sien osapuolten kanssa siten, että näiden kolmansien osapuolten ei tarvitse ottaa yhteyttä emoyhtiöön, vaikka ne ovatkin tietoisia tarvittaessa syntyvästä oikeussuhteesta emoyhtiöön, jonka pääkonttori on ulkomailla, vaan ne voivat harjoittaa liiketoimintaa tämän haarakonttorin muodostavan toimipaikan kanssa,

- d) 'sijoittautumisella':

i) kansalaisten osalta oikeutta ryhtyä itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi ja perustaa yrityksiä, erityisesti yhtiöitä, jotka ovat heidän tosiasiallisessa määräysvallassaan. Kansalaisten itsenäiseen ammatinharjoittamiseen ei sisälly oikeutta hakea tai vastaanottaa palkkatyötä toisen osapuolen työmarkkinoilla tai päästä toisen osapuolen työmarkkinoille. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta henkilöihin, jotka eivät ole täysin itsenäisiä ammatinharjoittajia,

ii) yhteisön tai Kroatian yhtiöiden osalta oikeutta ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa perustamalla tytäryhtiöitä ja sivuliikkeitä Kroatiaan tai yhteisöön,

- e) 'toiminnalla' taloudellisen toiminnan harjoittamista,

f) 'taloudellisella toiminnalla' periaatteessa teollista, kaupallista ja ammatillista toimintaa sekä pienyrityjyyttä,

g) 'yhteisön kansalaisella' ja 'Kroatian kansalaisella' luonnollista henkilöä, joka on jonkin jäsenvaltion tai Kroatian kansalainen,

h) tämän luvun ja III luvun määräyksiä sovelletaan kansainvälisessä meriliikenteessä, mukaan lukien intermodaalikuljetukset, joihin sisältyy meriosuus, myös niihin jäsenvaltioiden tai Kroatian kansalaisiin, jotka ovat sijoittautuneet yhteisön tai Kroatian ul-

kopuolelle, sekä meriliikenneyhtiöihin, jotka ovat sijoittautuneet yhteisön tai Kroatian ulkopuolelle ja jotka ovat jonkin jäsenvaltion tai vastaavasti Kroatian kansalaisten määräysvallassa, jos niille kuuluvat alukset on rekisteröity kyseisessä jäsenvaltiossa tai Kroatiassa niiden lainsäädännön mukaisesti,

- i) 'rahoituspalveluilla' liitteessä VI esitettyjä toimintoja. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi laajentaa tai muuttaa kyseisen liitteen soveltamisalaa.

49 artikla

1. Kroatia helpottaa alueellaan yhteisön yritysten ja kansalaisten harjoittamien liiketoimien aloittamista. Tätä tarkoitusta varten se takaa tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen:

- i) yhteisön yhtiöille sijoittautumisen osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin sen omille yhtiöilleen tai kolmansien maiden yhtiöille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi näistä on edullisempi, ja
- ii) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden, jotka ovat jo sijoittautuneet Kroatiaan, toiminnan osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin Kroatian omille yhtiöilleen ja sivuliikkeilleen tai kolmansien maiden yhtiöiden Kroatiaan sijoittautuneille tytäryhtiöille ja sivuliikkeille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi on edullisempi.

2. Osapuolet eivät anna mitään uusia säännöksiä tai toteuta mitään uusia toimenpiteitä, joilla olisi syrjivä vaikutus yhteisön tai Kroatian yhtiöiden sijoittautumiseen niiden alueelle tai yhtiöiden sijoittaututtua niiden toimintaan niiden omiin yhtiöihin verrattuna.

3. Tämän sopimuksen voimaan tullessa yhteisö ja sen jäsenvaltiot myöntävät:

- i) Kroatian yhtiöille sijoittautuessa kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin jäsenvaltioiden omille yhtiöilleen tai kolmansien maiden yhtiöille myöntämä kohtelu, sen mukaan kumpi on edullisempi,
- ii) jäsenvaltioiden alueelle sijoittautuneiden Kroatian yhtiöiden tytäryhtiöiden ja sivuliikkeiden toiminnan osalta kohtelun, joka on yhtä edullinen kuin jäsenvaltioiden omille yhtiöilleen ja sivuliikkeilleen tai jäsenvaltioiden alueelle sijoittautuneiden kolmansien maiden yhtiöiden tytäryhtiöille ja sivuliikkeille, sen mukaan kumpi on edullisempi.

4. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta yksityiskohtaiset säännöt edellä annettujen määräysten ulottamisesta koskemaan molempien osapuolten kansalaisten oikeutta ryhtyä taloudelliseen toimintaan itsenäisinä ammatinharjoittajina.

5. Sen estämättä, mitä tässä artiklassa määrätään:

- a) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöillä ja sivuliikkeillä on tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen oikeus käyttää ja vuokrata kiinteää omaisuutta Kroatiassa,
- b) yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöillä on Kroatian yhtiöinä myös oikeus hankkia ja omistaa kiinteää omaisuutta sekä julkishyödykkeiden/yhteishyödykkeiden, ei kuitenkaan luonnonvarojen, metsän eikä maa- ja metsätalouden, osalta samat oikeudet kuin Kroatian yhtiöillä, jos nämä oikeudet ovat tarpeen harjoitettaessa sitä taloudellista toimintaa, jonka vuoksi sijoittautuminen on tapahtunut. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta yksityiskohtaiset säännöt tämän kohdan mukaisten oikeuksien ulottamisesta koskemaan poissuljettuja aloja.

- c) vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta mahdollisuutta ulottaa b alakohdan mukaiset oikeudet, poissuljetut alat mukaan luetuina, koskemaan yhteisön yhtiöiden sivuliikkeitä.

50 artikla

1. Jollei 49 artiklan määräyksistä muuta johdu ja lukuun ottamatta liitteessä VI esitetyjä rahoituspalveluja, kumpikin osapuoli voi säännellä yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumista ja toimintaa alueellaan, jos tämä sääntely ei johda toisen osapuolen yhtiöiden ja kansalaisten syrjintään verrattuna osapuolen omiin yhtiöihin ja kansalaisiin.

2. Sen estämättä, mitä tässä sopimuksessa muutoin määrätään, tämä sopimus ei rahoituspalvelujen osalta estä osapuolia toteuttamasta vakautta ja luotettavuutta turvaavia toimenpiteitä, mukaan lukien toimenpiteet, joilla suojellaan sijoittajia, tallettajia, vakuutusnottajia tai henkilöitä, joiden omaisuudenhoidosta vastaa rahoituspalvelujen tarjoaja, tai toimenpiteitä, joilla varmistetaan rahoitusjärjestelmän yhtenäisyys ja vakaus. Osapuolet eivät saa käyttää näitä toimenpiteitä keinona sopimuksen mukaisten velvoitteidensa välttämiseen.

3. Tämän sopimuksen määräyksiä ei saa tulkita siten, että osapuoli olisi veloitettu paljastamaan yksittäisten asiakkaiden liiketoimiin ja tileihin liittyviä tietoja tai julkisten elinten hallussa olevia luottamuksellisia tai yksityisiä tietoja.

51 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta lento-, sisävesi- ja merikabotaasiliikenteeseen.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa sijoittautumis- ja toimintaedellytysten parantamiseen tähtääviä suosituksia 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

52 artikla

1. Mitä 49 ja 50 artiklassa määrätään, ei estä osapuolta soveltamasta erityisiä sääntöjä sellaisten toisen osapuolen yhtiöiden sivuliikkeiden sijoittautumiseen ja toimintaan sen alueella, joita ei ole perustettu ensiksi mainitun osapuolen alueella, jos nämä erityiset säännöt ovat perusteltuja sen vuoksi, että näissä sivuliikkeissä on oikeudellisia tai teknisiä eroja verrattuna ensiksi mainitun osapuolen alueella perustettujen yhtiöiden sivuliikkeisiin; rahoituspalveluihin erityisiä sääntöjä voidaan soveltaa vakauden ja luotettavuuden turvaamiseen liittyvistä syistä.

2. Kohtelun ero ei saa olla suurempi kuin mikä on ehdottomasti tarpeen tällaisten oikeudellisten tai teknisten erojen vuoksi tai rahoituspalvelujen osalta toiminnan vakauden ja luotettavuuden turvaamiseksi.

53 artikla

Helpottaakseen yhteisön kansalaisten ja Kroatian kansalaisten pääsyä säänneltyihin ammatteihin sekä helpottaakseen näiden ammattien harjoittamista Kroatiassa ja yhteisössä assosiaationeuvosto tarkastelee, mitkä toimenpiteet ovat tarpeen tutkintotodistusten vastavuoroiseksi tunnustamiseksi. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet tätä varten.

54 artikla

1. Kroatian tai vastaavasti yhteisön alueelle sijoittautuneella yhteisön yhtiöllä tai Kroatian yhtiöllä on sijoittautumismaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti oikeus Kroatian tai yhteisön alueella työllistää tai antaa tytäryhtiöidensä tai sivuliikkeidensä työllistää yhteisön jäsenvaltioiden tai Kroatian kansalaisia, jos nämä henkilöt ovat tämän artiklan 2 kohdassa määritellyjä keskeisissä tehtävissä toimivia henkilöitä ja ovat yksinomaan näiden yhtiöiden, tytäryhtiöiden tai sivuliikkeiden palveluksessa. Näiden työntekijöiden oleskelu- ja työlupa on voimassa ainoastaan asianomaisen työsuhteen ajan.

2. Edellä mainittujen yhtiöiden, jäljempänä 'organisaatiot', keskeisissä tehtävissä toimivia henkilöitä ovat seuraaviin ryhmiin kuuluvat, tämän kohdan c alakohdassa määritellyt 'sisäisen siirron saaneet työntekijät', jos organisaatio on oikeushenkilö ja jos asianomaiset henkilöt ovat olleet sen palveluksessa tai sen osakkaita (muita kuin pääosakkaita) vähintään mainittua siirtoa välittömästi edeltävän vuoden ajan:

- a) organisaatiossa johtavassa asemassa olevat henkilöt, jotka ensisijaisesti vastaavat yksikön johtamisesta ja joita valvoo tai neuvoo pääasiassa yrityksen johtokunta tai osakkeenomistajat taikka näitä vastaavat tahot ja joiden toimenkuvaan kuuluu muun muassa:
- osaston taikka jaoksen johtaminen,
  - muun valvonta-, asiantuntija- tai johtotehtävissä toimivan henkilöstön työskentelyn ohjaus ja valvonta,
  - henkilökohtainen toimivalta palkata tai irtisanoa työntekijöitä taikka antaa heidän palkkaamistaan tai irtisanomistaan koskevia suosituksia sekä toteuttaa muita henkilöstöä koskevia toimenpiteitä,
- b) organisaatiossa työskentelevät henkilöt, joilla on yksikön toiminnalle, tutkimusvälineistön käytölle, teknologialle tai johtamiselle välttämätöntä erityisosaamista. Tällaisen osaamisen arvioinnissa voidaan ottaa huomioon yksikölle ominaisen osaamisen lisäksi erityistä teknistä tietämystä vaativaan työhön tai ammattiin liittyvän pätevyyden korkea taso, mukaan lukien luvanvaraisten ammattien harjoittajiin kuuluminen,
- c) 'sisäisen siirron saanut työntekijä' on luonnollinen henkilö, joka työskentelee organisaatiossa osapuolen alueella

ja joka siirretään väliaikaisesti taloudellista toimintaa harjoitettaessa toisen osapuolen alueelle; organisaation päätoimipaikan on oltava osapuolen alueella ja siirron on tapahduttava kyseisen organisaation yksikköön (sivuliike, tytäryhtiö), joka tosiasiallisesti harjoittaa vastaavaa taloudellista toimintaa toisen osapuolen alueella.

3. Kroatian kansalaisten pääsy yhteisön alueelle ja väliaikainen oleskelu siellä ja yhteisön kansalaisten pääsy Kroatian alueelle ja väliaikainen oleskelu siellä sallitaan, jos nämä yhtiöiden edustajat ovat 2 kohdan a alakohdassa määritellyjä johtavassa asemassa olevia henkilöitä, jotka ovat vastuussa Kroatian yhtiön tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisesta johonkin yhteisön jäsenvaltioon tai yhteisön yhtiön tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisesta Kroatiaan, kun:

- kyseiset edustajat eivät harjoita suoraan myyntiä tai tarjota palveluja, ja
- yhtiön päätoimipaikka on yhteisön tai Kroatian ulkopuolella, eikä sillä ole muita edustajia, toimistoja, sivuliikkeitä tai tytäryhtiöitä yhteisön kyseisessä jäsenvaltiossa tai Kroatiassa.

55 artikla

Ensimmäisten kolmen vuoden aikana tämän sopimuksen voimaantulosta Kroatia voi toteuttaa tämän luvun määräyksistä poikkeavia toimenpiteitä yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumisen osalta, jos tietyllä tuotannonalalla:

- on tapahtumassa rakenneuudistus tai ilmenee vakavia vaikeuksia, erityisesti jos näistä aiheutuu vakavia yhteiskunnallisia ongelmia Kroatiassa, tai
- Kroatian yhtiöt tai kansalaiset menettävät koko markkinaosuutensa tai huomattavan osan siitä jollakin Kroatian toimi- tai tuotannonalalla, tai
- alan kehitys on Kroatiassa vasta alkamassa.

Tällaisiin toimenpiteisiin liittyy seuraavaa:

- i) niitä on lakattava soveltamasta viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta,
- ii) niiden on oltava kohtuullisia ja tarpeen tilanteen korjaamiseksi, ja
- iii) ne eivät saa johtaa Kroatiassa tietyn toimenpiteen toteuttamishetkellä jo toimivien yhteisön yhtiöiden tai kansalaisten syrjintään verrattuna Kroatian omiin yhtiöihin tai kansalaisiin.

Suunnitellessaan ja soveltaessaan tällaisia toimenpiteitä Kroatian on mahdollisuuksien mukaan myönnettävä yhteisön yhtiöille ja kansalaisille etuuskohtelu ja joka tapauksessa vähintään yhtä edullinen kohtelu kuin kolmansien maiden yhtiöille tai kansalaisille myönnetty kohtelu. Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista Kroatian on kuultava asiasta vakautus- ja assosiaationeuvostoa, ja se voi soveltaa toimenpiteitä aikaisintaan yhden kuukauden kuluttua siitä, kun se on ilmoittanut suunnittelemansa konkreettiset toimenpiteet vakautus- ja assosiaationeuvostolle, paitsi jos välittömiä toimenpiteitä vaativa korvaamaton vahinko on uhkaamassa, jolloin Kroatian on kuultava vakautus- ja assosiaationeuvostoa heti, kun se on ottanut toimenpiteet käyttöön.

Kun kolme vuotta on kulunut tämän sopimuksen voimaantulosta, Kroatia voi ottaa käyttöön tai pitää voimassa tällaisia toimenpiteitä vain vakautus- ja assosiaationeuvoston luvalla ja sen määräämin ehdoin.

III LUKU

PALVELUJEN TARJOAMINEN

56 artikla

1. Osapuolet sitoutuvat seuraavien määräysten mukaisesti toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain palvelut, joita tarjoavat sellaiset yhteisön tai Kroatian

yhtiöt tai kansalaiset, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettun vapauttamisen yhteydessä osapuolet sallivat sellaisten luonnollisten henkilöiden tilapäisen liikkuvuuden, jotka tarjoavat palveluja tai jotka ovat palvelujen tarjoajan palveluksessa 54 artiklassa määritellyissä keskeisissä tehtävissä, mukaan lukien luonnolliset henkilöt, jotka edustavat yhteisön tai Kroatian yhtiöitä tai kansalaisia ja jotka haluavat saapua tilapäisesti maahan neuvotellakseen palvelujen myymisestä tai tehdäkseen palvelujen myyntiä koskevia sopimuksia palvelujen tarjoajan puolesta, edellyttäen, että nämä edustajat eivät harjoita suoraa myyntiä suurelle yleisölle eivätkä itse henkilökohtaisesti tarjoa palveluja.

3. Assosiaationeuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet 1 kohdan määräysten asteittaiseksi täytäntöönpanemiseksi neljän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Huomiota kiinnitetään osapuolten edistymiseen lainsäädäntönsä lähentämisessä.

57 artikla

1. Osapuolet eivät toteuta mitään sellaisia toimenpiteitä tai toimia, joiden vuoksi sellaisten yhteisön tai Kroatian kansalaisten tai yhtiöiden, jotka ovat sijoittautuneet toisen osapuolen alueelle kuin palveluiden vastaanottaja, palvelujen tarjoamisen edellytykset muuttuvat merkittävästi rajoittavammiksi kuin ne olivat tämän sopimuksen voimaantuloapäivää edeltävänä päivänä.

2. Jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen tämän sopimuksen voimaan tultua toteuttamalla toimenpiteillä aiheutetaan tilanne, joka on merkittävästi rajoittavampi palvelujen tarjonnan osalta kuin tämän sopimuksen voimaantuloapäivän tilanne, kyseinen ensin mainittu osapuoli voi esittää toiselle osapuolelle neuvottelujen aloittamista asiasta.

58 artikla

Kuljetuspalvelujen tarjoamiseen yhteisön

ja Kroatian välillä sovelletaan seuraavia määräyksiä:

1. Sisämaaliikenteen osalta osapuolten välistä suhdetta säännellään pöytäkirjassa nro 6 erityisesti rajoittamattoman maanteiden kauttakulkuliikenteen varmistamiseksi Kroatiassa ja yhteisössä, syrjimättömyyden periaatteen tosiasialliseksi soveltamiseksi ja Kroatian liikennealan lainsäädännön asteittaiseksi yhdenmukaistamiseksi yhteisön lainsäädännön kanssa.

2. Kansainvälisen meriliikenteen osalta osapuolet sitoutuvat noudattamaan tosiasiallisesti periaatetta kaupallisin edellytyksin tapahtuvasta vapaasta pääsystä markkinoille ja liikenteeseen.

- a) Edellä mainittu määräys ei rajoita niitä oikeuksia ja velvollisuuksia, joita jompikumpi tämän sopimuksen osapuolista soveltaa Yhdistyneiden Kansakuntien linjakonferenssien käyttäytymissäntöjen perusteella. Linjakonferenssiin kuulumattomat meriliikenneyhtiöt saavat kilpailla konferenssiin kuuluvien yhtiöiden kanssa edellyttäen, että ne noudattavat periaatetta kaupallisin edellytyksin tapahtuvasta terveestä kilpailusta.
- b) Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa vapaaseen kilpailuun, joka on kuivan ja nestemäisen irtotavaran kaupan olennainen piirre.

3. Soveltaessaan 2 kohdan periaatteita osapuolet:

- a) eivät jatkossa sisällytä kolmansien maiden kanssa tekemiinsä kahdenvälisiin sopimukseen lastinjakoa koskevia lausekkeita, lukuun ottamatta poikkeuksellisia olosuhteita, joissa jommankumman tämän sopimuksen osapuolen linjaliikenteen meriliikenneyhtiöillä ei olisi muutoin tosiasiallista mahdollisuutta osallistua kyseiseen kolmanteen maahan suuntautuvaan liikenteeseen tai sieltä lähtevään liikenteeseen;

b) kieltävät tulevaisuudessa kahdenvälisissä sopimuksissa kuivan ja nestemäisen irtotavaran kuljetuksia koskevat lastinjakojärjestelyt;

c) poistavat heti tämän sopimuksen tultua voimaan kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset ja muut esteet, joilla voisi olla rajoitettava tai syrjivä vaikutus palvelujen vapaaseen tarjontaan kansainvälisessä meriliikenteessä.

d) Kukin osapuoli myöntää toisen osapuolen kansalaisten tai yritysten liikennöimille laivoille vähintään samat etuudet kuin omille laivoilleen kansainvälisiin kauppasatamiin pääsyn, satamien infrastruktuurin ja muiden meriliikenteen oheispalvelujen käytön, niihin liittyvien maksujen ja tullipalvelujen sekä lastaukseen ja purkuun tarkoitettujen ankkuripaikkojen ja muiden tilojen osoittamisen osalta.

4. Jotta voitaisiin varmistaa osapuolten välisten kuljetusten yhteensovitettu kehitys ja asteittainen vapauttaminen niiden molempien kaupallisten tarpeiden mukaisesti, osapuolet neuvottelevat tämän sopimuksen tultua voimaan erityisen sopimuksen, jossa sovitaan vastavuoroista markkinoillepääsyä koskevista edellytyksistä lentoliikenteen alalla.

5. Ennen 4 kohdassa tarkoitettujen sopimuksen tekemistä osapuolet eivät toteuta mitään toimenpiteitä eivätkä ryhdy mihinkään toimiin, jotka ovat rajoittavampia tai syrjivämpiä kuin ennen tämän sopimuksen voimaantuloa käytössä olleet toimenpiteet tai toimet.

6. Kroatia mukauttaa siirtymäkauden aikana asteittain lainsäädäntönsä, mukaan lukien hallinnolliset, tekniset ja muut säännöt, yhteisössä sovellettavaan lento- ja sisämaaliikennettä koskevaan lainsäädäntöön siinä määrin kuin se on tarpeen edistettäessä vapauttamista ja osapuolten vastavuoroista pääsyä markkinoille ja helpotettaessa matkustajien ja tavaroiden liikkuvuutta.

7. Vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkas-

telee tämän luvun tavoitteiden toteuttamisessa saavutetun yleisen edistymisen huomioon ottaen keinoja, joilla voidaan luoda tarvittavat edellytykset palvelujen vapaan tarjonnan parantamiseksi lento- ja sisämaaliikenteessä.

IV LUKU

JUOKSEVAT MAKSUT JA PÄÄOMANLIIKKEET

59 artikla

Osapuolet sitoutuvat Kansainvälisen valuuttarahaston perustamissopimuksen VIII artiklan mukaisesti hyväksymään kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat vaihtotaseeseen liittyvät maksut ja siirrot yhteisön ja Kroatian välillä.

60 artikla

1. Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden sellaisiin yhtiöihin kohdistuvissa suorissa sijoituksissa, jotka on perustettu vastaanottajamaan lainsäädännön mukaisesti, ja sijoituksissa, jotka on tehty V osaston II luvun määräysten mukaisesti, sekä näiden sijoitusten ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisen ja kotiuttamisen.

2. Osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääoma- ja rahoitustasetta koskevien suoritusten osalta pääomien vapaan liikkuvuuden, kun kyse on luotoista, jotka liittyvät liiketoimiin tai palveluihin, joissa jommankumman osapuolen alueella asuva on osallisena, sekä rahoituslainoista ja -luotoista, joiden kesto on pidempi kuin yksi vuosi.

Tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen Kroatia antaa olemassa olevia menettelyjään täysimääräisesti ja tarkoituksenmukaisesti käyttäen Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisille luvan hankkia kiinteistöjä Kroatia, ei kuitenkaan liitteessä VII lueteltujen

alojen ja asioiden osalta. Tämän sopimuksen voimaantulon jälkeisten neljän vuoden kuluessa Kroatia mukauttaa lainsäädäntönsä asteittaisesti sen varmistamiseksi, että Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaiset saavat kiinteistöjä Kroatia hankkiessaan saman kohtelun kuin Kroatian kansalaiset. Tämän sopimuksen voimaantulon jälkeisen neljän vuoden päätyttyä vakautus- ja assosiaationeuvosto tarkastelee yksityiskohtaisia sääntöjä kyseisten oikeuksien ulottamiseksi koskemaan liitteessä VII lueteltuja aloja ja siinä lueteltuja asioita.

Lisäksi osapuolet varmistavat tämän sopimuksen voimaantulon jälkeisestä neljännessä vuodesta alkaen pääomien vapaan liikkuvuuden portfoliosijoitusten sekä kestoaltaan vuotta lyhyempien rahoituslainojen ja -luottojen yhteydessä.

3. Osapuolet eivät ota käyttöön yhteisön ja Kroatian asukkaiden välisiin pääomanliikkeisiin ja juokseviin maksuihin liittyviä uusia rajoituksia, eivätkä tiukenna olemassa olevia määräyksiä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.

4. Jos pääomien liikkuvuus poikkeuksellisesti olosuhteissa yhteisön ja Kroatian välillä aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavia vaikeuksia valuuttakurssipolitiikan tai rahapolitiikan toteuttamiselle yhteisössä tai Kroatiasa, yhteisö ja Kroatia voivat toteuttaa suoja-toimenpiteitä yhteisön ja Kroatian välisen pääomaliikenteen osalta enintään kuuden kuukauden aikana, jos mainitut toimenpiteet ovat ehdottomasti tarpeen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 59 ja tämän artiklan määräyksiä.

5. Edellä olevilla määräyksillä ei rajoiteta osapuolten elinkeinonharjoittajien oikeuksia hyötyä edullisemmasta kohtelusta, josta osapuolia koskevissa voimassa olevissa kahden tai monenvälisissä sopimuksissa saatetaan määrätä.

6. Osapuolet neuvottelevat keskenään helpottaakseen pääomien liikkuvuutta yhteisön ja Kroatian välillä tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi.

61 artikla

1. Osapuolet toteuttavat tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavien neljän vuoden aikana toimenpiteitä, joilla luodaan tarvittavat edellytykset pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön sääntöjen asteittaisen soveltamisen jatkamiselle.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrittää tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan neljännen vuoden loppuun mennessä yksityiskohtaiset säännöt pääomanliikkeitä koskevien yhteisön sääntöjen täysimääräiseksi soveltamiseksi.

V LUKU

YLEISET MÄÄRÄYKSET

62 artikla

1. Tämän osaston määräyksiä sovelletaan, jollei yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden perusteella käyttöön otetuista rajoituksista muuta johdu.

2. Niitä ei sovelleta toimintaan, joka jomankumman osapuolen alueella liittyy edes tilapäisesti julkisen vallan käyttöön.

63 artikla

Tämän osaston määräyksiä sovellettaessa mitkään tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia soveltamasta luonnollisten henkilöiden maahantuloa ja oleskelua, työs-kentelyä, työehtoja ja sijoittautumista sekä palvelujen tarjoamista koskevia lakejaan ja asetuksiaan, jos niitä ei sovelleta tavalla, joka mitätöisi osapuolelle tämän sopimuksen tietyn määräyksen perusteella kuuluvat edut tai heikentäisi niitä. Tämä määräys ei rajoita 62 artiklan määräysten soveltamista.

64 artikla

Tämän osaston määräyksiä sovelletaan myös Kroatian yhtiöiden tai kansalaisten ja yhteisön yhtiöiden tai kansalaisten yhteiseen

määräysvaltaan kuuluviin ja niiden yhdessä kokonaan omistamiin yhtiöihin.

65 artikla

1. Tämän osaston määräysten mukaisesti myönnettyä suosituimmuuskohtelua ei sovelleta veroetuuksiin, joita osapuolet antavat tai aikovat antaa tulevaisuudessa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten tai muiden verojärjestelyjen perusteella.

2. Tämän osaston määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä estettäisiin osapuolia hyväksymästä tai panemasta täytäntöön toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on estää verojen välttäminen tai kiertäminen kaksinkertaisen verotuksen välttämistä tehtyjen sopimusten ja muiden verojärjestelyjen määräysten tai kansallisen verolainsäädännön säännösten mukaisesti.

3. Tämän osaston määräyksiä ei saa tulkita siten, että niillä estettäisiin jäsenvaltioita tai Kroatiaa erottelemasta verolainsäädäntönsä asiaa koskevia määräyksiä soveltaessaan toisistaan verovelvollisia, jotka ovat keskenään eri tilanteessa erityisesti asuinpaikkansa suhteen.

66 artikla

1. Osapuolet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan välttämään rajoittavien toimenpiteiden, myös tuontia rajoittavien toimenpiteiden, käyttöönottoa maksutasesyistä. Osapuolen, joka ottaa käyttöön tällaisia toimenpiteitä, on mahdollisimman pian esitettävä toiselle osapuolelle aikataulu niiden poistamiseksi.

2. Jos yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla tai Kroatialla on maksutaseeseen liittyviä vakavia vaikeuksia tai tällaiset vaikeudet uhkaavat niitä välittömästi, yhteisö tai Kroatia, tapauksen mukaan, voi ottaa WTO-sopimuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti käyttöön määräaikaista rajoittavia toimenpiteitä, mukaan lukien tuontia rajoittavat toimenpiteet, jotka eivät saa olla laajempia kuin on ehdottomasti tarpeen maksutasetilanteen korjaamiseksi. Tällöin yhteisön tai Kroatian

on ilmoitettava asiasta viipymättä toiselle osapuolelle.

3. Rajoittavia toimenpiteitä ei saa soveltaa sijoituksiin liittyviin siirtoihin eikä etenään sijoitettujen tai uudelleen sijoitettujen varojen eikä niistä saatujen tulojen kotiuttamiseen.

67 artikla

Tämän osaston määräyksiä mukautetaan asteittain ottaen erityisesti huomioon palvelukaupan yleissopimuksen (GATS-sopimuksen) V artiklan vaatimukset.

68 artikla

Tämän sopimuksen määräykset eivät estä kumpaakaan osapuolta soveltamasta toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen estettäessä sellaisen toimenpiteiden kiertäminen tämän sopimuksen määräyksillä, jotka koskevat kolmannen maan pääsyä kyseisen osapuolen markkinoille.

VI OSASTO

LAKIEN LÄHENTÄMINEN, LAINVALVONTA JA KILPAILUSÄÄNNÖT

69 artikla

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeätä lähentää Kroatian voimassa olevaa lainsäädäntöä yhteisön lainsäädäntöön. Kroatia pyrkii kaikkiin tavoin varmistamaan, että sen voimassa olevat lait ja tuleva lainsäädäntö saataan asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön säännösten kanssa.

2. Lainsäädännön lähentäminen alkaa sopimuksen allekirjoituspäivästä ja tämän sopimuksen 5 artiklassa tarkoitetun ajanjakson loppuun mennessä se ulotetaan asteittain koskemaan kaikkia tässä sopimuksessa tarkoitettuja yhteisön säännösten osia. Alkuvaiheessa siinä keskitytään yhteisön sisämarkkinasäännösten perusosiin sekä muihin kaupan liittyviin aloihin Euroopan yhteisöjen komission ja Kroatian keskenään sopiman ohjelman perusteella. Kroatia määrittelee li-

säksi yhteistyössä Euroopan yhteisöjen komission kanssa yksityiskohtaiset säännöt lainsäädännön lähentämisen täytäntöönpanon ja toteutettavien lainvalvontatoimien seuranta varten.

70 artikla

Kilpailusäännöt ja muut taloutta koskevat määräykset

1. Seuraavat toimenpiteet ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen moitteettoman toiminnan kanssa siltä osin kuin ne voivat vaikuttaa yhteisön ja Kroatian väliseen kauppaan:

- i) yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten väliset yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen,
- ii) yhden tai useamman yrityksen toimesta tapahtuva määräävän markkina-aseman väärinkäyttö yhteisön tai Kroatian koko alueella tai merkittäväällä osalla sitä,
- iii) valtiontuet, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita.

2. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan yhteisössä sovellettavien kilpailusääntöjen, erityisesti Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 81, 82, 86 ja 87 artiklan, soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden sekä yhteisön toimielinten käyttöön ottamien tulkintavälineiden perusteella.

3. Osapuolet varmistavat, että tämän artiklan 1 kohdan i ja ii alakohdan täysimääräiseen soveltamiseen tarvittavat toimivaltuudet annetaan toiminnaltaan riippumattomalle julkiselle elimelle yksityisten ja julkisten sekä sellaisten yritysten osalta, joille on myönnetty erityisiä oikeuksia.

4. Kroatia perustaa vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta toiminnaltaan

riippumattoman viranomaisen, jolla on tämän artiklan 1 kohdan iii alakohdan täysimääräisen soveltamiseen tarvittavat toimivaltuudet. Kyseisellä viranomaisella on oltava muun muassa toimivaltuudet hyväksyä valtiontukijärjestelmiä ja yksittäisiä tukiaivustuksia tämän artiklan 2 kohdan mukaisesti sekä määrätä sääntöjenvastaisesti myönnetty valtiontuki takaisinmaksettavaksi.

5. Kumpikin osapuoli varmistaa avoimuuden valtiontukien alalla muun muassa antamalla vuosittain toiselle osapuolelle kertomuksen tai vastaavan, jossa noudatetaan valtiontukia koskevan yhteisön katsauksen menetelmiä ja esitystapaa. Osapuoli antaa toisen osapuolen pyynnöstä tietoja yksittäisistä valtiontukitapauksista.

6. Kroatia toteuttaa ennen 4 kohdassa tarkoitettua viranomaisen perustamista käyttöön otettujen tukijärjestelmien kattavan määrittelyn ja lähentää kyseiset tukijärjestelmät 2 kohdassa tarkoitettujen arviointiperusteiden mukaisesti viimeistään neljän vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

7. a) Sovellettaessa 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä osapuolet sopivat, että tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavien neljän vuoden aikana Kroatian myöntämien valtiontukien arvioinnissa otetaan huomioon, että Kroatiaa pidetään samanlaisena alueena kuin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettua yhteisön alueita.

b) Kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta Kroatia esittää Euroopan yhteisöjen komissiolle BKT:tä henkeä kohti koskevat lukunsa NUTS II -tasolle yhdenmuikaistettuina. Tämän jälkeen 4 kohdassa tarkoitettu viranomaisen ja Euroopan yhteisöjen komissio arvioivat yhdessä Kroatian alueiden tukikelpoisuuden ja niitä koskevat maksimaaliset tuki-intensiteetit laatiakseen alueellisen tukikartan asiaa koskevien yhteisön suuntaviivojen perusteella.

8. Kun kyse on edellä IV osaston II luvussa tarkoitetuista tuotteista:

- 1 kohdan iii alakohdan määräyksiä ei sovelleta,
- 1 kohdan i alakohdan vastaisia käytäntöjä arvioidaan yhteisön Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 36 ja 37 artiklan ja niiden perusteella annettujen yhteisön erityissäästöjen nojalla vahvistamien arviointiperusteiden mukaisesti.

9. Jos toinen osapuolista katsoo, että tietty käytäntö on yhteensopimaton tämän artiklan 1 kohdan kanssa, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet neuvoteltuaan asiasta vakautus- ja assosiaationeuvostossa tai 30 työpäivän kuluttua siitä, kun se on pyytänyt näitä neuvotteluja.

Tämän artiklan määräykset eivät estä kumpaakaan osapuolta toteuttamasta GATT 1994 -sopimuksen ja tukia ja tasoitustoimenpiteitä koskevan WTO-sopimuksen tai asiaa koskevan sisäisen lainsäädännön asianomaisten artiklojen mukaisia polkumyynti- tai tasoitus-toimenpiteitä, eivätkä ne millään tavoin vaikuta tällaisten toimenpiteiden toteuttamiseen.

71 artikla

Teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet

1. Osapuolet vahvistavat tämän artiklan ja liitteen VIII määräysten mukaisesti pitävänsä tärkeänä teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien riittävää ja tehokasta suojaa sekä niiden noudattamisen varmistamista.

2. Kroatia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistukseksi, että viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta sen teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien suoja on yhteisössä vallitsevaa tasoa vastaavalla tasolla ja sillä on käytössään tehokkaat keinot näiden oikeuksien noudattamisen varmistamiseksi.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi päättää Kroatian velvoittamisesta liittymään kyseistä alaa koskeviin erityisiin monenvälisiin yleissopimuksiin.

4. Jos teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien alalla ilmenee kaupankäynnin edellytyksiin vaikuttavia ongelmia, ne saatetaan kumman tahansa osapuolen pyynnöstä viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäviksi molempia osapuolia tyydyttävien ratkaisujen löytämiseksi.

72 artikla

Julkiset hankinnat

1. Osapuolet katsovat, että olisi suotavaa mahdollistaa pääsy julkisten hankintojen markkinoille vastavuoroisesti ja ketään syrjimättä, erityisesti WTO:n yhteydessä.

2. Kroatian yhtiöt, riippumatta siitä, ovatko ne sijoittautuneet yhteisöön, voivat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osallistua julkisiin hankintamenettelyihin yhteisössä yhteisön hankintasäännösten mukaisesti ja yhtä edullisin ehdoin kuin yhteisön yhtiöt.

Edellä olevia määräyksiä sovelletaan myös yleishyödyllisten palvelujen alalla tehtäviin hankintasopimuksiin heti, kun Kroatia on antanut säädökset, joilla otetaan käyttöön alaa koskevat yhteisön säännöt. Yhteisö tutkii määräajoin, onko Kroatia ottanut tällaiset säädökset tosiasiallisesti käyttöön.

Yhteisön yhtiöt, jotka eivät ole sijoittautuneet Kroatiaan, voivat viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta osallistua julkisiin hankintamenettelyihin Kroatiassa julkisia hankintoja koskevan lain mukaisesti ja yhtä edullisin ehdoin kuin Kroatian yhtiöt. Yhteisön yhtiöt, jotka ovat sijoittautuneet Kroatiaan V osaston II luvun määräysten mukaisesti, voivat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osallistua julkisiin hankintamenettelyihin yhtä edullisin ehdoin kuin Kroatian yhtiöt.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto tutkii määräajoin, voisiko Kroatia myöntää kaikille

yhteisön yhtiöille mahdollisuuden osallistua julkisiin hankintamenettelyihin Kroatiassa.

3. Julkisten hankintasopimusten toteuttamiseen liittyvään sijoittautumiseen, toimintaan ja palvelujen tarjoamiseen yhteisön ja Kroatian välillä sekä työskentelyyn ja työntekijöiden liikkuvuuteen tässä yhteydessä sovelletaan 45—68 artiklan määräyksiä.

73 artikla

Standardointi, metrologia, akkreditointi ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

1. Kroatia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet saattaakseen lainsäädäntönsä asteittain yhdenmukaiseksi yhteisön teknisten määräysten ja standardointia, metrologiaa, akkreditointia ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevien eurooppalaisten menettelyjen kanssa.

2. Tätä tarkoitusta varten osapuolet ryhtyvät varhaisessa vaiheessa:

- edistämään yhteisön teknisten määräysten ja eurooppalaisten standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen käyttöä,
- tekemään tarvittaessa eurooppalaista vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevia pöytäkirjoja,
- edistämään laadunvarmistuksen infrastruktuurin eli standardoinnin, metrologian, akkreditoinnin ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin kehittämistä,
- edistämään osallistumista eurooppalaisten erityisjärjestöjen (CEN, CE-NELEC, ETSI, EA, WELMEC, EUROMET jne.) toimintaan.

74 artikla

Kuluttajansuoja

Osapuolet tekevät yhteistyötä saattaakseen Kroatian kuluttajansuojan yhteisön vaati-

muksia vastaavaksi. Tehokas kuluttajansuoja, jota tarvitaan markkinatalouden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, edellyttää tarvittavien hallinnollisten perusrakenteiden kehittämistä markkinoiden valvontaa ja alan lainsäädännön noudattamisen valvontaa varten.

Tässä tarkoituksessa ja yhteiset etunsa huomioon ottaen osapuolet ottavat tehtäväkseen seuraavien seikkojen edistämisen ja varmistamisen:

- lainsäädännön yhdenmukaistaminen ja Kroatian kuluttajansuojan saattaminen vastaamaan yhteisössä voimassa olevaa kuluttajansuojaa,
- aktiivinen kuluttajansuojapolitiikka, johon kuuluu tiedotuksen lisääminen ja riippumattomien järjestöjen kehittäminen,
- kuluttajien tehokas oikeusturva kulu- tushyödykkeiden laadun parantamiseksi ja asianmukaisten turvallisuus- standardien ylläpitämiseksi.

VII OSASTO

OIKEUS- JA SISÄASIAT

JOHDANTO

75 artikla

Instituutioiden ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen

Osapuolet kiinnittävät oikeus- ja sisäasioiden alan yhteistyössä erityistä huomiota oikeusvaltioperiaatteen lujittamiseen ja instituutioiden vahvistamiseen kaikilla tasoilla sekä hallinnossa yleensä että erityisesti lainvalvonnan ja oikeuslaitoksen piirissä.

Oikeusasioiden yhteistyössä keskitytään erityisesti oikeuslaitoksen riippumattomuuteen, sen tehokkuuden parantamiseen ja lakimiesammattien koulutukseen.

YHTEISTYÖ HENKILÖIDEN LIKKUVUUDEN ALALLA

76 artikla

Viisumi-, rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymykset

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä viisumi-, rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksissä ja luovat kehyksen näiden alojen yhteistyötä varten myös aluetasolla.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuja aloja koskeva yhteistyö perustuu osapuolten keskinäisiin neuvotteluihin ja tiiviiseen koordinointiin, ja siihen olisi kuuluttava seuraavissa asioissa annettava tekninen ja hallinnollinen apu:

- lainsäädäntöä ja käytäntöjä koskeva tietojenvaihto,
- lainsäädäntöehdotusten laatiminen,
- instituutioiden toiminnan tehostaminen,
- henkilöstön koulutus,
- matkustusasiakirjojen luotettavuuden turvaaminen ja väärin asiakirjojen tunnistaminen.

3. Yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraavaan:

- turvapaikkaoikeuden alalla sellaisen kansallisen lainsäädännön kehittämiseen ja täytäntöönpanoon, joka täyttää vuonna 1951 tehdyn Geneven yleis-sopimuksen ja vuonna 1967 tehdyn New Yorkin pöytäkirjan vaatimukset ja varmistaa siten palauttamiskieltoa koskevan periaatteen noudattamisen,
- laillisen maahanmuuton alalla maahanpääsyä koskeviin sääntöihin ja maahanmuuttajien oikeuksiin ja asemaan. Maahanmuuton osalta osapuolet sopivat myöntävänsä oikeudenmukaisen kohtelun alueellaan laillisesti

asuville toisten maiden kansalaisille ja harjoittavansa kotouttamispolitiikkaa, jonka tavoitteena on turvata maahanmuuttajille samanveroiset oikeudet ja velvollisuudet kuin niiden omilla kansalaisilla on.

Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi antaa suosituksia uusien asiakokonaisuuksien sisällyttämiseksi tämän artiklan mukaiseen yhteistyöhön.

77 artikla

Laittoman maahanmuuton estäminen ja valvonta; takaisinotto

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä laittoman maahanmuuton estämiseksi ja valvomiseksi. Tätä varten:

- Kroatia suostuu ottamaan takaisin jäsenvaltioiden alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa jäsenvaltioiden sitä pyytäessä ja ilman lisämuodollisuuksia, ja
- kukin Euroopan unionin jäsenvaltio suostuu ottamaan takaisin Kroatian alueella laittomasti oleskelevat kansalaisensa Kroatian sitä pyytäessä ja ilman lisämuodollisuuksia.

Euroopan unionin jäsenvaltiot ja Kroatia myöntävät kansalaisilleen asianmukaiset henkilöllisyystodistukset ja tarjoavat heille näihin tarkoituksiin tarvittavat hallinnolliset palvelut.

2. Osapuolet sopivat tekevänsä pyynnöstä Kroatian ja Euroopan yhteisön välisen sopimuksen, jolla säännellään takaisinottoon liittyviä Kroatian ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityisvelvoitteita, mukaan lukien velvoite ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä.

3. Odotettaessa 2 kohdassa tarkoitettua sopimuksen tekemistä yhteisön kanssa Kroatia on Euroopan unionin jäsenvaltioiden pyynnöstä valmis tekemään yksittäisten jäsenvaltioiden kanssa kahdenvälisiä sopimuksia,

joilla säännellään takaisinottoon liittyviä Kroatian ja asianomaisen jäsenvaltion erityisvelvoitteita, mukaan lukien velvoite ottaa takaisin kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä.

4. Vakautus- ja assosiaationeuvosto selvittää, mitä muita toimenpiteitä osapuolet voivat yhdessä toteuttaa estääkseen ja valvoakseen laitonta maahanmuuttoa, ihmiskauppaa mukaan lukien.

YHTEISTYÖ RAHANPESUN JA LAITTOMIEN HUUMAUSAINEDIEN TORJUMISEKSI

78 artikla

Rahanpesu

1. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että niiden on kaikin keinoin ja yhteistyössä toimien pyrittävä estämään rahoitusjärjestelmiensä käyttö rikollisesta toiminnasta yleensä ja erityisesti huumausainerikoksista koituvan rahallisen hyödyn pesuun.

2. Tämän alan yhteistyöhön voi kuulua hallinnollinen ja tekninen apu, jonka tarkoituksena on edistää säännösten täytäntöönpanoa ja varmistaa sellaisten rahanpesun torjuntaa koskevien asianmukaisten normien ja toimintatapojen tehokas soveltaminen, jotka vastaavat yhteisön ja tämän alan kansainvälisten toimielinten hyväksymiä normeja ja toimintatapoja.

79 artikla

Laittomia huumausaineita koskeva yhteistyö

1. Osapuolet tekevät toimivaltansa rajoissa yhteistyötä varmistaakseen, että niiden huumausaineita koskeva lähestymistapa on tasapainoinen ja yhtenäistetty. Alan politiikalla ja toimilla pyritään vähentämään laittomien huumausaineiden tarjontaa, kauppaa ja kysyntää ja varmistamaan huumausaineiden kemiallisten esiasteiden tehokkaampi valvonta.

2. Osapuolet sopivat näiden tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittavista yhteistyömenetelmistä. Toteutettavat toimet perustuvat yhdessä sovittuihin, EU:n huumausainestrategiaa noudatteleviin periaatteisiin.

Osapuolten yhteistyöhön kuuluu tekninen ja hallinnollinen apu erityisesti seuraavilla aloilla:

- kansallisten lainsäädäntöehdotusten ja politiikkojen laatiminen,
- toimielinten ja tiedotuskeskusten perustaminen,
- henkilöstön koulutus,
- huumausaineisiin liittyvä tutkimus, ja
- huumausaineiden laittomassa valmistuksessa käytettyjen kemiallisten esiateiden väärinkäytön estäminen.

Osapuolet voivat sopia sisällyttävänsä yhteistyöhön myös muita aloja.

YHTEISTYÖ RIKOSASIOISSA

80 artikla

Rikosten ja muiden laittomien toimien estäminen

1. Osapuolet sopivat tekevänsä yhteistyötä muun muassa seuraavien rikollisten ja laittomien toimien torjumiseksi ja estämiseksi, riippumatta siitä, kuuluvatko ne järjestäytyneeseen rikollisuuteen:

- ihmiskauppa,
- laitton taloudellinen toiminta, erityisesti korruptio, rahan väärentäminen ja laittomat liiketoimet, jotka liittyvät esimerkiksi teollisuusjätteisiin tai radioaktiivisiin aineisiin, ja liiketoimet, jotka liittyvät laittomiin tuotteisiin tai tuotevääreännöksiin,

- huumeiden ja psykotrooppisten aineiden laitton kauppa,
- salakuljetus,
- laitton asekauppa, ja
- terrorismi.

Yhteistyö edellä mainituissa asioissa edellyttää osapuolten välisiä neuvotteluja ja tiivistä koordinaointia.

2. Teknistä ja hallinnollista apua voidaan tällä alalla antaa muun muassa seuraavissa asioissa:

- rikosoikeuden alaa koskevien kansallisten lainsäädäntöehdotusten laatiminen,
- rikosten torjumisesta ja ehkäisemisestä vastuussa olevien elinten toiminnan tehostaminen,
- henkilöstön kouluttaminen ja tutkintamenetelmien kehittäminen,
- rikoksia ehkäisevien toimien kehittäminen.

VIII OSASTO

YHTEISTYÖPOLITIIKAT

81 artikla

1. Yhteisö ja Kroatia aloittavat tiiviin yhteistyön, jonka tarkoituksena on edistää Kroatian kehitys- ja kasvumahdollisuuksia. Yhteistyöllä vahvistetaan olemassa olevia taloussuhteita mahdollisimman laajalla pohjalla molempien osapuolten etujen mukaisesti.

2. Poliitiikat ja muut toimenpiteet suunnitellaan siten, että niillä edistetään Kroatian taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Näiden politiikkojen yhteydessä olisi varmistettava, että myös ympäristöasiat otetaan alusta alkaen täysimääräisesti huomioon ja että ne vastaavat sopusointuisen yhteiskunnallisen kehityksen vaatimuksia.

3. Yhteistyöpolitiikat liitetään osaksi alueellista yhteistyökehystä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä toimenpiteisiin, joilla voidaan kannustaa Kroatian ja sen naapurimaiden, myös yhteisön jäsenvaltioiden, yhteistyötä ja siten edistää alueen vakautta. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi määrittellä, mitkä jäljempänä kuvatuista yhteistyöpolitiikoista tai niiden osana toteutettavista toimista ovat ensisijaisia.

82 artikla

Talouspolitiikka

1. Yhteisö ja Kroatia helpottavat talousuudistusta yhteistyöllä, jonka tarkoituksena on lisätä tietämystä niiden talouksien perusteista ja talouspolitiikan toteuttamisesta markkinataloudessa.

2. Tätä varten yhteisö ja Kroatia toimivat yhteistyössä:

- vaihtaakseen tietoja talouskehityksestä ja -näkymistä sekä kehittämisstrategioista,
- tarkastellakseen yhdessä yhteisen edun mukaisia talouskysymyksiä, talouspolitiikan ja sen toteuttamiseksi tarvittavien keinojen suunnittelu mukaan lukien,
- edistääkseen laajempaa yhteistyötä nopeuttaakseen taitotiedon leviämistä ja uusien teknologioiden käyttöä.

3. Yhteisö voi Kroatian viranomaisten pyynnöstä tukea Kroatian pyrkimyksiä lähentää politiikkojaan asteittain talous- ja rahaliiton mukaiseksi. Tämän alan yhteistyöhön kuuluu talous- ja rahaliiton ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän periaatteita ja toimintaa koskeva epävirallinen tietojenvaihto.

83 artikla

Tilastoalan yhteistyö

1. Tilastoalan yhteistyön tavoitteena on ke-

hittää tehokas ja kestävä tilastointijärjestelmä, jonka avulla voidaan tuottaa oikeaan aikaan luotettavia, objektiivisia ja tarkkoja tilastotietoja, joita tarvitaan Kroatian siirtymäprosessin ja uudistusten suunnittelussa ja seurannassa. Sen ansiosta Kroatian tilastokeskus pystyy paremmin tyydyttämään sekä julkishallinnon että yksityisen yritystoiminnan piiriin kuuluvien asiakkaidensa tarpeet. Tilastointijärjestelmän on oltava YK:n tilastointia koskevien perusperiaatteiden ja eurooppalaisen tilastointilainsäädännön mukainen, ja sitä on kehitettävä vastaamaan tilastointia koskevan yhteisön säännösten vaatimuksia.

2. Tätä varten osapuolet tekevät yhteistyötä erityisesti:

- edistääkseen tarkoituksenmukaiseen toimielinjärjestelmään perustuvan tehokkaan tilastotoimen kehittämistä Kroatiassa,
- jatkaakseen yhdenmukaistamista kansainvälisiin ja eurooppalaisiin standardeihin ja luokitteluihin, jotta kansallinen tilastojärjestelmä voi ottaa käyttöön tilastoalaa koskevan yhteisön säännösten,
- antaakseen yksityisen ja julkisen sektorin talouden alan toimijoille ja tutkimusyhteisölle niiden tarvitsemat sosiaalis-taloudelliset tiedot,
- antaakseen talousuudistuksen jatkamisessa ja seurannassa tarvittavat tiedot,
- varmistaakseen yksityishenkilöitä koskevien tietojen luottamuksellisuuden,
- lisäämään asteittain tietojenkeruuta sekä tietojen toimittamista eurooppalaiseen tilastojärjestelmään.

3. Kyseisen alan yhteistyöhön kuuluu erityisesti menetelmiä koskeva tietojenvaihto, taitotiedon välitys ja koulutus.

84 artikla

Pankki-, vakuutus- ja muut rahoituspalvelut

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä tarkoituksenaan luoda ja kehittää asianmukaiset puitteet Kroatian pankki-, vakuutus- ja rahoituspalvelujen alan edistämiseksi.

Yhteistyössä keskitytään erityisesti seuraaviin seikkoihin:

- eurooppalaisten standardien mukaisen yhteisen kirjanpitojärjestelmän käyttöönotto,
- pankki- ja vakuutusalan ja muun rahoitusalan vahvistaminen ja rakenneuudistus,
- pankkipalvelujen ja muiden rahoituspalvelujen valvonnan ja sääntelyn parantaminen,
- erityisesti lainsäädäntöehdotuksia koskeva tietojenvaihto,
- käännosten ja termisanastojen laatiminen.

2. Osapuolet toimivat yhteistyössä tavoitteenaan kehittää Kroatiaan tehokas tilintarkastusjärjestelmä, joka on yhteisön yhdenmukaistettujen menetelmien ja menettelyjen mukainen.

Yhteistyössä keskitytään seuraaviin seikkoihin:

- Kroatian valtiontalouden tarkastusvirastolle annettava tekninen apu,
- sisäisen tarkastuksen yksikköjen perustaminen julkisiin laitoksiin,
- tilintarkastusjärjestelmiä koskeva tietojenvaihto,
- tilintarkastusasiakirjojen standardointi,
- koulutus ja neuvonta.

85 artikla

Sijoitusten edistäminen ja suoja

1. Osapuolten yhteistyön tavoitteena on luoda suotuisat edellytykset sekä kotimaisille että ulkomaisille yksityisille sijoituksille.

2. Yhteistyön erityistavoitteet ovat seuraavat:

- Kroatian osalta sellaisen oikeudellisen kehyksen parantaminen, joka suosii ja suojaa investointeja,
- sijoitusten edistämistä ja suojaa koskevien kahdenvälisen sopimusten tekeminen tarvittaessa jäsenvaltioiden ja Kroatian välillä,
- sijoitusten suojan parantaminen.

86 artikla

Yhteistyö teollisuuden alalla

1. Yhteistyön tarkoituksena on edistää Kroatian teollisuuden ja yksittäisten tuotannonalojen nykyaikaistamista ja rakenneuudistusta sekä molempien osapuolten talouden alan toimijoiden välistä teollisuusyhteistyötä pitäen tässä yhteydessä erityisenä tavoitteena yksityisen sektorin vahvistamista siten, että samalla varmistetaan ympäristön suojelu.

2. Teollisuusyhteistyötä koskevissa aloitteissa otetaan huomioon molempien osapuolten määrittämät painopistealueet. Niissä huomioidaan teollisuuden kehitykseen liittyvät alueelliset näkökohdat ja edistetään tarvittaessa rajat ylittäviä kumppanuussuhteita. Aloitteilla olisi erityisesti pyrittävä luomaan yrityksille sopiva toimintakehys, parantamaan liikkeenjohdollista osaamista ja taitotietoa sekä edistämään markkinoita, niiden avoimuutta ja yritysten toimintaolosuhteita. Erityistä huomiota kiinnitetään tehokkaiden vienninedistämistoimien toteuttamiseen Kroatiassa.

87 artikla

Pienet ja keskisuuret yritykset

Osapuolet pyrkivät kehittämään ja vahvistamaan yksityisen sektorin pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä), uusien yritysten perustamista kasvumahdollisuuksia tarjoavilla aloilla sekä yhteisön ja Kroatian pk-yritysten välistä yhteistyötä.

88 artikla

Matkailu

1. Osapuolten matkailualan yhteistyön tavoitteena on helpottaa ja kannustaa matkailua ja matkailuelinkeinoa taitotiedon siirrolla, Kroatian osallistumisella Euroopan keskeisten matkailujärjestöjen toimintaan ja selvittämällä mahdollisuudet yhteiseen toimintaan.

2. Yhteistyö sisältää erityisesti seuraavat alat:

- tietojenvaihto yhteisen edun mukaisista tärkeistä asioista, jotka koskevat matkailualaa ja taitotiedon siirtämistä,
- matkailualan investointeja suosivien infrastruktuureiden kehittämisen edistäminen,
- alueellisten matkailuhankkeiden tarkastelu.

89 artikla

Tulli

1. Osapuolten yhteistyön tarkoituksena on taata kaikkien kauppaa koskevien määräysten noudattaminen ja saattaa Kroatian tullijärjestelmä yhdenmukaiseksi yhteisön tullijärjestelmän kanssa, mikä helpottaa tähän sopimukseen perustuvien vapauttamistoimien toteuttamista.

2. Yhteistyö sisältää erityisesti seuraavat alat:

- yhteisön ja Kroatian passitusjärjestel-

mien mahdollinen yhteenliittäminen ja yhtenäisen hallinnollisen asiakirjan käyttöönotto,

- tavaroiden kuljetuksiin liittyvien tarkastusten ja muodollisuuksien parantaminen ja yksinkertaistaminen,
- rajat ylittävän infrastruktuurin kehittäminen osapuolten välille,
- tulliyhteistyön kehittäminen nykykaisten tullitietojärjestelmien käyttöönoton tukemiseksi,
- tietojenvaihto, myös tutkimusmenetelmien osalta,
- yhdistetyn nimikkeistön käyttöönotto Kroatiassa,
- tullivirkailijoiden koulutus.

3. Osapuolten hallintoviranomaisten keskinäinen avunanto tulliasioissa tapahtuu pöytäkirjassa nro 5 annettujen määräysten mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tässä sopimuksessa ja erityisesti sen 77, 78 ja 80 artiklassa tarkoitettua muuta yhteistyötä.

90 artikla

Verotus

Osapuolet aloittavat veroalan yhteistyön ja toteuttavat sen yhteydessä muun muassa toimenpiteitä, joiden tavoitteena on verojärjestelmän uudistaminen, verohallinnon nykyaikaistaminen veronkannon tehostamiseksi ja veropetosten torjunta.

91 artikla

Sosiaalialan yhteistyö

1. Työllisyyskysymyksissä osapuolten välisessä yhteistyössä keskitytään erityisesti parantamaan työväily- ja ammatinvalintapalveluja, tarjoamaan tukitoimenpiteitä ja kannustamaan paikallista kehitystä elinkeinon ja työmarkkinoiden rakennemuutoksen edistämiseksi. Yhteistyöhön sisältyvät myös

esimerkiksi selvitykset, asiantuntijoiden siirto sekä tiedotus- ja koulutustoiminta.

2. Sosiaaliturvan osalta osapuolten välisellä yhteistyöllä pyritään mukauttamaan Kroatian sosiaaliturvajärjestelmä uusiin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin vaatimuksiin erityisesti antamalla asiantuntija-apua ja järjestämällä tiedotus- ja koulutustoimintaa.

3. Osapuolten väliseen yhteistyöhön kuuluu Kroatian lainsäädännön mukauttaminen työolojen sekä naisten ja miesten yhtäläisten mahdollisuuksien osalta.

4. Osapuolet kehittävät yhteistyötään parantaakseen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelun tasoa lähtökohtanaan yhteisössä vallitseva suojelutaso.

92 artikla

Maatalous ja maatalouden raaka-aineita jalostava teollisuus

Alan yhteistyön tavoitteena on maatalouden ja maatalouden raaka-aineita jalostavan teollisuuden nykyaikaistaminen ja rakenneuudistus yhteisön sääntöjen ja standardien mukaisesti, vesitalouden kehittäminen, maaseudun kehittäminen, eläinlääkintä- ja kasvinuojelualan lainsäädännön asteittainen yhdenmukaistaminen yhteisön standardien kanssa sekä metsätalouden kehittäminen Kroatiassa.

93 artikla

Kalastus

Yhteisö ja Kroatia tarkastelevat mahdollisuutta yksilöidä yhteisen edun mukaiset kalastusalat, jotka luonteensa vuoksi hyödyttäsivät molempia.

94 artikla

Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä tavoitteenaan yleisen koulutustason ja ammattipätevyyden tason parantaminen Kroatiassa.

2. Tempus-ohjelma tukee osaltaan osapuolten välistä yhteistyötä yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen alalla samalla, kun se edistää demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja talousuudistusten toteutumista.

3. Myös Euroopan koulutussäätiö osallistuu koulutusrakenteiden ja -toimien kehittämiseen Kroatiassa.

95 artikla

Kulttuurialan yhteistyö

Osapuolet sitoutuvat edistämään kulttuurialan yhteistyötä. Yhteistyön tarkoituksena on muun muassa lisätä yksilöiden, yhteisöjen ja kansojen keskinäistä ymmärtämystä ja arvostusta.

96 artikla

Tiedottaminen ja viestintä

Yhteisö ja Kroatia toteuttavat keskinäisen tietojenvaihdon edistämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Etusijalla ovat ohjelmat, joiden tarkoituksena on tarjota Kroatian suurelle yleisölle perustietoja ja eri ammattiryhmille kohdennettumpaa tietoa yhteisöstä.

97 artikla

Audiovisuaalialan yhteistyö

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä Euroopan audiovisuaaliteollisuuden edistämiseksi ja yhteistuotannon lisäämiseksi elokuva- ja televisioalalla.

2. Kroatia mukauttaa valtioiden rajat ylittävän lähetystoiminnan sisältöä säätelevät politiikkansa yhteisön politiikkoihin kiinnittäen erityistä huomiota satelliittiteitse tai kaapelin kautta lähetettävien yleisradio- ja muiden ohjelmien tekijänoikeuksien saamiseen ja yhdenmukaistaa lainsäädäntönsä yhteisön säännösten kanssa.

98 artikla

Sähköisen viestinnän perusrakenteet ja niihin liittyvät palvelut

1. Osapuolet vahvistavat yhteistyötään sähköisen viestinnän perusrakenteiden alalla, perinteiset televiestintäverkot ja sähköiset audiovisuaaliset tiedonsiirtoverkot mukaan lukien, sekä niihin liittyvissä palveluissa tavoitteenaan saattaa Kroatian alaa koskevat säännökset yhdenmukaisiksi yhteisön säännösten kanssa tämän sopimuksen voimaantuloa alkaen.

2. Tässä yhteistyössä keskitytään seuraaviin ensisijaisiin aloihin:

- politiikan muotoilu,
- oikeudelliset ja sääntelyä koskevat näkökohdat,
- vapautetun toimintaympäristön edellyttämien instituutioiden kehittäminen,
- Kroatian sähköisen viestinnän perusrakenteiden nykyaikaistaminen ja niiden yhdentäminen eurooppalaisiin ja maailmanlaajuisiin verkkoihin painottaen aluetasolla tehtäviä parannuksia,
- kansainvälinen yhteistyö,
- yhteistyö eurooppalaisissa järjestöissä ja muissa toimielimissä etenkin standardoinnin alalla,
- kannanottojen yhteensovittaminen kansainvälisissä järjestöissä ja kansainvälisillä foorumeilla.

99 artikla

Tietoyhteiskunta

Osapuolet lujittavat yhteistyötä tietoyhteiskunnan kehittämiseksi edelleen Kroatiassa. Yleisenä tavoitteena on valmistella yhteiskuntaa kokonaisuudessaan digitaaliaikaan,

houkutellessa sijoituksia ja varmistaa verkkojen ja palvelujen yhteentoimivuus.

Kroatian viranomaiset tarkastelevat yhteisön avustuksella huolellisesti kaikkia Euroopan unionissa tehtyjä poliittisia sitoumuksia tavoitteenaan mukauttaa omat politiikkansa unionissa sovellettaviin politiikkoihin.

Kroatian viranomaiset laativat suunnitelman tietoyhteiskuntaa koskevan yhteisön lainsäädännön käyttöönottoa varten.

100 artikla

Liikenne

1. Sen lisäksi, mitä tämän sopimuksen 58 artiklassa ja pöytäkirjassa nro 6 määrätään, osapuolet kehittävät ja edistävät liikennealan yhteistyötä, jotta Kroatia voi:

- toteuttaa liikennealan ja siihen liittyvän infrastruktuurin rakenteellisen uudistuksen ja nykyaikaistamisen,
- kehittää matkustaja- ja tavaraliikennettä ja parantaa pääsyä kuljetusmarkkinoille poistamalla hallinnollisia, teknisiä ja muita esteitä,
- ottaa käyttöön yhteisön standardeja vastaavat toimintanormit,
- kehittää liikennejärjestelmän, joka on yhteensopiva ja yhdenmukainen yhteisön järjestelmän kanssa,
- parantaa ympäristönsuojelua liikennealalla ja vähentää liikenteestä johtuvia haitallisia vaikutuksia ja saastumista.

2. Tärkeimmät yhteistyöalat ovat seuraavat:

- maantie-, rautatie-, lentoasema- ja satamainfrastruktuurien ja sisävesiväylien sekä muiden yhteisen edun mukaisten tärkeiden reittien sekä Euroopan laajuisten ja yleiseurooppalaisten yhteyksien kehittäminen,

- rautateiden ja lentoasemien hallinto, kansallisten viranomaisten asianmukainen yhteistyö mukaan lukien,
- maantieliikenne, mukaan luettuna verotus sekä sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat,
- yhdistetyt rautatie-maantiekuljetukset,
- kansainvälisten liikennetilastojen yhdenmukaistaminen,
- teknisen kuljetusvälineistön nykyaikaistaminen yhteisön vaatimusten mukaisesti ja avustaminen tähän tarvittavan rahoituksen hankinnassa, erityisesti maantie-rautatiekuljetusten, multimodaalikuljetusten ja uudelleenlastausten osalta,
- yhteisten teknologia- ja tutkimusohjelmien edistäminen,
- yhteisön politiikan kanssa yhteensovittavan, yhteensovitetun liikennepolitiikan käyttöön ottaminen.

101 artikla

Energia

1. Yhteistyössä otetaan huomioon markkinatalouden ja Euroopan energiaperuskirjan periaatteet, ja sitä kehitetään pitäen tavoitteena Euroopan energiamarkkinoiden asteittaista yhdentymistä.

2. Yhteistyö sisältää erityisesti seuraavat alat:

- energiapolitiikan muotoilu ja suunnittelu, mikä sisältää infrastruktuurin nykyaikaistamisen, tarjonnan parantamisen ja monipuolistamisen sekä energiamarkkinoille pääsyn parantamisen, kauttakuljetusten, toimitusten ja jakelun helpottaminen mukaan lukien, alueellisesti tärkeiden sähköverkkojen liittäminen uudelleen yhteen naapurimaiden kanssa,

- energia-alan hallinto ja koulutus sekä teknologian ja taitotiedon siirto, energiansäästön, energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen sekä energian tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutusten selvittäminen,
- energialaitosten rakenneuudistuksen ja alan yritysten yhteistyön perusedellytysten muotoilu.
- yhteisön säännösten mukaisen energia-alan sääntelykehityksen kehittäminen.

102 artikla

Ydinturvallisuus

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä ydinturvallisuuden ja ydinmateriaalivalvonnan alalla. Yhteistyö voi sisältää seuraavat alat:

- ydinturvallisuutta koskevien Kroatian lakien ja asetusten saattaminen ajan vaatimuksia vastaaviksi sekä valvontaviranomaisten ja niiden voimavarojen lujittaminen,
- säteilysuojaus, ympäristösäteilyn valvonta mukaan lukien,
- radioaktiivisen jätteen käsittely ja tarpeen mukaan ydinlaitosten purkaminen,
- ydinonnettomuuksien pikaista ilmoittamista, niitä koskevaa tietojenvaihtoa, hätätapauksiin valmistautumista, rajat ylittävää seismistä tutkimusta ja yleensä ydinturvallisuutta koskevien EU:n jäsenvaltioiden tai EURATOMin ja Kroatian välisten sopimusten tekemisen edistäminen tarvittaessa,
- polttoainekiertoon liittyvät ongelmat,
- ydinmateriaalivalvonta,

- radioaktiiviselle saastumiselle alttiiden materiaalien kuljetuksia koskevan valvonnan tehostaminen,
- kolmannen osapuolen vahingonkorvausvastuu ydinvahinkojen yhteydessä.

103 artikla

Ympäristö

1. Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään elintärkeissä ympäristön pilaantumisen estämiseen liittyvissä kysymyksissä tavoitteenaan tukea ympäristön kestävyyttä.

2. Yhteistyössä voidaan keskittyä seuraaviin ensisijaisiin tavoitteisiin:

- veden laatu, mukaan luettuna jäteveden käsittely, erityisesti valtioiden rajojen yli ulottuvien vesistöjen osalta,
- paikallisen, alueellisen ja rajat ylittävän ilman ja veden (juomavesi mukaan luettuna) saastumisen torjunta,
- saastumisen tason ja päästöjen tehokas valvonta,
- strategioiden kehittäminen maailmanlaajuisten ja ilmastoon liittyvien kysymysten osalta,
- tehokas, kestävä ja puhdas energian tuotanto ja kulutus,
- kemikaalien luokittelu ja turvallinen käsittely,
- teollisuuslaitosten turvallisuus,
- jätteiden vähentäminen, kierrätys ja käsittely sekä vaarallisten jätteiden maan rajan ylittävien siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskevan Baselin yleissopimuksen (Basel, 1989) täytäntöönpano,

— maatalouden ympäristövaikutukset; maataloudessa käytettävien kemikaalien aiheuttama maaperän eroosio ja saastuminen,

— metsien, kasviston ja eläimistön suojeleminen sekä biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen,

— aluesuunnittelu, mukaan luettuna rakentamis- ja yhdyskuntasuunnittelu,

— taloudellisten ja verotuksellisten välineiden käyttö ympäristön tilan kohentamiseksi,

— ympäristövaikutusten arvioinnin ja strategisen ympäristövaikutusten arvioinnin täytäntöönpano,

— lakien ja asetusten jatkuva lähentäminen yhteisön standardeihin,

— sellaiset ympäristöalan kansainväliset yleissopimukset, joissa yhteisö on osapuolena,

— yhteistyö alueellisella ja kansainvälisellä tasolla,

— ympäristöasioita ja kestävästä kehityksestä koskeva koulutus ja tiedotus.

3. Luonnonkatastrofeilta suojautumisen alalla osapuolet toimivat yhteistyössä tavoitteenaan varmistaa ihmisten, eläinten, omaisuuden ja ympäristön suojeleminen ihmisen aiheuttamilta katastrofeilta. Yhteistyö voi tätä varten sisältää seuraavat alat:

— tieteen ja tutkimuksen kehityshankkeiden tuloksia koskeva tietojenvaihto,

— keskinäiset valvontaa, pikaista ilmoittamista ja ennakkovaroitusta koskevat järjestelmät vaarojen, katastrofien ja niiden seurausten varalta,

— pelastus- ja hätäpuharrjoitukset ja avustusjärjestelmät katastrofien varalta,

- katastrofien jälkeen tapahtuvaan kunnostukseen ja jälleenrakentamiseen liittyvien kokemusten vaihto.

104 artikla

Yhteistyö tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen alalla

1. Osapuolet edistävät kahdenvälistä yhteistyötään siviilitarkoituksiin suunnatun tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen (TTK) alalla yhteisen edun mukaisesti ja varmistaen käytettävissä olevat voimavarat huomioon ottaen riittävän mahdollisuuden osallistua toistensa ohjelmiin, jollei teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien asianmukaisesta suojaamisesta muuta johdu.

2. Yhteistyöhön kuuluvat:

- tieteellisten ja teknisten tietojen vaihto sekä yhteisten tieteellisten kokouksien järjestäminen,
- yhteiset TTK-toimet,
- molempien osapuolten TTK-toimintaan osallistuville tiedemiehille, tutkijoille ja teknisille asiantuntijoille tarkoitetut koulutustoimet ja vaihto-ohjelmat.

3. Tämän yhteistyön toteuttamisesta määrätään osapuolten vahvistamien menettelyjen mukaisesti neuvoteltavissa ja tehtävissä erityissopimuksissa, joissa vahvistetaan muun muassa asianmukaiset määräykset teollis- ja tekijänoikeuksista sekä kaupallisista oikeuksista.

105 artikla

Alueellinen ja paikallinen kehitys

Osapuolet vahvistavat alueellista kehitystä koskevaa yhteistyötään tavoitteenaan talouskehityksen edistäminen ja alueellisen epätasapainon vähentäminen.

Erityistä huomiota kiinnitetään raja-alueyhteistyöhön sekä valtioiden ja alueiden väliseen yhteistyöhön. Tätä varten voidaan harjoittaa tietojen ja asiantuntijoiden vaihtoa.

IX OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

106 artikla

Kroatia voi tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi saada yhteisöltä rahoitustukea avustuksina ja lainoina, Euroopan investointipankin lainat mukaan lukien, sopimuksen 3, 107 ja 109 artiklan mukaisesti.

107 artikla

Avustuksina annettava rahoitustuki toteutetaan asiaa koskevassa neuvoston asetuksessa säädetyillä toimenpiteillä yhteisön Kroatian kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen vahvistaman monivuotisen viiteohjelman mukaisesti.

Tämän instituutioiden kehittämiseen ja investointeihin käytettävän tuen yleisenä tavoitteena on edistää Kroatian demokratiakemitystä sekä taloudellisia ja institutionaalisia uudistuksia vakautus- ja assosiaatioprosessin mukaisesti. Rahoitustuki voi kattaa kaikki lainsäädännön yhdenmukaistamiseen ja tämän sopimuksen mukaiseen yhteistyöpolitiikkaan kuuluvat alat, oikeus- ja sisäasiat mukaan lukien. Huomiota olisi kiinnitettävä pöytäkirjassa nro 6 yksilöityjen yhteisen edun mukaisten infrastruktuurihankkeiden täysimääräiseen toteuttamiseen.

108 artikla

Kroatian pyynnöstä ja erityisen tarpeen ilmetessä yhteisö voi tarkastella yhdessä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa mahdollisuutta myöntää poikkeuksellisesti makrotaloudellista rahoitusapua tietyin edellytyksin ja ottaen huomioon kaikki käytettävissä olevat rahoitusvarat.

109 artikla

Käytettävissä olevien voimavarojen mahdollisimman tehokkaan käytön varmistamiseksi osapuolet huolehtivat siitä, että yhteisön tuki yhteensovitetään tarkoin muista lähteistä kuten jäsenvaltioista, muista maista ja kansainvälisiltä rahoituslaitoksilta tulevan tuen kanssa.

Tätä varten osapuolet vaihtavat säännöllisesti tietoja kaikista tuen lähteistä.

X OSASTO

**INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET,
YLEISET MÄÄRÄYKSET
JA LOPPUMÄÄRÄYKSET**

110 artikla

Perustetaan vakautus- ja assosiaationeuvosto, joka valvoo tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja soveltamista. Se kokoontuu tarkoituksenmukaisessa kokoonpanossa säännöllisin väliajoin ja olosuhteiden niin vaatiessa. Assosiaationeuvosto tarkastelee kaikkia tähän sopimukseen liittyviä tärkeitä kysymyksiä sekä kaikkia muita kahdenvälisiä tai kansainvälisiä osapuolten yhteisen edun mukaisia kysymyksiä.

111 artikla

1. Vakautus- ja assosiaationeuvosto koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission jäsenistä sekä Kroatian hallituksen jäsenistä.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvoston jäsenet voivat käyttää edustajaa sen työjärjestyksessä vahvistettavin edellytyksin.

4. Vakautus- ja assosiaationeuvoston puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksen määräysten mukaisesti vuorotellen Euroopan yhteisön edustaja ja Kroatian edustaja.

5. Euroopan investointipankki osallistuu sitä koskevissa asioissa tarkkailijana vakautus- ja assosiaationeuvoston työhön.

112 artikla

Vakautus- ja assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa tämän sopimuksen soveltamisalalla ja siinä määrättyissä tapauksissa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi tarvittaessa myös antaa suosituksia. Se tekee päätöksensä ja antaa suosituksensa osapuolten yhteisellä sopimuksella.

113 artikla

Kumpikin osapuoli voi saattaa vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi kaikki tämän sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat erimielisyydet. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi ratkaista riidan sitovalla päätöksellä.

114 artikla

1. Vakautus- ja assosiaationeuvostoa avustaa sen tehtävissä vakautus- ja assosiaatiokomitea, joka koostuu Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission edustajista sekä Kroatian edustajista.

2. Vakautus- ja assosiaationeuvosto määrää työjärjestyksessään vakautus- ja assosiaatiokomitean tehtävät, joihin kuuluu vakautus- ja assosiaationeuvoston kokousten valmistelu, ja päättää kyseisen komitean toimintatavoista.

3. Vakautus- ja assosiaationeuvosto voi siirtää toimivaltaansa vakautus- ja assosiaatiokomitealle. Tällöin vakautus- ja assosiaatiokomitea tekee päätöksensä 112 artiklassa määrättyin edellytyksin.

115 artikla

Vakautus- ja assosiaatiokomitea voi perustaa alakomiteoita.

116 artikla

Perustetaan parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta. Siinä kokoontuvat mielipiteiden vaihtoa varten Kroatian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenet. Se kokoontuu itse määäämnsä väliajoin.

Parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta muodostuu Euroopan parlamentin ja Kroatian parlamentin jäsenistä.

Parlamentaarinen vakautus- ja assosiaatiovaliokunta vahvistaa työjärjestyksensä.

Parlamentaarisen vakautus- ja assosiaatiovaliokunnan puheenjohtajana toimii sen työjärjestyksen määräysten mukaisesti vuorotellen Euroopan parlamentti ja Kroatian parlamentti.

117 artikla

Kumpikin osapuoli sitoutuu varmistamaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, että toisen osapuolen luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt voivat, ilman syrjintää sen omiin kansalaisiin verrattuna, esittää asiansa osapuolten toimivaltaisille tuomioistuimille ja hallintoelimille puolustaes- saan yksilönoikeuksiaan ja omistusoikeuk- siaan.

118 artikla

Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta toteuttamasta toimenpiteitä:

- a) joita se pitää tarpeellisina keskeisten turvallisuussetujensa vastaisten tietoen luovutuksen estämiseksi;
- b) jotka liittyvät aseiden, ammusten tai sotatarvikkeiden tuotantoon tai kaup- paan taikka puolustustarkoitusten kannalta välttämättömään tutkimuk- seen, kehitystyöhön tai tuotantoon, jos nämä toimenpiteet eivät heikennä sellaisten tuotteiden kilpailuedelly- tyksiä, joita ei ole tarkoitettu nimen- omaan sotilaalliseen käyttöön;

- c) jotka se arvioi tärkeiksi oman turvalli- suutensa kannalta yleisen järjestyksen ylläpitämiseen vaikuttavissa vakavis- sa sisäisissä levottomuuksissa, sodan aikana tai sodan uhkaa merkitsevässä vakavassa kansainvälisessä jännitysti- lassa taikka täyttääkseen velvoitteet, joihin se on sitoutunut rauhan ja kan- sainvälisen turvallisuuden ylläpitämi- seksi.

119 artikla

1. Tämän sopimuksen soveltamisaloilla ja rajoittamatta siihen sisältyviä erityismää- räyksiä:

- Kroatian yhteisöön soveltamat järjes- telyt eivät saa johtaa syrjintään jäsen- valtioiden, niiden kansalaisten tai nii- den yhtiöiden tai yritysten välillä;
- yhteisön Kroatiaan soveltamat järjes- telyt eivät saa johtaa syrjintään Kroa- tian kansalaisten tai sen yhtiöiden tai yritysten välillä.

2. Edellä 1 kohdassa annetut määräykset eivät rajoita osapuolten oikeutta soveltaa vel- rolainsäädännön asianmukaisia määräyksiä verovelvollisiin, jotka ovat keskenään erilai- sessa tilanteessa asuinpaikkansa suhteen.

120 artikla

1. Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet varmistaak- seen tästä sopimuksesta johtuvien velvoit- teidensa täyttämisen. Ne huolehtivat siitä, et- tä tässä sopimuksessa asetetut tavoitteet saa- vutetaan.

2. Jos osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä tämän sopimuksen mukaisen velvoitteensa, se voi toteuttaa tar- vittavat toimenpiteet. Ennen näiden toimen- piteiden toteuttamista, lukuun ottamatta eri- tyisen kiireellisiä tapauksia, sen on annettava vakautus- ja assosiaationeuvostolle kaikki tarvittavat tiedot tilanteen perusteellista tar- kastelua varten molempia osapuolia tyydyt- tävän ratkaisun löytämiseksi.

3. Toimenpiteitä valittaessa on etusijalle asetettava ne, joista on vähiten haittaa tämän sopimuksen toiminnalle. Näistä toimenpiteistä on ilmoitettava viipymättä vakautus- ja assosiaationeuvostolle, jossa niistä neuvotellaan toisen osapuolen sitä pyytäessä.

121 artikla

Osapuolet sopivat aloittavansa kumman tahansa osapuolen pyynnöstä viipymättä neuvottelut sopivia kanavia käyttäen keskustelukseen tämän sopimuksen tulkintaa tai täytäntöönpanoa koskevista tai muista osapuolten suhteiden kannalta merkittävistä kysymyksistä.

Tämän artiklan määräykset eivät vaikuta millään tavoin 31, 38, 39 ja 43 artiklaan eivätkä rajoita niiden soveltamista.

122 artikla

Tämä sopimus ei vaikuta niihin oikeuksiin, jotka yksilöille ja talouden alan toimijoille varmistetaan voimassa olevissa yhtä tai useampaa jäsenvaltiota ja Kroatiaa sitovissa sopimuksissa, ennen kuin samanarvoiset yksilöitä ja talouden alan toimijoita koskevat oikeudet on saavutettu tämän sopimuksen nojalla.

123 artikla

Pöytäkirjat 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 sekä liitteet I—VIII ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

124 artikla

Tämä sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi.

Kumpikin osapuoli voi irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla asiasta toiselle osapuolelle. Tämän sopimuksen soveltaminen päättyy kuuden kuukauden kuluttua tällaisen ilmoituksen tekemisestä.

125 artikla

Tätä sopimusta sovellettaessa 'osapuolilla' tarkoitetaan yhteisöä tai sen jäsenvaltioita

taikka yhteisöä ja sen jäsenvaltioita, kutakin toimivaltansa mukaisesti, sekä Kroatiaa.

126 artikla

Tätä sopimusta sovelletaan alueisiin, joihin sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimusta ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimusta, näissä sopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti, sekä Kroatian alueeseen.

127 artikla

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän sopimuksen tallettaja.

128 artikla

Tämä sopimus laaditaan kahtena kappaleena osapuolten kaikilla virallisilla kielillä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

129 artikla

Osapuolet hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti.

Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen menettelyjen päätökseen saattamisesta.

130 artikla

Väliaikainen sopimus

Jos ennen tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämien menettelyjen päätökseen saattamista tämän sopimuksen joidenkin osien määräykset, erityisesti tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät määräykset sekä liikennettä koskevat määräykset, saatetaan voimaan yhteisön ja Kroatian välisillä väliaikaisilla sopimuksilla, osapuolet sopivat, että

näissä olosuhteissa tämän sopimuksen IV osaston ja 70 ja 71 artiklan sekä pöytäkirjojen nro 1—5 ja pöytäkirjan nro 6 asianomaisten määräysten soveltamiseksi ja niihin sisäl-

tyvien velvoitteiden osalta 'sopimuksen voimaantulopäivällä' tarkoitetaan väliaikaisen sopimuksen voimaantulopäivää.

LIITELUETTELO

Liite I	Kroatian tullimyönnytykset 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuille yhteisön teollisuustuotteille
Liite II	Kroatian tullimyönnytykset 18 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuille yhteisön teollisuustuotteille
Liite III	Sopimuksen 27 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen "Baby beef" –naudanliha- tuotteiden määritelmä
Liite IV a	Kroatian tullimyönnytykset 27 artiklan 3 kohdan a alakohdan i alakohdassa tarkoitetuille maataloustuotteille (tullitta ilman määrällisiä rajoituksia sopimuksen voimaantulopäivästä)
Liite IV b	Kroatian tullimyönnytykset 27 artiklan 3 kohdan a alakohdan ii alakohdassa tarkoitetuille maataloustuotteille (tullitta kiintiön rajoissa sopimuksen voimaantulopäivästä)
Liite IV c	Kroatian tullimyönnytykset 27 artiklan 3 kohdan b alakohdan i alakohdassa tarkoitetuille maataloustuotteille (tullitta ilman määrällisiä rajoituksia vuoden kulluttua sopimuksen voimaantulosta)
Liite IV d	Kroatian tullimyönnytykset 27 artiklan 3 kohdan c alakohdan i alakohdassa tarkoitetuille maataloustuotteille (suosituimmuus- eli MFN-tullien asteittainen poistaminen tariffikiintiöiden rajoissa)
Liite IV e	Kroatian tullimyönnytykset 27 artiklan 3 kohdan e alakohdan ii alakohdassa tarkoitetuille maataloustuotteille (suosituimmuus- eli MFN-tullien asteittainen alentaminen ilman määrällisiä rajoituksia)
Liite IV f	Kroatian tullimyönnytykset 27 artiklan 3 kohdan c alakohdan iii alakohdassa tarkoitetuille maataloustuotteille (suosituimmuus- eli MFN-tullien asteittainen alentaminen kiintiöiden rajoissa)
Liite V a	Sopimuksen 28 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut tuotteet
Liite V b	Sopimuksen 28 artiklan 2 kohdassa tarkoitettut tuotteet
Liite VI	Sijoittautuminen: 50 artiklassa tarkoitettut rahoituspalvelut
Liite VII	Euroopan unionin kansalaisten kiinteän omaisuuden hankkiminen - Luettelo 60 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista poikkeuksista
Liite VIII	Sopimuksen 71 artiklassa tarkoitettut teollis- ja tekijänoikeudet sekä kaupalliset oikeudet

---

Vakautus- ja assosiaatiosopimuksen liitteitä I—V b ja sopimuksen pöytäkirjoja 1—4, päätösasiakirjaa sekä julistuksia ei ole julkaistu tämän hallituksen esityksen liitteenä. Tekstit ovat nähtävänä Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä EYVL C 332 E, 27.11.2001, s. 2—221.

LIITE VI

SIIJOITTAUTUMINEN: 50 artiklassa tarkoitetut

RAHOITUSPALVELUT

Rahoituspalvelut: Määritelmät

Rahoituspalveluilla tarkoitetaan mitä tahansa osapuolen rahoituspalvelun tarjoajan tarjoamaa rahoitusluonteista palvelua.

Rahoituspalveluihin kuuluvat seuraavat toiminnot:

A. Kaikki vakuutustoiminta ja siihen liittyvät palvelut:

1. ensivakuutus (mukaan luettuna rinnakkaisvakuutus):
  - i) henkivakuutus;
  - ii) vahinkovakuutus;
2. jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus;
3. vakuutusten välittäminen kuten vakuutusmeklarien ja -asiamiesten toiminta;
4. vakuutusten liitännäispalvelut, kuten neuvonta-, aktuaari-, riskinarviointi- ja vahingonkäsittelypalvelut.

B. Pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuspalveluja):

1. talletusten ja muiden takaisin maksettavien varojen vastaanotto asiakkailta;
2. kaikenlainen antolainaustoiminta, muun muassa kulutusluotot, kiinnitysluotot, factoring-rahoitus ja liiketoiminnan rahoitus;
3. rahoitusleasing;
4. kaikki maksu- ja rahansiirtopalvelut, mukaan luettuina luotto- ja maksukortit, matkasekit ja pankkivekselit;

5. takaukset ja maksusitoumukset;
6. kauppa omaan lukuun tai asiakkaiden lukuun pörssissä, OTC-markkinoilla tai muulla tavalla, erityisesti seuraavilla välineillä:
  - a) rahamarkkinavälineet (sekit, vekselit, talletustodistukset jne.);
  - b) ulkomaanvaluutta;
  - c) johdannaistuotteet, mukaan luettuina, muttei yksinomaan, futuurit ja optiot;
  - d) valuuttakurssit ja korkovälineet, mukaan luettuina sellaiset tuotteet kuin swap-sopimukset, korkotermiinit jne.;
  - e) siirtokelpoiset arvopaperit;
  - f) muut siirtokelpoiset välineet ja rahoitusomaisuus, mukaan luettuina jalometalliharkot;
7. osallistuminen kaikenlaisten arvopapereiden liikkeeseenlaskuun, mukaan lukien merkintätakuut ja sijoitukset asiamiehenä (julkisesti tai yksityisesti) ja näihin liikkeeseenlaskuihin liittyvien palvelujen tarjoaminen;
8. välitystoiminta rahamarkkinoilla;
9. omaisuuden hoito, erityisesti käteisvarojen tai arvopaperisalkun hoito, yhteissijoitusten hoidon kaikki muodot, eläkerahastojen hoito sekä arvopapereiden talletus- ja notariaattipalvelut;
10. rahoitusomaisuuden kuten arvopapereiden, johdannaisvälineiden ja muiden

siirtokelpoisten välineiden maksu- ja clearingpalvelut;

11. rahoitustietojen antaminen ja siirto, rahoitukseen liittyvä tietojenkäsittely ja siihen liittyvien ohjelmistojen toimitaminen muiden rahoituspalvelujen tarjoajien toimesta;
12. neuvonta, välitys ja muut edellä 1—11 alakohdassa lueteltuihin erilaisiin toimintoihin liittyvät rahoituspalvelut, mukaan luettuina luottotiedot ja luottoarviot, sijoituksiin ja salkunhoitoon liittyvä tutkimus ja neuvonta sekä yritysostoihin ja yritysten uudelleenjärjestelyihin ja toimintaperiaatteisiin liittyvä neuvonta.

Seuraavat toiminnot eivät kuulu rahoituspalvelujen määritelmään:

- a) keskuspankkien tai muiden julkisten laitosten toteuttamat toimet raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa harjoitettaessa;
- b) keskuspankkien sekä julkisten toimielinten, viranomaisten tai laitosten harjoittama toiminta valtion lukuun tai valtion takuulla lukuun ottamatta tapauksia, joissa näiden julkisten yhteisöjen kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa;
- c) lakisääteiseen sosiaaliturva- tai eläkejärjestelmään kuuluva toiminta lukuun ottamatta tapauksia, joissa julkisten yhteisöjen tai yksityisten laitosten kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa.

LIITE VII

EUROOPAN UNIONIN KANSALAISTEN KIINTEÄN OMAISUUDEN HANKKIMINEN

Luettelo 60 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista poikkeuksista

Alat, jotka eivät kuulu mainitun artiklan soveltamisalaan: 54/94, kodifioitu teksti, 48/95, 19/98 ja 105/99)

- maatalousmaa sellaisena kuin se määritellään Kroatian maatalousmaalaissa (Narodne novine (virallinen lehti) no. 30/94) Kroatian ympäristönsuojelulailla suojellut alueet (Narodne novine (virallinen lehti) no. 30/94)

LIITE VIII

Sopimuksen 71 artiklassa tarkoitetut

**TEOLLIS- JA TEKIJÄNOIKEUDET SEKÄ
KAUPALLISET OIKEUDET**

1. Osapuolet vahvistavat pitävänsä tärkeinä seuraaviin monenvälisiin sopimuksiin perustuvia velvoitteita:

- kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyritysten suojaamisesta (Rooma, 1961),
- teollisoikeuden suojelemisesta tehty Pariisin yleissopimus (Tukholman asiakirja, 1967, muutettu 1979),
- tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskeva Madridin sopimus (Tukholman asiakirja, 1967, muutettu 1979),
- patenttiyhteistyösopimus (Washington, 1970, muutettu 1979 ja 1984),
- äänitteiden valmistajien suojaamiseksi heidän äänitteidensä luvattomalta jäljentämiseltä tehty yleissopimus (Geneve, 1971),
- Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta (Pariisin asiakirja, 1971),
- Nizzan sopimus tavaroiden ja palvelujen kansainvälisestä luokituksesta tavaramerkkien rekisteröintiä varten (Geneve, 1977, muutettu 1979),
- WIPO:n tekijänoikeussopimus (Geneve, 1996),
- WIPO:n esitys- ja äänitesopimus (Geneve, 1996).

2. Tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen osapuolet myöntävät teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen (TRIPS-sopimuksen) mukaisesti toistensa yrityksille ja kansalaisille teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kaupallisten oikeuksien tunnustamisen ja suojelun suhteen yhtä suotuisan kohtelun kuin minkä ne suovat mille tahansa kolmannelle maalle kahdenvälisten sopimusten mukaisesti.

PÖYTÄKIRJALUETTELO

- Pöytäkirja nro 1 tekstiili- ja vaateustuotteista
- Pöytäkirja nro 2 terästuotteista
- Pöytäkirja nro 3 jalostettujen maataloustuotteiden kaupasta yhteisön ja Kroatian välillä
- Pöytäkirja nro 4 käsitteen ”alkuperätuotteet” määrittelystä ja hallinnollisen yhteistyön menetelmistä
- Pöytäkirja nro 5 keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa
- Pöytäkirja nro 6 maakuljetuksista

PÖYTÄKIRJA NRO 5

keskinäisestä hallinnollisesta avunannosta tulliasioissa

1 artikla

Määritelmät

Tätä pöytäkirjaa sovellettaessa tarkoitetaan:

- a) 'tullilainsäädännöllä' sopimuspuolten alueilla sovellettavia säännöksiä tai määräyksiä, jotka koskevat tavaroiden tuontia, vientiä, kauttakuljetusta ja asettamista mihin tahansa tullimenettelyyn, mukaan luettuina kielto-, rajoitus- ja valvontatoimenpiteet;
- b) 'pyynnön esittävällä/esittäneellä viranomaisella' toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka sopimuspuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen ja joka pyytää avunantoa tämän pöytäkirjan mukaisesti;
- c) 'pyynnön vastaanottavalla/vastaanottaneella viranomaisella' toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka sopimuspuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen ja joka vastaanottaa pyynnön avunannosta tämän pöytäkirjan mukaisesti;
- d) 'henkilötiedoilla' kaikkia tunnistettua tai tunnistettavissa olevaa yksilöä koskevia tietoja;
- e) 'tullilainsäädännön vastaisella toimella' mitä tahansa tullilainsäädännön rikkomista tai yritystä rikkoa kyseistä lainsäädäntöä.

2 artikla

Soveltamisala

1. Sopimuspuolet antavat toisilleen apua toimivaltaansa kuuluvilla aloilla tässä pöytäkirjassa määrätyin tavoin ja edellytyksin varmistaakseen erityisesti tullilainsäädäntöä rikkovia toimia ehkäisemällä, tutkimalla ja torjumalla, että tätä lainsäädäntöä sovelletaan oikein.

2. Tässä pöytäkirjassa tarkoitettu avunanto tulliasioissa koskee niitä sopimuspuolten hallintoviranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia soveltamaan tätä pöytäkirjaa. Se ei rajoita rikosasioissa annettavaa keskinäistä avunantoa koskevien sääntöjen soveltamista. Avunannon piiriin eivät myöskään kuulu tiedot, jotka on saatu oikeusviranomaisten pyynnöstä käytettyjen valtuuksien perusteella, elleivät nämä viranomaiset ole ennakolta hyväksyneet kyseisten tietojen luovuttamista.

3. Tämän pöytäkirjan soveltamisalaan ei kuulu tullien, verojen ja sakkojen kantamisessa annettava apu.

3 artikla

Pyynnöstä annettava apu

1. Pynnön vastaanottanut viranomainen toimittaa pyynnön esittäneelle viranomaiselle tämän pyynnöstä kaikki tarvittavat tiedot, jotta tämä voi varmistaa, että tullilainsäädäntöä sovelletaan oikein, mukaan luettuina tiedot havaituista tai suunnitelluista toimista, jotka ovat tai saattaisivat olla tullilainsäädännön vastaisia.

2. Pynnön vastaanottanut viranomainen ilmoittaa pyynnön esittäneelle viranomaiselle tämän pyynnöstä:

- a) onko toisen sopimuspuolen alueelta viedyt tavarat tuotu asianmukaisesti toisen sopimuspuolen alueelle, ja yksilöi tarvittaessa tavaroihin sovelletun tullimenettelyn;
- b) onko toisen sopimuspuolen alueelle tuodut tavarat viety asianmukaisesti toisen sopimuspuolen alueelta, ja yksilöi tarvittaessa tavaroihin sovelletun tullimenettelyn.

3. Pynnön vastaanottanut viranomainen toteuttaa pyynnön esittäneen viranomaisen

pyynnöstä tarvittavat säännösten mukaiset toimenpiteet varmistakseen, että erityinen valvonta kohdistetaan:

- a) luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin, joiden perustellusti uskotaan osallistuvan tai osallistuneen tullilainsäädännön vastaisiin toimiin;
- b) paikkoihin, joihin tavaroita on koottu tai voidaan koota varastoitaviksi siten, että on perusteltua uskoa, että tavarat on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toiminna;
- c) tavaroihin, joita kuljetetaan tai voidaan kuljettaa siten, että on perusteltua uskoa, että ne on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toiminna;
- d) kuljetusvälineisiin, joita käytetään tai voidaan käyttää siten, että on perusteltua uskoa, että ne on tarkoitettu käytettäväksi tullilainsäädännön vastaisissa toiminna.

4 artikla

Oma-aloitteinen avunanto

Sopimuspuolet antavat omasta aloitteestaan toisilleen apua lainsäädäntönsä mukaisesti, jos ne pitävät sitä tullilainsäädännön oikean soveltamisen kannalta tarpeellisena, erityisesti välittämällä saamiaan, seuraavia asioita koskevia tietoja:

- toimet, jotka ovat tai näyttävät olevan tullilainsäädännön vastaisia ja joilla saattaa olla merkitystä toiselle sopimuspuolelle,
- tullilainsäädännön vastaisissa toiminna käytettävät uudet keinot tai menetelmät,
- tavarat, joiden tiedetään olevan tullilainsäädännön vastaisten toimien kohteena,
- luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, joiden perustellusti uskotaan osal-

listuvan tai osallistuneen tullilainsäädännön vastaisiin toimiin,

- kulkuvälineet, joita perustellusti uskotaan käytetyn tai käytettävän tai voitavan käyttää tullilainsäädännön vastaisissa toiminna.

5 artikla

Asiakirjojen toimittaminen ja päätösten ilmoittaminen

Pyynnön vastaanottanut viranomaisen toteuttaa pyynnön esittäneen viranomaisen pyynnöstä oman lainsäädäntönsä mukaisesti kaikki tarvittavat toimenpiteet:

- sellaisten asiakirjojen toimittamiseksi, tai
- sellaisten päätösten ilmoittamiseksi,

jotka ovat peräisin pyynnön esittäneeltä viranomaiselta ja kuuluvat tämän pöytäkirjan soveltamisalaan, vastaanottajalle, joka asuu pyynnön vastaanottaneen viranomaisen alueella tai on sijoittautunut sinne.

Asiakirjojen toimittamista tai päätösten ilmoittamista koskevat pyynnot on tehtävä kirjallisesti jollakin pyynnön vastaanottavan viranomaisen virallisella kielellä tai tämän hyväksymällä kielellä.

6 artikla

Avunantopyyntöjen muoto ja sisältö

1. Tässä pöytäkirjassa tarkoitetut pyynnot on tehtävä kirjallisesti. Pyynnön täyttämiseksi tarvittavat asiakirjat liitetään pyyntöön. Myös suulliset pyynnot voidaan hyväksyä, jos se asian kiireellisyyden perusteella on tarpeen, mutta ne on viipymättä vahvistettava kirjallisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa pyynnoissa on esitettävä seuraavat tiedot:

- a) pyynnön esittänyt viranomainen;
- b) pyydetty toimenpide;
- c) pyynnön tarkoitus ja aihe;
- d) asiaan liittyvä lainsäädäntö ja muu oikeudellinen aineisto;
- e) mahdollisimman tarkat ja laajat tiedot tutkimuksen kohteena olevista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä;
- f) yhteenveto asiaa koskevista merkityksellisistä seikoista ja jo suoritetuista tiedusteluista.

3. Pyynnöt on tehtävä pyynnön vastaanottavan viranomaisen virallisella kielellä tai jollakin sen hyväksymällä kielellä. Tätä vaatimusta ei sovelleta asiakirjoihin, jotka seuraavat 1 kohdan mukaista pyyntöä.

4. Jos pyyntö ei täytä edellä määrättyjä muotovaatimuksia, sen korjaamista tai täydentämistä voidaan vaatia; sillä välin voidaan määrätä toteutettaviksi varotoimenpiteitä.

7 artikla

Pyyntöjen täyttäminen

1. Pyyntöön vastaanottanut viranomainen toimii avunpyynnön täyttämiseksi toimivaltansa ja käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan samalla tavoin kuin se toimisi omaan lukuunsa tai saman sopimuspuolen muiden viranomaisten pyynnöstä ja toimittaa sillä jo olevia tietoja sekä tekee tai teettää tarkoituksenmukaisia tutkimuksia. Tätä määräystä sovelletaan myös muihin viranomaisiin, joille pyynnön vastaanottanut viranomainen on välittänyt pyyntönsä, kun se ei voi toimia itse.

2. Avunantopyynnöt täytetään pyynnön vastaanottaneen sopimuspuolen lainsäädännön mukaisesti.

3. Sopimuspuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat toisen sopimuspuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin saada pyynnön vastaanottaneelta tai 1 koh-

dan mukaisesti valtuutetulta muulta viranomaiselta näiden toimipaikassa tietoja, jotka koskevat tosiasiallisesti tai mahdollisesti tullilainsäädännön vastaisia toimia ja joita pyynnön esittänyt viranomainen tarvitsee tämän pöytäkirjan soveltamiseksi.

4. Sopimuspuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat toisen sopimuspuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin olla läsnä tämän alueella suoritettavissa tutkimuksissa.

8 artikla

Tietojen välityksessä käytettävä muoto

1. Pyyntöön vastaanottanut viranomainen ilmoittaa tiedustelujen tulokset pyynnön esittäneelle viranomaiselle kirjallisesti ja liittää mukaan tarvittavat asiakirjat, oikeaksi todistetut asiakirjajäljennökset tai muut vastaavat asiakirjat.

2. Nämä tiedot voivat olla sähköisessä muodossa.

3. Asiakirjojen alkuperäiskappaleita voidaan pyytää ainoastaan tapauksissa, joissa oikeiksi todistetut jäljennökset eivät riitä. Alkuperäiskappaleet on palautettava mahdollisimman pian.

9 artikla

Poikkeukset velvollisuudesta antaa apua

1. Avunannosta voidaan kieltäytyä tai sen antamiselle voidaan asettaa edellytyksiä tai vaatimuksia, jos sopimuspuoli katsoo, että tämän pöytäkirjan mukainen avunanto:

- a) todennäköisesti vaarantaisi Kroatian tai yhteisön sen jäsenvaltion täysivaltaisuuden, jolta on tämän pöytäkirjan mukaisesti pyydetty apua; tai
- b) todennäköisesti uhkaa yleistä järjestystä, turvallisuutta tai muita keskeisiä etuja erityisesti 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa; tai

c) loukkaa elinkeino-, liike- tai ammatillisaisuutta.

2. Pyynnön vastaanottanut viranomainen voi lykätä avun antamista, jos se katsoo avunannon häiritsevän meneillään olevia tutkimuksia, syytetoimia tai oikeuskäsittelyjä. Pynnön vastaanottaneen viranomaisen on tällöin neuvoteltava pynnön esittäneen viranomaisen kanssa sen selvittämiseksi, voidaanko apua antaa sen tarpeellisina pitämiä edellytyksiä tai vaatimuksia noudattaen.

3. Jos pynnön esittävä viranomainen pyytää apua, jota se ei itse voisi pyydettyäessä antaa, se huomauttaa tästä seikasta pynnösään. Pynnön vastaanottanut viranomainen saa tällöin päättää, miten se vastaa tällaiseen pynnöön.

4. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa pynnön vastaanottaneen viranomaisen päätös ja sen perustelut on ilmoitettava pynnön esittäneelle viranomaiselle viipymättä.

10 artikla

Tietojen vaihto ja luottamuksellisuus

1. Kaikki tiedot, jotka annetaan missä tahansa muodossa tämän sopimuksen mukaisesti, ovat luonteeltaan luottamuksellisia tai rajoitettuun käyttöön tarkoitettuja riippuen kunkin sopimuspuolen alueella sovellettavista säännöistä. Niihin sovelletaan virallista sallassapitovelvollisuutta ja niille on taattava tiedot vastaanottaneen sopimuspuolen asiaa koskevassa lainsäädännössä sekä yhteisön toimielimiin sovellettavissa vastaavissa säännöksissä samanlaisille tiedoille säädetty suoja.

2. Henkilötietoja saa toimittaa ainoastaan, jos ne vastaanottava sopimuspuoli sitoutuu suojelemaan niitä vähintään samalla tavalla kuin tiedot toimittava sopimuspuoli suojelisi niitä kyseisessä tapauksessa. Tätä varten sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen voimassa olevat sääntönsä, tarvittaessa mukaan luettuna yhteisön jäsenvaltioissa voimassa olevat säännökset.

3. Tämän pöytäkirjan mukaisesti saatujen tietojen käytön tullilainsäädännön vastaisia toimia koskevissa oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyissä katsotaan olevan tämän pöytäkirjan mukaista. Tästä syystä sopimuspuolet voivat käyttää tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti saatuja tietoja ja tutkittuja asiakirjoja näyttönä todistusasiakirjoissa, kertomuksissa ja lausunnoissa sekä oikeudelle esitettävien kanteiden ja syytteiden yhteydessä. Tällaisesta käytöstä ilmoitetaan viipymättä tiedot toimittaneelle tai asiakirjat käyttöön antaneelle toimivaltaiselle viranomaiselle.

4. Saatuja tietoja saa käyttää yksinomaan tässä sopimuksessa määrättyihin tarkoituksiin. Jos toinen sopimuspuoli haluaa käyttää tietoja muihin tarkoituksiin, sen on hankittava tiedot toimittaneelta tulliviranomaiselta kirjallinen ennakkosuostumus. Tietojen käytössä on noudatettava tämän viranomaisen asettamia rajoituksia.

11 artikla

Asiantuntijat ja todistajat

Pyynnön vastaanottaneen viranomaisen virkailija voidaan valtuuttaa annetussa valtuutuksessa olevin rajoituksin esiintymään asiantuntijana tai todistajana oikeudenkäynti- tai hallintomenettelyissä, jotka koskevat tässä pöytäkirjassa tarkoitettuja asioita, sekä esittämään esineitä taikka asiakirjoja tai niiden virallisesti oikeaksi todistettuja jäljennöksiä, joita mahdollisesti tarvitaan näissä menettelyissä. Todistamis- tai kuulemispyynnössä on ilmoitettava selvästi, minkä oikeus- tai hallintoviranomaisen edessä, minkä asian johdosta ja minkä aseman tai ominaisuuden perusteella virkailijaa kuullaan.

12 artikla

Avunannosta aiheutuvat kustannukset

Sopimuspuolet eivät vaadi toisiltaan korvausta tämän pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuvista kustannuksista lukuun ottamatta tapauksen mukaan asiantuntijoiden ja todistajien sekä tulkkien ja kääntäjien kustannuksia

silloin, kun nämä eivät ole julkishallinnon palveluksessa.

13 artikla

Täytäntöönpano

1. Tämän pöytäkirjan täytäntöönpano annetaan Kroatian tulliviranomaisten ja Euroopan yhteisöjen komission toimivaltaisten yksiköiden sekä soveltuvien osin yhteisön jäsenvaltioiden tulliviranomaisten tehtäväksi. Ne päättävät kaikista pöytäkirjan soveltamisessa tarvittavista käytännön toimenpiteistä ja järjestelyistä ottaen huomioon voimassa olevat erityisesti tietosuojaa koskevat säännöt. Ne voivat suositella toimivaltaisille elimille muutoksia, joita niiden käsityksen mukaan pitäisi tehdä tähän pöytäkirjaan.

2. Sopimuspuolet neuvottelevat keskenään ja ilmoittavat sen jälkeen toisilleen yksityiskohtaisista täytäntöönpanosäännöistä, jotka vahvistetaan tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

14 artikla

Muut sopimukset

1. Euroopan yhteisön toimivallan ja sen jäsenvaltioiden toimivallan huomioon ottaen tämän sopimuksen määräyksistä voidaan todeta seuraavaa:

— ne eivät vaikuta kansainvälisistä yleis-sopimuksista tai muista sopimuksista johtuviin sopimuspuolten velvollisuuksiin,

— niitä pidetään yksittäisten jäsenvaltioiden ja Kroatian välillä tehtyjä tai mahdollisesti tehtäviä keskinäistä avunantoa koskevia sopimuksia täydentävinä, ja

— ne eivät vaikuta niiden yhteisön sääntöjen ja määräysten soveltamiseen, jotka koskevat tämän pöytäkirjan perusteella saatujen, yhteisölle mahdollisesti merkityksellisten tietojen toimitamista komission toimivaltaisten yksiköiden ja jäsenvaltioiden tulliviranomaisten välillä.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan tapauksissa, joissa yhteisön yksittäisten jäsenvaltioiden ja Kroatian mahdollisten kahdenvälisen keskinäistä avunantoa koskevien sopimusten määräykset ovat ristiriidassa tämän pöytäkirjan määräysten kanssa.

3. Sopimuspuolet pyrkivät ratkaisemaan tämän pöytäkirjan soveltamista koskevat kysymykset vakautus- ja assosiaatiosopimuksen 114 artiklalla perustetussa vakautus- ja assosiaatiokomiteassa käytävissä neuvotteluissa.

PÖYTÄKIRJA NRO 6

maakuljetuksista

1 artikla

Tavoite

Tämän pöytäkirjan tavoitteena on edistää osapuolten välistä maakuljetusalan yhteistyötä erityisesti kauttakululiikenteen osalta ja varmistaa tätä varten osapuolten alueiden välisen ja niiden kautta kulkevan liikenteen yhteensovitettu kehitys soveltamalla tämän sopimuksen määräyksiä täysimääräisesti ja yhdenmukaisesti.

2 artikla

Soveltamisala

1. Yhteistyö kattaa maakuljetukset, erityisesti maantie- ja rautatiekuljetukset sekä yhdistetyt kuljetukset ja niihin liittyvät infrastruktuurit.

2. Täten tämän pöytäkirjan soveltamisalaan sisältyvät erityisesti:

- liikenteen infrastruktuurit kummankin osapuolen alueella siltä osin kuin se on tarpeen tämän pöytäkirjan tavoitteen saavuttamiseksi,
- vastavuoroinen pääsy maantiekuljetusten markkinoille,
- välttämättömät oikeudelliset ja hallinnolliset oheistoimenpiteet, mukaan lukien kaupalliset, verotukselliset, sosiaaliset ja tekniset toimenpiteet,
- yhteistyö ympäristön tarpeita vastaavan kuljetusjärjestelmän kehittämiseksi,
- osapuolten liikennepolitiikkojen ja erityisesti liikenteen infrastruktuurien kehittämistä koskeva säännöllinen tietojenvaihto.

3. Vesiliikennettä koskevat liitteessä II olevan julistuksen erityismääräykset.

3 artikla

Määritelmät

Tässä pöytäkirjassa tarkoitetaan:

- a) 'yhteisön kauttakululiikenteellä' sel-laista Kroatian alueen kautta tapahtuvaa tavaraliikennettä yhteisön jäsenvaltiosta tai yhteisön jäsenvaltioon, jonka suorittaa yhteisöön sijoittautunut liikenteenharjoittaja;
- b) 'Kroatian kauttakululiikenteellä' sel-laista yhteisön alueen kautta tapahtuvaa tavaraliikennettä Kroatiasta kolmanteen maahan tai jostakin kolman-nesta maasta Kroatiaan, jonka suorittaa Kroatiaan sijoittautunut liikenteenharjoittaja;
- c) 'yhdistetyllä kuljetuksella' tavaroiden kuljetusta, jossa kuorma-auton, perävaunun, vetoautollisen tai vetoautottoman puoliperävaunun, vaihtokuormatilan tai vähintään 20 jalan kontin kuljettamiseen käytetään maantietä matkan alku- tai loppuosuudella ja toisella osuudella rautatie-, sisävesi- tai merikuljetusta, silloin kun tämän osuuden pituus on yli 100 km linnuntietä ja se muodostaa maantiekuljetuksen alku- tai loppuosuuden:
  - joko tavaroiden kuormauspaikan ja lähimmän sopivan rautatien kuormaus- aseman välillä alkuosuuden, ja lähim-män sopivan rautatien purkausaseman ja tavaroiden purkauspaikan välillä loppuosuuden, tai
  - enintään 150 km säteellä linnuntietä si-sävesisatamasta tai merisatamasta, missä tavarat laivataan tai puretaan.

INFRASTRUKTUURIT

4 artikla

Yleinen määräys

Sopimuspuolet sopivat toteuttavansa vastavuoroisesti yhteensovitettuja toimenpiteitä multimodaaliliikenteen infrastruktuurien kehittämiseksi olennaisena keinona ratkaista ongelmia, jotka liittyvät Kroatian kautta kulkevaan tavaraliikenteeseen, erityisesti yleiseurooppalaisilla liikennekäytävillä V, VII ja X sekä käytävään VIII yhteydessä olevalla Adrianmeren/Joonianmeren yleiseurooppalaisella liikennealueella.

5 artikla

Suunnittelu

Kroatian ja Kaakkois-Euroopan alueen tarpeita palvelevan, tärkeimmät maantie- ja rautatieväylät, sisävesiväylät ja -satamat, meriliikennesatamat, lentoasemat ja muut liikenneverkon tärkeät osat kattavan alueellisen multimodaaliliikenneverkon kehittäminen Kroatian alueella on yhteisölle ja Kroatialle erityisen tärkeää. Tämä verkko liitetään naapurimaiden alueellisiin, Euroopan laajuisiin tai yleiseurooppalaisiin verkkoihin ja on yhteentoimiva yhteisön Euroopan laajuisen liikenneverkon kanssa. Hankkeita ja tavoitteita arvioidaan liikenteen infrastruktuuritarpeiden arviointiohjelmassa (TINA) käytettävien menetelmien mukaisesti ottaen huomioon vastaavan arvioinnin tulokset naapurimaissa. Arvioinnissa eritellään liikennealan esisijaiset tavoitteet, minkä perusteella Kroatian oma rahoitus ja yhteisön mahdollinen osallistuminen hankkeiden rahoitukseen kohdennetaan verkon hankkeisiin.

6 artikla

Rahoitusnäkökohdat

1. Yhteisö osallistuu 5 artiklassa tarkoitettujen infrastruktuuritöiden rahoitukseen sopimuksen 107 artiklan mukaisesti. Tämä rahoitukseen osallistuminen voidaan toteuttaa Euroopan investointipankin myöntäminä

luottoina sekä käyttäen muita rahoitusmuotoja, joilla voidaan antaa käyttöön lisävaroja.

2. Töiden nopeuttamiseksi komissio pyrkii mahdollisuuksien mukaan edistämään muiden täydentävien rahoituslähteiden käyttöä, kuten tiettyjen yhteisön jäsenvaltioiden kahdenvälisiä sijoituksia tai sijoituksia julkisista ja yksityisistä rahastoista.

RAUTATIEKULJETUKSET JA
YHDISTETYT KULJETUKSET

7 artikla

Yleinen määräys

Osapuolet toteuttavat vastavuoroisesti yhteensovitettuja toimenpiteitä rautatiekuljetusten ja yhdistettyjen kuljetusten kehittämiseksi ja edistämiseksi, jotta näiden kuljetusmuotojen avulla voidaan tulevaisuudessa hoitaa merkittävä osa osapuolten välisistä kuljetuksista ja kauttakulkuliikenteestä Kroatian kautta entistä ympäristöystävällisemmällä tavalla.

8 artikla

Infrastruktuureihin liittyvät erityisnäkökohdat

Kroatian rautateiden nykyaikaistamisen yhteydessä toteutetaan tarvittavat toimet niiden mukauttamiseksi yhdistettyjen kuljetusten järjestelmää varten kiinnittäen erityisesti huomiota pääteasemien kehittämiseen ja rakentamiseen, tunnelien kokoon sekä kapasiteettiin, jotka edellyttävät huomattavia sijoituksia.

9 artikla

Oheistoimenpiteet

Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet yhdistettyjen kuljetusten kehittämisen edistämiseksi.

Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on erityisesti:

- kannustaa kuljetuspalvelujen käyttäjiä ja tavarantoimittajia käyttämään yhdistettyjä kuljetuksia,
- saattaa yhdistetyt kuljetukset kilpailukykyisiksi maantiekuljetuksiin verrattuna erityisesti yhteisön tai Kroatian lainsäädäntönsä mukaisesti myöntämän taloudellisen tuen avulla,
- kannustaa yhdistettyjen kuljetusten käyttöä pitkillä matkoilla ja edistää erityisesti vaihtokorien, konttien ja yleensä miehittämättömien kuljetusten käyttöä,
- nopeuttaa yhdistettyjä kuljetuksia ja parantaa niiden luotettavuutta sekä erityisesti:
- lisätä junavuoroja ja mukauttaa ne tavarantoimittajien ja kuljetuspalvelujen tarpeisiin,
- lyhentää odotusaikoja pääteasemilla ja lisätä niiden tuottavuutta,
- poistaa soveltuvin keinoin esteet lähestymisväyliltä yhdistettyjen kuljetusten käytön helpottamiseksi,
- yhdenmukaistaa tarvittaessa erityiskaluston painoja, mittoja ja tiettyjä muita teknisiä ominaisuuksia koskevia määräyksiä, erityisesti mittojen riittävän yhteensopivuuden varmistamiseksi, ja toteuttaa yhteensovitettuja toimenpiteitä liikennemäärien vaatiman kaluston tilaamiseksi ja käyttöön ottamiseksi, ja
- toteuttaa yleensä muut asiaa koskevat toimenpiteet.

10 artikla

Rautateiden osuus

Sopimuspuolet suosittelevat sen mukaisesti, kuuluuko asia valtion vai rautateiden toimivaltaan, sekä matkustaja- että tavaraliikenteen osalta seuraavia toimia:

- kahden- ja monenvälisen sekä rautatiealan kansainvälisissä järjestöissä tehtävän yhteistyön lujittaminen kaikilla aloilla erityisesti liikennepalvelujen laadun ja turvallisuuden parantamiseksi,
- sellaisen yhteisen rautatiejärjestelmän käyttöön ottaminen, jonka avulla tavarantoimittajia kannustetaan lähettämään lasti erityisesti kauttakulkuliikenteessä mieluummin rautatie- kuin maantiekuljetuksena noudattaen terveen kilpailun ja käyttäjän vapaan valinnan periaatteita,
- Kroatian valmistautuminen osallistumaan Euroopan laajuisen tavaraliikenneverkkoon, josta säädetään rautateiden kehittämistä koskevilla yhteisön säädöksillä.

MAANTIEKULJETUKSET

11 artikla

Yleiset määräykset

1. Vastavuoroisen kuljetusmarkkinoille pääsyn osalta osapuolet sopivat säilyttävänsä alkuvaiheessa järjestelmän, joka perustuu kunkin yhteisön jäsenvaltion ja Kroatian välillä tehtyihin kahdenvälisiin sopimuksiin tai muihin kahdenvälisiin kansainvälisiin asiakirjoihin, tai jos tällaisia sopimuksia tai asiakirjoja ei ole, vuonna 1991 vallinneeseen tosiasialliseen tilanteeseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 2 kohdan soveltamista.

Kunnes 12 artiklassa tarkoitettu yhteisön ja Kroatian välinen maantiekuljetusten markkinoille pääsyä koskeva sopimus ja 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yhteisön ja Kroatian tieliikenteen verotusta koskeva sopimus tehdään, Kroatia toimii yhteistyössä yhteisön jäsenvaltioiden kanssa tarvittavien muutosten tekemiseksi voimassa oleviin kahdenvälisiin sopimuksiin niiden mukauttamiseksi tähän pöytäkirjaan.

2. Osapuolet sopivat vapauttavansa kokonaan yhteisön kauttakulkuliikenteen pääsyn Kroatian kautta ja Kroatian kauttakulkuliikenteen pääsyn yhteisön kautta tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

3. Poiketen siitä, mitä 2 kohdassa määrätään, seuraavia määräyksiä sovelletaan Kroatian kauttakulkuliikenteeseen Itävallan kautta:

- a) tämän sopimuksen voimaantulopäivän ja 31 päivän joulukuuta 2002 välisenä aikana jatketaan 6 päivänä kesäkuuta 1995 allekirjoitetun Itävallan ja Kroatian kahdenvälisen sopimuksen mukaisen järjestelyn soveltamista Kroatian kauttakulkuliikenteeseen. Osapuolet tarkastelevat viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2002 Itävallan ja Kroatian välillä sovelletun järjestelyn toimintaa syrjimättömyysperiaatteen, jota on sovellettava Itävallan kautta kulkeviin yhteisön ja Kroatian raskaisiin tavarankuljetusajoneuvoihin, mukaisesti. Tarvittaessa toteutetaan aiheelliset toimenpiteet tosiasiallisen syrjimättömyyden varmistamiseksi;
- b) Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan Euroopan unioniin liittymistä koskevan asiakirjan pöytäkirjassa n:o 9 olevassa 11 artiklassa määrättyä järjestelmää vastaavaa ekopistejärjestelmää sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2003 31 päivään joulukuuta 2003. Sopimuspuolet sopivat hyvissä ajoin kirjeenvaihtona laskentamenetelmästä sekä ekopisteiden hallintoa ja valvontaa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja menettelyistä, jotka ovat edellä mainitussa pöytäkirjassa n:o 9 olevan 11 ja 14 artiklan määräysten mukaisia.

4. Jos yhteisön tieliikenteen harjoittajien kauttakulkuliikenne lisääntyy 2 kohdan nojalla myönnettyjen oikeuksien seurauksena siten, että se aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa vahinkoa teiden infrastruktuurille ja/tai liikenteen sujuvuudelle 5 artiklassa mainituilla väylillä, tai jos Kroatian rajojen lähellä

olevalla yhteisön alueella ilmenee ongelmia samoissa olosuhteissa, asia toimitetaan vakautus- ja assosiaationeuvoston käsiteltäväksi sopimuksen 113 artiklan mukaisesti. Osapuolet voivat ehdottaa kyseisen vahingon rajoittamiseksi tai lieventämiseksi tarvittavia poikkeuksellisia väliaikaisia syrjimättömiä toimenpiteitä.

5. Jos Euroopan yhteisö vahvistaa sääntöjä, joiden tavoitteena on vähentää Euroopan unionissa rekisteröityjen raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen aiheuttamaa saastumista, vastaavia sääntöjä sovelletaan Kroatiassa rekisteröityihin raskaisiin tavarankuljetusajoneuvoihin, jotka haluavat liikkua yhteisön alueella. Vakautus- ja assosiaationeuvosto päättää tarvittavista yksityiskohtaisista säännöistä.

6. Osapuolet pidättäytyvät yksipuolisista toimista, jotka voivat johtaa syrjintään yhteisön ja Kroatian liikenteenharjoittajien tai ajoneuvojen välillä. Kumpikin sopimuspuoli toteuttaa tarvittavat toimet toisen sopimuspuolen alueelle suuntautuvan tai sen kautta kulkevan maantieliikenteen helpottamiseksi.

12 artikla

Markkinoillepääsy

Osapuolet sitoutuvat ensisijaisesti toimaan yhdessä sisäisten sääntöjensä mukaisesti löytääkseen:

- toimintatapoja, joilla voidaan edistää sellaisen kuljetusjärjestelmän kehittämistä, joka vastaa sopimuspuolten tarpeita ja joka on yhteensopiva yhteisön sisämarkkinoiden täytäntöönpanon ja yhteisen kuljetuspolitiikan toteuttamisen sekä Kroatian talous- ja liikennepolitiikan kanssa,
- lopullisen järjestelmän, jolla säännelään sopimuspuolten pääsyä tulevaisuudessa toistensa maantiekuljetusmarkkinoille vastavuoroisuusperiaatteen mukaisesti.

13 artikla

Verotus, tiemaksut ja muut maksut

1. Osapuolet hyväksyvät, että kummankin osapuolen tieliikenteen ajoneuvojen verotus, tiemaksut ja muut maksut eivät saa olla syrjiviä.

2. Osapuolet aloittavat neuvottelut päästäkseen sopimukseen tieliikenteen verotuksesta niin pian kuin mahdollista yhteisön hyväksymien asiaa koskevien sääntöjen perusteella. Tämän sopimuksen tarkoituksena on erityisesti rajat ylittävän liikenteen vapaan kulun varmistaminen, osapuolten soveltamiensa tieliikennettä koskevien verotusjärjestelmien välisten erojen asteittainen poistaminen ja kyseisistä eroista johtuvien kilpailun vääristymien poistaminen.

3. Siihen saakka, kun 2 kohdassa mainitut neuvottelut saatetaan päätökseen, osapuolet poistavat yhteisön tai Kroatian tieliikenteen harjoittajien välisen eriarvoisen kohtelun raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen liikennöimistä ja/tai omistamista koskevien verojen ja maksujen määräämisessä sekä osapuolten alueella tapahtuvaa kuljetustoimintaa koskevien verojen tai maksujen määräämisessä. Kroatia sitoutuu pyydettyään ilmoittamaan Euroopan yhteisöjen komissiolle soveltamiensa verojen, tiemaksujen ja muiden maksujen määristä sekä niiden laskentamenetelmästä.

4. Edellä 2 kohdassa ja 12 artiklassa tarkoitettujen sopimusten tekemiseen saakka tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen esitetyistä Kroatian kautta kulkevaan yhteisön kauttakulkuliikenteeseen sovellettavien verojen, tiemaksujen tai muiden maksujen sekä niiden kantamisjärjestelyjen muutoksista on järjestettävä ennakolta kuulemismenettely.

14 artikla

Painot ja mitat

1. Kroatia hyväksyy yhteisön paino- ja mittastandardien mukaisten tieliikenteen ajoneuvojen vapaan ja esteettömän liikkumisen

5 artiklassa mainituilla väylillä. Kuuden kuukauden ajan tämän sopimuksen voimaantulosta Kroatian olemassa olevista standardeista poikkeavista tieliikenteen ajoneuvoista peritään erityinen ketään syrjimätön maksu, joka on suhteessa ylimääräisestä akselipainosta aiheutuvaan vahinkoon.

2. Kroatia pyrkii yhdenmukaistamaan lainsäädäntönsä ja standardinsa tienrakentamisen alalla yhteisössä voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti viidennen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden loppuun mennessä ja tekee kaiken voitavansa 5 artiklassa tarkoitettujen olemassa olevien väylien parantamiseksi ehdotetussa ajassa uuden lainsäädännön ja uusien standardien mukaisiksi taloudellisten mahdolluuksiensa mukaisesti.

15 artikla

Ympäristö

1. Osapuolet pyrkivät ympäristön suojelemiseksi ottamaan käyttöön raskaiden tavarankuljetusajoneuvojen kaasua- ja hiukkaspäästöjä sekä melutasoa koskevia standardeja, joiden avulla varmistetaan suojelun korkea taso.

2. Jotta alan teollisuudelle voidaan antaa selkeää tietoa ja jotta kannustettaisiin tutkimus- ja ohjelmointitoiminnan sekä tuotannon yhteensovittamista, vältetään poikkeuksellisten kansallisten standardien antamista.

Myös ympäristöä koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa vahvistettujen standardien mukaiset ajoneuvot voivat liikennöidä osapuolten alueella ilman muita rajoituksia.

3. Osapuolet toimivat yhdessä uusien standardien käyttöön ottamiseksi ja edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

16 artikla

Sosiaaliset näkökohdat

1. Kroatia yhdenmukaistaa maantiekuljetusalan henkilöstön koulutusta koskevan

lainsäädäntönsä yhteisön standardien mukaisesti erityisesti vaarallisten aineiden kuljetuksen osalta.

2. Kansainvälisessä tieliikenteessä käytävien ajoneuvojen miehistöjen työstä tehdyn Euroopan sopimuksen (AETR) sopimuspuolena Kroatia ja yhteisö pyrkivät yhdenmukaistamaan mahdollisimman hyvin ajoaikaa ja kuljettajien taukoja ja lepoaikoja sekä miehistöjen kokoonpanoa koskevat politiikkansa tieliikennealan sosiaalilainsäädännön tulevan kehityksen mukaisesti.

3. Osapuolet toimivat yhteistyössä tieliikennealan sosiaalilainsäädännön täytäntöönpanossa ja soveltamisessa.

4. Osapuolet varmistavat tieliikenteen harjoittajan ammattiin pääsyä koskevien lainsäädäntöjensä vastaavuuden, jotta ne voitaisiin vastavuoroisesti tunnustaa.

17 artikla

Liikennettä koskevat määräykset

1. Osapuolet asettavat kokemuksensa yhteiseen käyttöön ja pyrkivät yhdenmukaistamaan lainsäädäntönsä liikennevirran sujuvuuden parantamiseksi ruuhka-aikoina (viikonloput, juhlapyhät, matkailukausi).

2. Osapuolet edistävät yleisesti tieliikenteen tietojärjestelmän käyttöönottoa, kehittämistä ja yhteensovittamista.

3. Ne pyrkivät yhdenmukaistamaan lainsäädäntönsä pilaantuvien tavaroiden, elävien eläinten ja vaarallisten aineiden kuljetuksen osalta.

4. Osapuolet pyrkivät myös yhdenmukaistamaan kuljettajille annettavan teknisen avun, liikennettä ja muita keskeisiä kysymyksiä koskevien olennaisten tietojen jakamisen matkailijoille sekä pelastuspalvelut, mukaan lukien sairaankuljetukset.

MUODOLLISUUKSIEN YKSINKERTAISTAMINEN

18 artikla

Muodollisuuksien yksinkertaistaminen

1. Osapuolet sopivat yksinkertaistavansa tavaravirtojen kulkua sekä niiden välisessä että niiden kautta kulkevassa rautatie- ja maantieliikenteessä.

2. Osapuolet sopivat aloittavansa neuvottelut tavaraliikenteeseen liittyvien tarkastusten ja muodollisuuksien helpottamista koskevan sopimuksen tekemiseksi.

3. Osapuolet sopivat tarpeen mukaan toimivansa yhdessä muiden yksinkertaistamiseen liittyvien toimenpiteiden toteuttamisessa ja edistävänsä tätä.

LOPPUMÄÄRÄYKSET

19 artikla

Soveltamisalan laajentaminen

Jos jompikumpi osapuoli päättelee tämän pöytäkirjan soveltamisesta saadun kokemuksen perusteella, että muiden pöytäkirjan soveltamisalaan kuulumattomien toimenpiteiden toteuttaminen on yhteensovitettuna eurooppalaisen kuljetuspolitiikan edun mukaisena ja että niiden avulla voidaan erityisesti edistää kauttakulkuliikenteen ongelman ratkaisemista, se tekee toiselle osapuolelle asiaa koskevat ehdotukset.

20 artikla

Täytäntöönpano

1. Osapuolet tekevät yhteistyötä sopimuksen 115 artiklan mukaisesti perustettavassa erityisessä alakomiteassa.

2. Kyseinen alakomitea:

a) laatii yhteistyösuunnitelmia rautatiekuljetusten, yhdistettyjen kuljetusten,

- liikenteen tutkimuksen sekä ympäristön alalla;
- b) tutkii tässä pöytäkirjassa määrättyjen päätösten soveltamista ja suosittaa vakautus- ja assosiaatiokomitealle tarkoituksenmukaisia toimenpiteitä mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi;
- c) arvioi tilannetta kahden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta infrastruktuurien parantamisen ja vapaasta kauttakulusta aiheutuneiden seurausten osalta;
- d) yhteensovittaa kansainvälisten kuljetusten ja erityisesti kauttakulkuliikenteen seuranta, ennusteita ja muuta tilastointia koskevia toimia.

21 artikla

Liitteet

Liitteet ovat erottamaton osa tätä pöytäkirjaa.